

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KORAY AVCI ÇAKMAN'IN ÖYKÜ VE ROMANLARININ
DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru ÖZBİLEN DEMİRTAŞ

TOKAT

Haziran, 2021

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KORAY AVCI ÇAKMAN'IN ÖYKÜ VE ROMANLARININ
DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru ÖZBİLEN DEMİRTAŞ

Danışman: Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ

TOKAT

Haziran, 2021

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasının “intihal engelleme” programı ile tarandığını, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih:/...../.....

Tezi hazırlayan öğrencinin

Adı Soyadı

İmza

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

.....'nın.....

.....

..... adlı çalışması

..... tarihinde jürimiz tarafından

..... Anabilim / Ana Sanat Dalı'nda yüksek lisans /
doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:

Üye (Tez Danışmanı):

Üye :

Üye :

Üye :

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

TEŞEKKÜR

Yaşam boyu ‘öğrenci’ olma isteğiyle öğrenerek, keyif alarak, emeğin ve araştırmanın değerini anladım. Çalışmam boyunca;

Çalışmama yol gösteren ve bizlere örnek olan sayın danışmanım Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ’e; bilimsel araştırma adına kattıkları ile Doç. Dr. Özkan SAPSAĞLAM’a; bilgi ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. İzzet ŞEREF ve Doç. Dr. Nurşat BİÇER’e,

Görüşmelerimizde sabırla ve samimiyetle sorularımızı yanıtlayıp çalışmamıza değer katan, değerli yazar Koray Avcı ÇAKMAN’a,

Dostlukları ve ayırdıkları değerli vakitleri için Yeşim- Dr. Sertan TALAS’a,

Beni yüreklendiren ve desteklerini esirgemeyen çok kıymetli Arzuhan BİRVAR KESİM ve Songül TORUN’a,

Beni hâlâ ilkokul sıralarındaki hâlimle görüp umutla bekleyen, sonsuz sevgileri ile sarmalayan annem Yurdagül ÖZBİLEN ve babam Kadir ÖZBİLEN’e,

Varlıklarıyla dünyamı güzelleştiren, çalışma ve hayal etme azmimi güçlendiren, kendimi hep şanslı hissettiren sevgili eşim Ünal’a ve güzel gülüşü için kızım Ezgi’ye teşekkür ederim.

ÖZET

KORAY AVCI ÇAKMAN’IN ÖYKÜ VE ROMANLARININ DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ebru Özbilen Demirtaş

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Beytullah Karagöz

Haziran, 2021 xi + 153

Çocuk ve çocukluk değerleri toplumların geleceğini, bakış açısını ve gelişmişlik düzeylerini belirleyen etkenlerdendir. Millî ve evrensel farkındalıkları özümseyip her açıdan ilerlemek isteyen toplumlar çocuğa ve çocuk eğitimine önem vermektedir. Son yıllarda çocuğun yaşama bakışında, bireyselleşme ve toplumsallaşma sürecinde etkili olduğu düşünülen duyarlık eğitimi, eğitim ve öğretim çalışmalarında öne çıkmaktadır. Duyarlık eğitiminin, eğitim-öğretim ve çocuk dünyasında yer almasına kaynaklık eden en aktif unsurlar çocuk edebiyatı yapıtlarıdır. Nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun düş dünyasına seslenerek bireysel ve toplumsal duyarlıklar edinmesine katkı sağlayabilmektedir. Yaşam alanlarına ilişkin duyarlık edinen çocuk okur, sağlıklı bir bilişsel ve duyuşsal süreç ile toplumsallaşabilmektedir.

Çocuk edebiyatı yapıtları, içerdikleri kahramanlar, iletiler ve uyaranlar ile çocukta pek çok alana ilişkin örnek oluşturabilir. Bu açıdan birçok yaş grubuna seslenen ve güncel konularda yapıtlar oluşturan yazar Koray Avcı Çakman’ın kitaplarının duyarlık eğitime katkısı araştırılmak istenmiştir. Bu doğrultuda Koray Avcı Çakman’a ait 8 -13 yaş aralığında, 21 öykü ve roman türünde yapıt incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Aslan (2013; 2016), Karakuş Tayşi (2019), Evsen (2019) ve Etoğlu Kıbrıs’ın (2019) belirlediği ve araştırmacının da geliştirdiği 34 duyarlık kategorisi listesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi ile toplanan veriler, betimsel olarak çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda Koray Avcı Çakman’ın incelenen yapıtlarının “Doğaya duyarlık”, “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” ve “Hayvanlara Duyarlık”

içerikleri bakımından zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapıtlarda, tüm duyarlıklara ilişkin içeriklerin farklı sıklıklarda yer aldığı görölmektedir. Kitapların yaş düzeyi ve sayfa sayıları göz önünde tutularak Koray Avcı Çakman'ın incelenen yapıtlarının, çocukların duyarlık eğitimi gelişimi süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duyarlık, Duyarlık Eğitimi, Koray Avcı Çakman, Çocuk Edebiyatı

ABSTRACT

ANALYSIS OF KORAY AVCI ÇAKMAN'S STORY AND NOVELS IN TERMS OF SENSITIVITY EDUCATION

Ebru Özbilen Demirtaş

Master's Thesis, Division Of Turkish Education

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Beytullah Karagöz

June, 2021 xi+153

Child and childhood values are among the factors that determine the future, perspective and development levels of societies. Societies that want to absorb national and universal awareness and progress in every aspect attach importance to children and children's education. Sensitivity education, which is thought to be effective in the child's view of life, in the process of individualization and socialization, has come to the fore in education and training studies in recent years. It is thought that the most active elements that serve as a source for sensitivity education to take place in the world of education and children are works of children's literature. Quality children's literature works can contribute to the child's acquisition of individual and social sensibilities by addressing her dream world. The reader, who acquires sensitivity about living spaces, can socialize with a healthy cognitive and affective process.

Children's literature works can set an example for children in many fields with the heroes, messages and stimuli they contain. In this respect, the contribution of the books of the author Koray Avcı Çakman, who appeals to many age groups and creates works on current issues, to sensitivity education has been investigated. In this direction, 21 stories and novels by Koray Avcı Çakman, between the ages of 8 and 13, were examined. Basic qualitative research method was used in the research. A list of 34 sensitivity categories determined by Aslan (2013; 2016), Karakuş Tayşi (2019), Evsen (2019) and Etoğlu Kibris (2019) and developed by the researcher was used. The data collected through document review were analyzed descriptively.

As a result of the research, it has been concluded that the analyzed works of Koray Avcı akman are rich in terms of "Sensitivity to nature", "Sensitivity to world history and cultural heritage" and "Sensitivity to Animals". In the works, it is seen that the contents of all sensitivities take place at different frequencies. Considering the age level of the books and the number of pages, it is thought that the analyzed works of Koray Avcı akman will contribute to the development of sensitivity education of children.

Keywords: Sensitivity, Sensitivity Education, Koray Avcı akman, Children's Literature.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ İMZA SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
BÖLÜM I.	1
GİRİŞ.....	1
PROBLEM	2
AMAÇ.....	2
ÖNEM.....	3
SINIRLILIKLAR.....	5
SAYILTILAR.....	5
TANIMLAR.....	5
BÖLÜM II.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
ÇOCUK EDEBİYATI.....	6
DUYARLIK VE DUYARLIK EĞİTİMİ.....	22
KORAY AVCI ÇAKMAN.....	25
KONUYA İLİŞKİN DİĞER ÇALIŞMALAR.....	28
BÖLÜM III.....	31

YÖNTEM.....	31
ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	31
İNCELENEN DÖKÜMANLAR.....	31
VERİLERİN TOPLANMASI VE VERİLERİN ANALİZİ.....	33
ARAŞTIRMANIN İNANDIRICILIĞI VE AKTARILABİLİRLİĞİ.....	34
BÖLÜM IV.....	36
BULGULAR.....	36
BÖLÜM V.....	63
TARTIŞMA.....	63
BÖLÜM VI.....	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA.....	70
Ek 1: KORAY AVCI ÇAKMAN'LA KİŞİSEL GÖRÜŞME	76
Ek 2: DUYARLIK TÜRÜ ALINTILARI.....	79
Ek 3: ÖZGEÇMİŞ.....	152

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Kitaplar ve Özellikleri.....	32
Tablo 2. Duyarlık Türleri ve Kodları	33
Tablo 3. “Esrarengiz Testi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri	36
Tablo 4. “Oyunda Kal” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri	37
Tablo 5. “Hayal Küre” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri	38
Tablo 6. “Almarpa’nın Gizemi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri	39
Tablo 7. “Midas’ın Peşinde” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	40
Tablo 8. “Düşlerin Peşindeki Çocuk” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	42
Tablo 9. “Hoflipuf” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	43
Tablo 10. “Işığın Çocuğu Arel” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	44
Tablo 11. “Advin Sahra Çölü’nde” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	46
Tablo 12. “Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri...	47
Tablo 13. “Advin Amazon’da” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	48
Tablo 14. “Gülen Sakız Ağacı” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	49
Tablo 15. “Uyuyan Topaç” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	50
Tablo 16. “Karga Beyaz Ve Posbıyık Usta” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	52
Tablo 17. “Dedemin Uçan Dairesi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	53
Tablo 18. “Köye Yazar Geldi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	54
Tablo 19. “Yedikır’ın Kuşları” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	56
Tablo 20. “Sıra Sana Da Gelecek” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	57
Tablo 21. “Efes’in Sırları” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	58
Tablo 22. “Gizemli Olimpos” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	59
Tablo 23. “Türkiye’nin Kalbi Ankara” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri.....	61

Kısaltmalar

ÇGYD: Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği

D. : Duyarlık

PEN: Poets, Playwrights, Essayists, Novelists (Şairler, Oyun yazarları, Deneme yazarları ve Roman yazarları Birliği)

S. : Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

Vd. : Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüz dünyasında gıda sektörü, eğitim hizmetleri ve sağlık hizmetleri gibi olanakların geçmişe göre daha ulaşılabilir bir durumda olduğu bilinmektedir. Bununla beraber insanoğlu bazı ahlaki sorunlarla da baş başa kalmıştır (Köylü, 2006). Araştırmacıların büyük çoğunluğu bu durumun sebebi olarak küreselleşmeyi göstermekte ve mevcut tabloyu açıklamak için bu kavramı kullanmaya çalışmaktadır. Küreselleşme ile birlikte gelen hızlı yapısal değişim, toplumsal değerlerin hızla değişmesine yol açmıştır. Ayrıca evrensel değerlerin, toplumsal değerleri etkilemesi de söz konusu süreci hızlandırmıştır. Evrensel ve toplumsal değerler arasında süregelen çatışma durumu zaman zaman kaosa yol açmakta ve insanlar kendilerini anormal bir ortamda bulabilmektedirler (Önür, 2007). Bu durum genç nüfus arasında daha belirgindir ve günümüz gençleri değerler krizi yaşamaktadır. Gerek bireylerin gerekse toplumların yaşamlarındaki bu değişiklikler göz önüne alındığında, günümüzde ahlaki değerlerin ve manevi değerlerin öğretilmesinin önem kazandığı söylenebilir. Çünkü çoğu ülkede eğitim, sosyal çıkmazın ortadan kaldırılmasında hâlâ en önemli araç olarak görülmektedir (Öztürk, 2007). Bu sebeple değerlere odaklanmanın bugün daha önemli bir hâle geldiği görülmektedir.

Tüm bu düşüncelerin ortak noktası eğitimin bireyler üzerinde, toplumun kültür birikimlerini kullanarak, tutum ve davranışlarında çağdaş, yenilikçi, aynı zamanda toplumun değerleriyle, düşünce yapısıyla örtüşen kalıcı değişiklikler yaratma işlevi gördüğü düşüncesidir (Kavcar, 1999, s. 1). Bu noktada "duyarlık eğitimi" kavramı ortaya çıkmaktadır.

Bireylerin duyarlık eğitimini içselleştirebilmeleri, duyarlık eğitimi sürecinin, bireyin yaşamının ilk yıllarından başlanarak planlı, sistemli ve yaşamla iç içe verilerek aktarılmasına bağlıdır. Çünkü duyarlık, bireylerin tesadüf sonucu ya da istemsiz bir şekilde edinebilecekleri bir kazanım değildir (Aslan 2019, s. 5). Bu nedenle eğitim bilimleri alanında duyarlık eğitimi çalışmalarının hız kazandığı söylenebilir.

Okul çağına gelmiş herkesi, uygun ahlaki tercih ve davranışları sergilemelerine yardım edecek değer ve yeteneklerle donatmak okul kurumlarının temel amaçlarından biridir (Ekşi, 2003). Okullarda duyarlık eğitimi süresince örgün ve yaygın eğitim programlarının büyük bir sorumluluğu bulunmaktadır. Günümüzde bu programların öncelikle duyarlık eğitimini içermesi bir zorunluluk hâline gelmiştir. Ülkemizde okul

öncesi eğitim kurumlarında, ilkokullarda ve ortaokullarda verilen dersler ve programlar bu anlamda önem taşımaktadır.

Sever'e göre (2015) çocuklara neler yapmaları gerektiğinin söylenmesinden çok bunun düşündürülmesi önem taşımaktadır. Çocuk, davranışlarının yaratacağı sonuçları düşünmeyi ve davranışlarının diğer bireyleri nasıl etkileyeceğini önceden sezebilmelidir (Sever, 2015, s. 86). Duyarlık eğitiminin çocuğa hissettirilmesinde ve geliştirilmesindeki en etkin araçlar çocuk edebiyatı yapıtlarıdır. Nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak, biçim ve içerik donanımlarıyla çocuğun düş dünyasına seslenmektedir. Sever'e göre (2015) nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocuğa bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden gelişebileceği bir ortam oluşturur (Sever, 2015, s. 120). Bu nedenle araştırmacı duyarlık eğitimi nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları içerisinde incelemeye çalışmıştır.

Çalışmada çocukların son zamanlarda ilgi duyduğu ve üretken olduğu düşünülen yazar Koray Avcı Çakman'ın öykü ve romanları incelenmiştir.

Problem

Çalışmanın temel problemi “Koray Avcı Çakman'ın öykü ve romanlarının çocuklara duyarlık edindirmede durumu nedir?” sorusudur. Bunun yanı sıra çalışmada aşağıdaki alt problemlere de yanıt aranmıştır:

- Koray Avcı Çakman'ın öykü ve romanlarında duyarlık eğitime ilişkin içerikler nelerdir?
- Koray Avcı Çakman'ın incelenen öykü ve romanlarında duyarlık eğitime ilişkin içerikler ne sıklıkla geçmektedir?

Amaç

Duyarlık eğitime ilişkin araştırmalar son yıllarda hız kazanmıştır. Duyarlık eğitiminin çocuğa hissettirilmesinde ve çocuğun birtakım kazanımlar edinmesine kaynaklık edebilecek en etkili kaynakların çocuk edebiyatı yapıtları olabileceği görülmektedir. Bu sebeple çocuk okurun tercih edeceği kitapların nitelikli olabilmesi önem taşımaktadır. Çocukların ilgi duyduğu bir yazar olduğu düşünülen Koray Avcı Çakman'ın yapıtları okul öncesi dönemden ilk gençlik yıllarına kadar birçok çocuğa seslenmektedir. Yazar konularını, günümüz çocuk ve gençlerinin ilgi alanlarını, düşlerini,

problemlerini önemseyerek oluşturmaktadır. Yazarın konularını ele alışındaki güncel bakışı okurun ilgisini çekmekte, kendi yaşantısından detaylar bulmasını mümkün kılmaktadır. Teknolojinin çocuk ve gençlerin yaşamlarındaki yerini sorgulatacak yapıtı “Oyunda Kal”; dünya, diğer gezegenler, yıldızlar ve evrenle ilgili merak uyandıran içerikleriyle “Işığın Çocuğu Arel” ve “Hayal Küre”; doğal yaşama ilgi ve sevgi uyandıracak kitapları “Almarpa’nın Gizemi”, “Yedikır’ın Kuşları”, gibi yapıtları çocuk okurun ilgisini çekebilecek konuları işleyen kitaplar arasındadır. Yazar okul öncesi dönemden başlayarak, çocuklarda kültürel ve evrensel değerlere farkındalık oluşturmaya, doğaya, insana ve yaşama karşı sevgi duyabilmelerine ve bu alanlara karşı duyarlıklar edinebilmelerine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Yazar bu görüşü “Çocukların düş güçlerini, onlara hayal kurmaya teşvik eden, millî ve evrensel değerlere ilişkin farkındalık da oluşturabilen metinlerle zenginleştirebilmeyi arzuluyorum.” şeklinde desteklemektedir (Koray Avcı Çakman, Görüşme, Mayıs 2021). Yazarın yapıtları ile duyarlık eğitimi çalışmalarına katkı sağlayabileceği, çocuklarda çeşitli alanlara ilişkin duyarlıklar geliştirerek çocukların bu duyarlıkları özümsemesine kaynaklık edebileceği düşünülmektedir. Bu düşünceler doğrultusunda araştırmanın amacı, Koray Avcı Çakman’ın 8-13 yaş grubuna seslenen öykü ve romanlarında duyarlık eğitimine ilişkin içeriklerin belirlenmesi ve bu bölümlerin belirlenen duyarlık eğitimi kategorilerine göre sınıflandırılmasıdır.

Önem

Çocukların sağlıklı kişisel bir gelişim içinde olması ve toplumsal ilişkiler kurabilmesi için birtakım örneklerle ihtiyaçları olabilir. Çocukları bilişsel ve duyuşsal yönden etkileyen çocuk kitapları, kahramanları ile çocuğa bir duygu ve düşünce dünyası yaratabilir. “Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartıya kaçılmadan iyi geliştirilmiş olması, kahramanın öyküdeki olaylara yön veren etkin kişiliği, çocukları kahraman/kahramanlarla özdeşim kurmaya yöneltir” (Sever, 2015, s.77). Bu nedenle çocukların karşı karşıya kalacağı çocuk edebiyatı yapıtlarının biçimsel ve içerik yönünden nitelikli olması önem taşımaktadır.

Son yıllarda duyarlık eğitiminin çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalara konu olduğu görülmektedir. Çocukların eğitimini çocuk kitapları ile gerçekleştirmek hızlı bir yoldur (Yalçın ve Aytaş, 2005, s.127). Çocuk edebiyatı ilkelerine uygun, yaşamın tüm alanlarını önemseyerek, çocuk dünyasına uygun oluşturulmuş kitaplar, çocuk okurla

yaşamdan edineceği deneyimler arasında bir bağ kurabilir. Aslan'a göre (2013b) nitelikli edebiyat yapıtları, çocuğa bir olguyu aktarırken eğitici bir tutum takınmaz; çocuğun kitaptan kendine ve yaşama ilişkin çıkarımlar yapmasına kaynaklık eder (Aslan, 2013b, s.12). Çocukta kendi düş dünyasında oluşturacağı ve algılayacağı tecrübeler yaratmak nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları ve çocuğa göre bir dil ile mümkün görünmektedir. Bunun yanı sıra çocuğun ilgisini çekebilecek, kitaptaki karakterlerle bağ kurmasına yardımcı olacak içerikler çocuğun kitabı gönüllü okumasını ve kitaptaki iletileri hissetmesine kaynaklık edecektir.

Çocuk edebiyatı alanında farklı yaş aralıklarına ve konularına ilişkin çeşitli yapıtları bulunan Koray Avcı Çakman'ın öykü ve romanları duyarlık eğitimi açısından inceleme altına alınmıştır. Yazarın yapıtları konuları ve biçimsel özellikleri ile çağdaş Türk çocuk edebiyatı ilkelerine uygun bulunmaktadır. Yazar konularını günümüz çocuk ve gençlerinin yaşantılarından, ilgi ve hayallerinden almakta; bunun yanı sıra günümüzde çocuk ve gençlerde eksik olduğu gözlemlenen insani ve toplumsal değerlerin sorgulanmasına fırsat sunmaktadır. Yazarın yapıtları, modern yaşamdaki kültürel eksiklikleri konu edinen, çocuğun yaşamı dışında kalan tüm varlıklara sevgi ve saygı duymasına kaynaklık eden bakış açısıyla duyarlık eğitimi çalışmalarına destek birer unsur olarak görülmektedir.

Yazarın bazı kitapları TUDEM, Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı gibi daha birçok saygın kurum tarafından edebiyat ödülleri ile desteklenmiştir. Kitapların baskı sayıları incelendiğinde, okurların sık tercih ettiği kitaplar arasında olduğu, beş ve üzeri baskı yapan yapıtlarının olduğu yayınevlerinin verileri ile belirlenmiştir (Tablo 1.) .

Çocuk okurun yazarın yapıtlarıyla sıkça karşı karşıya kalması yazarın yapıtlarının duyarlık eğitimi alanındaki yeri ve önemini incelemeyi zorunlu kılmıştır. Alanyazında Koray Avcı Çakman'ın yapıtlarını duyarlık eğitimi açısından inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Biçimsel ve içerik özellikleriyle ilgi çekici bulunan, saygın edebiyat kurumlarınca mercek altına alınan Koray Avcı Çakman kitaplarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesi öğretmenlerin ve anne-babaların çocuklar için yapacakları kitap tercihlerine yardımcı olabilecektir. Çalışmada varılan sonuç ve öneriler ışığında kitapların duyarlık eğitimi çalışmalarındaki etkililiği ortaya koyulabilecektir. Çağdaş Türk çocuk edebiyatının güncel yapıtlarının duyarlık eğitimi açısından incelendiği bu çalışma çocuk

edebiyatı ve duyarlık eğitimi alanlarındaki eksiklikleri gidereceği düşünülmektedir. Çalışma alana katacağı bu bakış açısı ile önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, Koray Avcı Çakman tarafından 2010'dan sonra yazılan, 8-13 yaş grubuna yönelik, 21 (yirmi bir) öykü ve roman yapıtıyla sınırlıdır.

Sayıtlar

Araştırmada kullanılan duyarlık eğitimi kategorileri, yapıtlardaki duyarlık eğitimine ilişkin iletileri bulmaya yöneliktir.

Tanımlar

Çocuk: Bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan (TDK, 2019).

Çocuk edebiyatı: Erken çocukluktan gençleri içeren bir yaşam evresinde duygusal ve düşünsel dünyayı sanatsal dilsel ve görsel mesajlarla zenginleştiren ve beğeniyi artıran ürünlerin genel adıdır (Sever, 2015, s.17).

Duyarlık: Yalnızca kendi yaşamıyla ilgilenmeyip başkalarının yaşadıkları sorunların ve duyguların da farkında olma, başkalarına yapılan haksızlıklara ve kötülüklere kayıtsız kamama, usunu ve yüreğini işe koşarak bunları sorgulama, eşduyumsal (empatik) bir ilişkiye girerek bunlara karşı çıkma; insana ve doğaya bilinçle, sağduyuyla, anlayışla, sevgiyle, hoşgörüyle yaklaşma yeteneği (Aslan, 2013)

Duyarlık eğitimi: İnsanların özellikle iş ve eğitim ortamlarında kendi bakış açılarını ortaya koyarlarken birbirlerini yanlış anlamamalarını, eşduyum becerisi kazanmalarını, sorun ve çatışmaları farklı bakış açılarıyla daha kolay çözmelerini sağlamak amacıyla verilen eğitim (Aslan, 2019)

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk

Çocuk edebiyatının, çocuğun hayal kurmasını, duygu ve düşüncelerini geliştirmesini sağlayan; duyarlık ve zevklerine hitap eden, çocuğu eğitirken eğlendiren çocuksu bir edebiyat (Şirin, 1998) olduğu göz önüne alındığında, bu alanın temel unsuru olan ‘çocuk’ ve ‘çocukluk’ kavramlarının da iyi anlaşılması gerekmektedir.

Çocuk TDK (2019) sözlüğünde “Bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan.” ya da “Küçük yaştaki oğlan veya kız.” olarak belirtilmektedir.

“İnsan hayatının ergenlikten önce gelen dönemi olarak tanımlanmış ve 1. İlk çocukluk veya küçük çocukluk (2,5 yaşına kadar); 2.İkinci çocukluk veya orta çocukluk (2,5 ile 7 yaş arası); 3. Üçüncü çocukluk veya son çocukluk (7 ile 11-12 yaş arası); bundan sonra ergenlik öncesi çağ gelir.” (Foulquié, 1994, s. 78).

Birleşmiş Milletlerin 1989 yılında yayımladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’inde “Erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” (ÇHS, 1989) şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Reşit olma ifadesi hukuken çocukluktan çıkmak anlamına gelmektedir (Şimşek ve Yakar, 2016). Güleriyüz (2003) de 2-16 yaş arasındaki kız ya da erkeklerin ortak adına ‘çocuk’ adı verildiğini ifade etmiştir. Neydim (2003), çocuk kavramıyla 0-7 yaş arasındaki bireylerin tanımlandığını; feodal toplumlarda çocuğun bu yaşlarda bakıma, korunmaya, beslenmeye ve eğitime ihtiyaç duyduğundan, çocukların yetişkinlere bağımlı yaşadıklarını vurgulamaktadır.

Günümüzde en yaygın kullanılan çocuk tanımı “yetişkin olmayan” ifadesidir (Güçlü, 2016). Bu ifade çocuğun sosyal yaşamda yetişkinlerden farklı bir yaşam, gelişim ve algılayış şekline sahip olduğunu ve çocuğa bu farklılıkları gözetilerek yaklaşılması gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Burada çocukluk kavramı doğmaktadır.

Çocukluk tanımı da çocuk kavramından yola çıkılarak ifade edilebilir. Çocukluk kavramını yalnızca biyolojik bir kavram olarak ele almamak gerekmektedir. Çocukluk; çocuğun yaşantısından, tarihsel süreçteki toplumsal normlar ve değerlerden, aile içi

yaşantıdan ve ekonomik koşullardan da etkilenen bir kavramdır. Bu sebeple çocukluk kavramı sosyo-kültürel bir kavramdır (Güçlü, 2016).

Çocukluk, farklı kültürler ve tarihsel dönemlerde dinamik bir şekilde gelişen bir kavram olduğundan yaş olarak belirli bir üst sınırı bulunmamaktadır. Ama çocukluk kavramının yetişkine bağımlı yaşama görüşü ile iç içe geçtiği (Tan, 1989) göz önüne alındığında, bireyin çocukluktan çıkması için ekonomik bağımlılığından kurtulması gerektiği düşüncesi çocukluğun sınırını etkilemektedir. Çocukluk kavramına, oyun ve öğrenim dönemlerini kapsayan tüketici dönem (Ercan, 2011) olarak bakılırsa farklı toplumlarda çocuğun erken yaşlarda ekonomik sebeplerden dolayı çalışma hayatına dâhil olması ya da ekonomik durumu iyi olan ailelerde çocuğun ekonomik hayata geç dâhil olması da çocukluk kavramının sınırını değiştirmektedir.

Antik çağda ve orta çağda genel olarak çocuğun değerli olmadığı görülmektedir. Çocuklar arasında cinsiyet eşitsizliği bulunmaktaydı. Platon'un ve Sokrates'in o dönemde, yalnızca erkek çocuklara eğitim vermesinden (Dirican, 2018) cinsiyete dayalı bir ayırım yapıldığı sonucu çıkarılabilmektedir. Bununla beraber çocuğun eğitiminin toplumlarca önemsenen bir faaliyet olduğu da bilinmektedir. Yunan toplumunda, Mezopotamya'da ve Antik Mısır'da da eğitime önem verildiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte birçok kültürde çocuk bereket olarak da görülmektedir. Roma'da Julia yasaları sayesinde üç çocuktan fazla çocuk yapan aileler, idari görevler almada bazı avantajlar elde edebilmekteydi (Karakuş Öztürk, 2017).

Antik çağ ve Orta çağ Roma'sında 'Cermen' geleneğiyle beraber babanın çocuğunu öldürme yetkisinin bulunduğu (Karakuş Öztürk, 2017), Hristiyanlıkta "ilk günah"tan arınma için vaftiz geleneğinin var olması, köle çocukların varlığı göz önüne alındığında, bu dönemlerde çocuğun değersiz sayıldığı görülmektedir. Özellikle Batı'da çocuk hayvandan farksız; mal olarak görülmekte, insanın değersiz bir seviyesi olarak kabul edilmekteydi (Neydim, 2003).

Tarihsel çocukluk araştırmalarında öncü olan Aries (1981), çocukluk kavramının 17. yüzyıla kadar var olmadığını savunmaktadır. Batı toplumu bugün insan hayatının çocukluğunu farklı ve özel olarak görmekte ve çocukları özel bir özenle sevmekte, önemsemekte ve korumaktadır. Ancak Orta Çağ'da çocuklar temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda tamamen farklı bir tavırla karşı karşıya kalmış ve bugün olduğu gibi özel bir özenle korunmamışlardır. Onur (2005), bu durumu çocukluktaki duygularla ilgili bilgi

eksikliği ve Orta Çağ'da çocuğun yetiştikten birtakım yönlerden farklı olması ile ilişkilendirmektedir. Sonuç olarak, Orta Çağ'da çocukları, çocuk kıyafetlerini, yiyecekleri, oyunları ve oyuncakları tanımlayan özel bir kelimenin bulunmadığı bilinmektedir. Minyatür yetişkin olarak kabul edilen çocuklar, yedi yaşına kadar bebek ve ardından yetişkin olarak kabul edilmiştir. Klasik çağda, toplum tarafından anlaşılan Orta Çağ çocukluğunda, aradaki fark unutulmuş ve ancak 17. yüzyılda keşfedilebilmiştir (Onur, 2005, s. 26).

17. yüzyıldan itibaren sömürgecilik, sanayileşme ve kentleşme ile sosyal yapıda da değişimler meydana gelmiştir (Neydim, 2003). Sosyal ve ekonomik bu değişimlerin, Rönesans ve Reform hareketliliklerinin çocuk kavramını da etkilediği görülmektedir. John Locke'un (1632- 1704) insanın zihninin boş bir levha olarak dünyaya geldiği düşüncesi, Rousseau'nun insanın doğal olarak iyi olduğu fikri ve çocuklara özgürlük verilmesi gerektiğini savunması günahkâr doğan insan algısını sarsmıştır. Bu düşünceler dönemin birçok aydınını etkilemiştir. "İlk Günah"ın etkisi azalmış ve artık çocuklar masumiyet ve sadeliği simgeler olmuşlardır (Karakuş Öztürk, 2017). Bu dönemde "modern çocukluk" algısının oluşmaya başlamasında 'matbaa' ve 'okul' da etkili olmuştur (Şirin, 2007, s.29). Tüm bu düşünceler etrafında, John Locke (1632-1704) ve Rousseau (1712-1778) gibi aydınların Orta çağ görüşlerini yıkıp 17. ve 18. yy' da çocuk ve çocukların yetiştirilmesi üzerine ortaya koydukları görüşler birçok aydını etkilemiş ve toplumların çocuğa bakış açısını değiştirmiştir (Sağlam ve Aral, 2016).

Sanayileşmeyle beraber gelen kentleşme toplumun aile yapısını da değiştirmiştir. Eskiden feodal kökenli büyük aile modeli yerine şehirlerde yaşayan çekirdek aile modeli oluşmaya başlamış ve bu çocuğun konumunu da değiştirmiştir. Bu dönemde çocuğun okul yaşamı ile çocukluk döneminin sınırları 13- 14 yaşlarına kadar genişlemiştir.

Çocukluk düşüncesinin öneminin 20. yy'da belirgin hâle geldiği görülmektedir. Bu dönemde de çocuk kavramı hâlâ bir nesne olarak görülmekteydi. Dünyanın birçok yerinde çocuklar çeşitli istismarlara maruz kalmakta, suça teşvik edilmekte ve dokuma tezgâhlarında, ağır sanayide ya da sokaklarda yaşamaya zorlandırılmaktaydı. Tüm bu olumsuz gidişata rağmen 20. yy'da çocukluk kavramının geliştiği ve değiştiği söylenebilir (Şirin, 2007, s.30). Gelişen sanayileşme ve teknoloji ile çocuğun yavaş yavaş iş gücünden uzaklaşması ve eğitim hayatına yönelmesi çocuğun toplumda daha saygın bir konum almasını sağlamıştır. Modern bilimin çocuk üzerine uzmanlaşması, çocuk

psikoloji ve pedagoji gibi alanların gelişmesi toplumun çocuğa bakışını da değiştirmiştir. Çocuğun önemi anlaşılmış ve sömürülmesinin önüne geçmek için çalışmalar yapılmıştır.

Çocuğun maddi ve manevi yönden sömürülmesini engellemek için 1924 yılında Milletler Cemiyeti “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi” ni ilan etmiştir. Ardından Birleşmiş Milletler 1948 yılında yayınladıkları “İnsan Hakları Bildirgesi”nin içinde çocuk haklarına dair özel düzenlemeler olmadığından 1959 yılında “Çocuk Hakları Bildirgesi”ni yayınlamıştır. Bundan otuz yıl sonra Birleşmiş Milletler’in 1989 yılında yayınladığı “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” oy birliğiyle kabul edilmiştir. Bu sözleşme ile devletler çocuğun yaşam hakkını, gelişme hakkını, katılım hakkını koruma altına almışlardır. Bu sözleşme, çocuğa yapılan ayrımcılığı ortadan kaldırıp onu koruma altına aldığı gibi çocuğun yüksek yararını da gözetmektedir (ÇHS,1989).

Türk tarihinde, özellikle de Osmanlı’da çocuk kavramı Avrupa’ya göre farklılık göstermektedir. Ailelerin çocuklara karşı sevgi ve ilgisinin Avrupa’dan daha yoğun olduğu görülmektedir (Çelik, 2014). Bunda Türk kültürünün ve aile yapısı özelliklerinin Avrupa’dan farklı olmasının rolü büyüktür.

Sonuç olarak çocuk kavramının zaman içinde değişen ve değeri anlaşılan bir kavram olduğu görülmektedir. Türkiye de bugünkü çocukluk algısına cumhuriyetle birlikte ulaşmıştır (Çelik, 2014). 1929 yılında 23 Nisan’ın Çocuk Bayramı olarak ilan edilmesi çocuğa verilen değeri göstermektedir.

Türkiye, Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’ni 1990 yılında imzalamış ve sözleşme 1995 yılında Resmi Gazete’de yayınlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir.

Çocuk Edebiyatı Nedir?

Çocuk edebiyatı, edebiyatla iç içe geçmiş bir kavram olarak bilinmektedir. Edebiyatın tüm özelliklerini taşıması ve çocuk dünyasına hitap etmesi beklenen çocuk edebiyatı, çok yönlü bir bakış açısı gerektirmektedir. Nikolajeva (2005), çocuk edebiyatının birçok edebiyat dalından biri olarak görülmesi gerektiğini ancak kendine özgü özelliklerinin de tanınması gerektiğini belirtmiştir (Nikolajeva, 2005, s. 13).

"Çocuk edebiyatı (edebiyat), erken çocukluktan gençleri içeren bir yaşam evresinde duygusal ve düşünsel dünyayı sanatsal dilsel ve görsel mesajlarla zenginleştiren ve beğeniyi artıran ürünlerin genel adıdır." (Sever, 2015, s.17). Bir başka deyişle, çocuk

edebiyatı ulusal ve evrensel değerleri çocuğun düşsel dünyasına uygun bir biçimde içeren, çocuğun bilişsel ve dilsel gelişimini de destekleyen, estetik yönü gelişmiş sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinden oluşmaktadır (Temizyürek vd., 2016, s.19).

Çocuk edebiyatı "Usta yazarlar tarafından özel olarak çocuklar için yazılan ve üstün sanatsal nitelikler sergileyen eserlerin genel adı." (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976) olarak da tanımlanmaktadır. Çocuk edebiyatının çıkış noktasını çocuk ve çocukluk unsurları oluşturmaktadır. Çocuk ve çocukluğa uygun olması amaçlanan çocuk edebiyatının çocukta estetik zevk ve okuma kültürü oluşturmaya da çocuğun yetişkinliğe sağlıklı bir gelişim ile erişmesi açısından önem taşımaktadır (Şirin, 2019, s.26).

Sonuç olarak çocuk edebiyatının; edebiyat, çocuk, çocukluk, çocuk gerçekliği, çocuk gelişimi gibi kavramlarla iç içe geçmiş bir kavram olduğu söylenebilir.

Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Süreci

Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının tarihsel süreci çocuk kavramının algılanışı ve gelişimiyle eş ilerlemektedir. Çocuğun fark edilmesinin, çocuğa özgü bir edebiyatın oluşmasının da temellerini attığı söylenebilir. Şirin’e göre (2019) dünyada çocuklar için bir edebiyat oluşturma düşüncesi tarihsel olarak iki aşamada incelenmektedir. İlk aşama 18. yüzyıl ortalarından, 20. yüzyılın ortalarına kadar sürmektedir. Bu çağlardan önce çocuk için özel bir edebiyattan bahsedilememektedir. İlk dönemin dogmatik özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir. İlk dönemde çocuklar için bir edebiyat yaratma çabaları olsa da geçmişin etkileri ile çocukların yetişkinlere bağımlı, cinsiyet eşitsizliğine maruz kaldıkları bir yaşam içerisinde bulundukları ve bu anlayışın edebiyata yansıdığı görülmektedir. İkinci evre çocuk edebiyatında ise çocuk, çocukluk, çocuğa görelik gibi kavramların önem kazanması ve çocuk haklarının yaygınlaşması ile ilk aşamanın otoriter anlayışı, yerini ikinci aşamada çağdaş ve bilimsel bir anlayışa bırakmıştır (Şirin, 2019, s.32).

19. yüzyılda aydınlanma, sanayileşme, sömürgecilik ve bilimsel gelişme düşünceleri hızlanmıştır. Çocuk edebiyatı önemli ölçüde gelişmiş ve bu dönemde klasik diyebileceğimiz yapıtlar oluşmuştur. Jules Verne’in romanları çocuğu bilime götürecek başlıca yapıtlar arasında yer almıştır. Örnekler: "Balonla Beş Hafta, Dünyanın Merkezine Gezi, Ay’a Yolculuk, Denizler Altında 20.000 Fersah, Dünya’dan Ay’a"dır. Çocukları bilime götüren bu çalışmalarının yanı sıra Carlo Collodi’nin "Pinokyo" adlı eseri aydınlanma dönemindeki çocuk eğitimini fantastik bir kurgu ile işlemektedir. Charles

Dickens'in "Oliver Twist, Antikacı Dükkânı, Zor Yıllar" gibi çalışmaları dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini kahramanları aracılığıyla yansıtmaktadır. Johanna Spyri, "Heidi" adlı çalışmasında kentleşme sürecini doğayla karşılaştırarak, doğanın değerini gözler önüne sermektedir. Howard Pyle, "Robin Hood" romanında geleneksel tutumları evrensel bir bakış açısıyla birleştirmektedir. Görüldüğü gibi 19. Yüzyıl çocuk edebiyatında modern yaşamı işleyerek yücelten yapıtların yanı sıra; bu döneme karşı çıkarak eleştiren yapıtlar da bulunmaktadır. (Neydim, 2007, s. 72). Bu dönemde toplumsal yaşamda modern hayata karşı olumsuz bir eleştirinin var olduğu, bunun tema ya da konu olarak edebiyata da yansıdığı söylenebilir.

Neydim'e göre (2007) 20. yüzyıl çocuk edebiyatı İkinci Dünya Savaşı'nın etkisi ile, savaş öncesi ve sonrasında farklı bir gelişim göstermiştir. İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde modernleşme, sömürgecilik ve 19. yüzyıl ulus devlet anlayışının etkileri devam etmiştir. Bu etkiler edebiyatta din, felsefe, macera ve insan ilişkileri temalarının varlığı ile öne çıkmaktadır. Bu dönemi yansıtan eserlerden bazıları: Enid Mary Biyton'un kitapları "Afacan Beşler, Gizli Yediler ve Yaramaz Kızlar"; Lewis Carrol'un "Alice Harikalar Diyarında"; R. Louis Stevenson'un "Define Adası"; "Ezop Masalları", "Andersen'den Hikâyeler", "Grimm'in Hikâyeleri" dir. İkinci Dünya Savaşı'ndan ardından çocukların gerçekliği değişmiş ve bu çocuk edebiyatına yansımıştır. Savaştan sonra çocuk ve gençlik edebiyatı, çocuğun karşılaştığı sorunlar ile bütünleşmiş ve çocuk, edebiyatın asıl konusu hâline gelmiştir. (Neydim, 2007, s. 72-73). Daha sonraki çocuk edebiyatı yapıtlarında odak noktanın çocuk olduğu daha sık görülmektedir. Bu değişim çocuk edebiyatında büyük bir ilerleme olarak yorumlanabilir.

Çocuk edebiyatının oluşumu, Avrupa temelinde bir gelişim gösterse de yalnızca Avrupa'nın izlerini içeren bir gelenek olarak görülmemektedir. Çocuk edebiyatı millî unsurların dışında, dünyadaki tüm kültürlerden özelliklere sahip, evrensel bir alan olma özelliği de taşımaktadır. Bu nedenle çocuklar arasındaki kültürlerarası ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunarak iletişimi kolaylaştırmıştır. "Çocuk edebiyatı; sadece dilsel, estetik, düşünsel ve kültürel gelişmeler sunan bir alan değil, aynı zamanda bir kültür köprüsü oluşturarak da önem kazanmıştır." (Neydim, 2007, s. 75). Bu bağlamda çocuk edebiyatının kültürel köprü özelliği ortaya konulmuştur.

Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihinin özgün kültürel özelliklerle oluştuğu görülse de zaman içinde Batılılaşma etkisiyle şekil aldığı ortaya çıkmaktadır. Neydim

(2007) Türkiye’deki çocuk edebiyatı sürecini “Tanzimat Dönemi Türk Çocuk Edebiyatı, Meşrutiyet Dönemi Türk Çocuk Edebiyatı, Cumhuriyet Dönemi Türk Çocuk Edebiyatı ve 1960’tan Günümüze Türk Çocuk Edebiyatı” olmak üzere dört başlık hâlinde incelemektedir (Neydim, 2007, s.75). Türkiye’de çocuk edebiyatının sınırlarının dünyadaki siyasi ve sosyal devinimler ile Türkiye’nin iç dinamiğindeki olayların etkileri ile şekillendiği görülmektedir.

Türk çocuk edebiyatını boyunca ‘çocuğa göre’ sayılabilecek ürünleri sözlü gelenek ürünlerinin oluşturduğu görülmektedir. Bilmece, tekerlemeler, masallar, efsaneler, destanlar ve ninniler çocuğa sunulan sözlü gelenek ürünlerini arasında bulunmaktadır (Oğuzkan, 1998, s.80-85). Bu ürünler çocuklar için oluşturulmuş ürünler olmasa da o dönemde çocuklara uygun, çocuklara keyif verip gelişimlerine katkı sağlayan ürünler arasında oldukları bilinmektedir. Çocuğun Tanzimat öncesinde yetişkinler için oluşturulmuş; çocuğa keyif vermek ve düş dünyasına eğilmekten çok onu eğitmeyi, nasihat vermeyi amaç edinen yapıtlara maruz kaldığı görülmektedir. Tanzimat Dönemi’nde, aydınlanma, sanayileşme ve modernleşme ile yeni bir çocuk edebiyatı yaratma çabaları, öncelikle çeviriler ile gerçekleştirilmiştir. Çocuk edebiyatına çevrilen ilk yapıtlar, Daniel Defoe’nun "Robinson Crusoe", Cervantes’in "Don Kişot", Jonathan Swift’in "Güliver’in Gezileri", Jules Verne’ nin “Gizli Ada”, “Seksen Günde Devriâlem”, “İki Sene Mektep Tatili”, “Merkezi Arza Seyahat”, “Beş Hafta Balon ile Seyahat” ile “La Fontaine Masalları” gibi yapıtlardır (Yalçın ve Aytaş, 2005, s. 24-25; Neydim, 2007, s. 77).

Meşrutiyet Dönemi’nde, Tanzimat Dönemi’ndeki anlayışın devam ettiği ve Batılılaşmanın etkilerinin eğitim ortamlarına da yansıdığı görülmektedir. Bu dönemde sayıları artış gösteren öğretmen okulları çağdaş bir eğitim anlayışıyla çocuğa ve çocuk edebiyatına bakışı da geliştirmiştir. Çocuklar için hazırlanan dergi, gazete ve şiirlerin artış gösterdiği söylenebilir. Tevfik Fikret, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin bu dönemin önde gelen isimleridir (Neydim, 2007, s.77-79).

Cumhuriyet’in ilanı ile beraber çocuk, çocuğun değeri, ilgi ve ihtiyaçları gibi unsurların önem kazandığı; bu unsurlara yönelik çalışmaların geçmişe oranla hız kazandığı görülmektedir. Bu dönemde Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarlar öykü ve roman türündeki yapıtları ile öne çıkmaktadır (Neydim, 2007, s.80). Yalçın ve Aytaş’a göre

(2005) tüm bu çalışmalara rağmen cumhuriyet döneminde çocuk edebiyatı büyük bir ilerleme kaydedememiştir.

1960 ve sonrasında eğitim politikaları ve dünyadaki sanatsal çalışmaların, Türk çocuk edebiyatının daha özgün ve yenilikçi bir döneme geçişine katkı sağladığı söylenebilir. Özellikle bu dönemde şiir ve masal başta olmak üzere; öykü ve roman türlerinde özgün yapıtların oluştuğu söylenebilir. Çocuk şiiri türünde Fazıl Hüsni Dağlarca, Mustafa Ruhi Şirin, Yalvaç Ural, Ülkü Tamer çocuk şiiri denilince akla gelen ilk isimlerdendir. Bunun yanı sıra masal türündeki çalışmalarıyla Naki Tezel, Eflatun Cem Güney ve Oğuz Tansel örnek gösterilebilir. Kemalettin Tuğcu, Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü roman ve öykü türündeki yapıtlarıyla öne çıkan isimlerdendir (Şimşek, 2005; Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007).

Günümüzde çocuğa görelîye uygun, çocuğun gelişim özelliklerini düşün dünyasına eğilerek geliştirmeyi ilke edinen çocuk edebiyatının gelişimi bu doğrultuda devam etmektedir.

Estetik ve Çocuk Edebiyatı

Estetik zevk anlayışının, bireyselleşmenin ve toplumsallaşmanın önemli unsurları arasında olduğu bilinmektedir. “Estetik zevk ve anlayış sorunu artık bireysel bir sorun değil, küreselleşmeyle tüm dünyayı etkileyen sosyal bir sorundur” (Arıcı, 2016a, s. 31). Estetik tadın bir ihtiyaç olarak görülmediği, günlük hayatta pek çok örnekle açıklanabilmektedir. Arıcı (2016a, s. 31), sosyal ilişkilerde kullandığımız dili, tavrı; kıyafet ve eşya tercihlerimizi, kısacası yaşamımıza ilişkin çeşitli ayrıntıları estetik zevkimizin varlığı veya eksikliğiyle ilişkilendirmektedir.

Çocukluktan itibaren yaşama katılacak estetik bir bakış açısı, toplumsal yaşam ve eğitim üzerinde bir kültür oluşturabilir. Konuya bireyde güzellik arayışı ve güzelliğe yönelimin doğuştan gelebileceği düşüncesiyle yaklaşmak gerekmektedir. Maslow (1987, s. 25), bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda estetiğin bazı bireylerin temel ihtiyacı olduğunu, estetiğin ilkel dönemlerden itibaren her kültürde ve dönemde çocuklara verilen bir uyaran olarak görüldüğünü belirtmektedir. Bu görüş, estetik ihtiyacının insanlarda zaten var olduğunu ve küçük yaşlardan itibaren gelişim dönemleri içerisine dâhil olabileceğini göstermektedir. Ayrıca Montessori (2015, s. 229), çocuğun karakter gelişimini sağlayan estetik çalışmaya örnek olarak, çocuğun yaşamının ilk altı yılında gerçekleştiğini ve bu süre zarfında karakterin ana unsurlarının kök saldıgını belirtmiştir.

Çocukların estetik ihtiyacını karşılama ve çocukta estetik zevk oluşturma çalışmaları çocuk edebiyatının önemini artırmaktadır. Arıcı'ya göre (2016b, s. 2) çocukluk estetik duyarlılığın oluşmasında en önemli dönemdir ve bu süreçte çocuk edebiyatı yapıtları çocukta geleceğe yönelik kalıcı değişiklikler oluşturabilir. Çocuğun gelişim dönemlerini önemseyerek oluşturulmuş, görsel öğeleri dikkat çekici ve çocuğa uygun bir biçimde kullanmış, bilişsel ve dilsel olarak çocuk okura keyif veren çocuk edebiyatı yapıtları, çocuğun gelişim süreci içerisinde estetik yönü geliştirici bir katkı sunabilir (Sever, 2013, s.95; Şirin, 2015, s.73).

Estetik bakış açısı ve estetik dil, çocuk edebiyatı ürünleri ile geliştirilebilir. Bu nedenle çocuk için ilk sanat eseri olan çocuk edebiyatının niteliği, çocuğun estetik algısının gelişmesi için önemli görülmektedir. Arıcı'ya göre (2016a) çocuk kitaplarının biçim ve içerik yönüyle çocukta estetik ve sanatsal bir zevk oluşturmaları çocuğun edebiyatı yaşamıyla bütünleştirmesi açısından önem taşımaktadır (Arıcı, 2016a, s.34-35)

Edebiyatta estetik kavramının temeli ile tutarlı olarak; Nikolajeva (2005)'nin çocuk edebiyatının kendine has bir estetiği vardır; çocuk edebiyatının nasıl ilerlediğini ve okuyucularını nasıl etkilediğini anlamak için bu özel estetiği incelemenin gerekliliğine dair görüşünün önemli olduğu görülmektedir (Nikolajeva, 2005, s.13). Çocuk edebiyatı yapıtlarının nitelikli olarak adlandırılabilmesi için estetik yönünün önemszenmesi ve bu bakışla oluşturulması önem taşımaktadır. Edebî yapıtların çocuğun gelişim düzeyi, dili ve sosyal ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanması önem taşımaktadır. Estetik kavramı, yapıtların sahip olması gereken unsurların bir aradaki uyumu olarak yorumlanırsa, onun bütünleştirici özelliği de görülebilir. Buna göre şu şekilde söylenebilir:

“Konumuz edebiyatsa, belirleyici olan pedagoji değil estetik olmalıdır. Kuşkusuz, çocuklar için yazarken pedagoji edebiyat estetiğinin ontolojik alanı içinde yer almalıdır. Öznesi çocuk olan edebiyatta, çocuğun ve çocukluğun edebiyatı 'çocuğa göre' gerçekleşmedikçe, eseri çocuk edebiyatı olarak adlandıramayız. Çocuk edebiyatı önce edebiyat olmak zorundadır. Daha belirgin bir ifadeyle söylemek gerekirse, çocuk öznenin edebiyatı, çocuğun, çocukluğun, edebiyatın, pedagojinin ve estetiğin de zaferi olan bir edebiyattır” (Şirin, 2016, s. 71).

Yalçın ve Aytaş (2005, s. 17), nitelikli bir çocuk kitabının yalnızca eğitici ve öğretici değil; sanatsal ve estetik olarak da etkili olabilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun bireyselleşme ve toplumsallaşma sürecinde çocuk kitaplarının etkileri

düşünüldüğünde, edebî değeri olan kitapların çocukların gerçekliğine duyarlı olduğu, çocuklara okumayı sevmeyi öğretebileceği; bunun yanı sıra çocuğun nitelikli bir okur olabilmesine katkı sağlayacağı da düşünülmektedir (Dilidüzgün, 2018, s.19).

Estetik değer açısından nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları; çocukların yaşama karşı umutlu, kendilerini seven, özgün, yaratıcı, eleştirel yönü kuvvetli ve özgüven sahibi bireyler olmalarını sağlayabilecektir.

Çocuk Edebiyatının Özellikleri

Çocuk edebiyatı yapıtlarının nitelikli olabilmesi için sahip olması gereken özellikler bulunmaktadır. Bu özelliklerin, çocuğun gelişimine katkıda bulunmada ve çocuğun bir okuma kültürü oluşturmada etkili olduğu bilinmektedir. Günümüzde gelişmiş ülkelerde okuma kültürünü kazanmış çocuklardan ve yetişkinlerden oluşan toplumların, yüksek bir uygarlık seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmacılar, çocuk edebiyatının sahip olması gereken özellikleri sınıflandırmışlardır. Şirin'e göre (2015) "Bir çocuğa özgü olan nedir? Çocuk gibi ipte yürümeye istekli, güneşe bakmaya kararlı, dondurmada oyuncak yapmaya, ev oyunları oynamaya, çocuk dürbünüyle izleme ayrıcalığına sahip bir yazar olma hâlidir." (Şirin, 2015, s. 113).

Çocuk edebiyatının niteliğini belirleyen üç temel ölçüt bulunmaktadır. Buna göre çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği ve çocuk görüşü gibi kavramlar çocuklar için oluşturulan yapıtlar için vazgeçilemez unsurlardır. Bu kavramlar birbirlerini desteklemektedir. Çocukların yıllar içindeki anlayışları ve yaşayış özellikleri değiştikçe bu kavramlar da onlarla beraber değişmektedir (Şirin, 2016, s. 32-35). Taşdelen (2005) bu görüşü destekleyerek, çocuk edebiyatının temel yapısının çocukluk karakteri ile ortaya çıktığından, çocuğa göre olan edebiyatın biçim ve içerik olarak da bu doğrultuda olduğundan bahsetmekte; sadelik ve samimiyet kavramlarına dikkat çekmektedir (Taşdelen 2005, s. 352). Ayrıca Sever (2015) yazarların yapıtlarında, çocuğun yaşama bakışını, çocuk gerçekliğini göz önünde bulundurarak; sanatsal duyarlılığı öne çıkarmaları gerektiğini belirtmektedir (Sever, 2015, s.28). Çocuk edebiyatının bu temel kavramlar ekseninde ilerlemesinin çocuklar için uygun ve sanatsal niteliğe de yakışır olduğu görülmektedir.

Dil, çocuk edebiyatının kalitesini belirleyen en önemli özelliktir. Yapıt, çocuğa göre olan dilsel yeteneği nedeniyle öne çıkar ve insanların onu tekrar tekrar okumak istemesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda yapıtta kullanılacak dil ve anlatımın basit ve çocukların gelişim aşamalarına uygun olması gerekmektedir. Arıcı (2016a, s.48) çocukların anlayabileceği ve dilimizde geçen yabancı sözcükler yerine Türkçe sözcüklerin kullanılmasının önemini vurgulamıştır.

Çocuk edebiyatının içeriğinin de çocukların ilgisini çekebilecek ve onlara farklı bakış açıları sunabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Çocukların ilgi, ihtiyaç, heyecan ve merakına uygun içeriklerle hedeflenen başarıya ulaşılabilecekleri söylenebilir.

Sever (2013, s. 95-99), çocuğun gelişim sürecini etkileyen çocuk edebiyatı yapıtlarının estetik bir işlevi yerine getirdiğini belirtmektedir. Bu çalışmalar, çocuğun doğal bir yaşam kazanması, düşünme becerilerini geliştirmesi, kavramsal gelişimine katkıda bulunması, anadiline karşı farkındalık ve sevgi kazanması için bir okuma kültürü oluşturabilmektedir. Ayrıca anlama, ifade etme, düşünme ve birtakım kritik becerilerini etkinleştirebilmektedir.

Bilkan (2005, s. 8-9) çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan ilkelerin duygusal değer, ifade edici basitlik ve çocuksu nitelik olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra çocuk edebiyatının sadece çocukları, çocuk dünyasını, çocuksu bakış açısı ve anlayışı içeren bir edebiyat olarak algılanmaması gerektiğini, iyi bir kitabın her yaştan insanın ilgisini çekebileceğini belirtmiştir. Buna göre edebî özelliğin önemi belirtilmiş ve bu özellik çocuk edebiyatında bir ölçüt olarak vurgulanmıştır. Ayrıca Şirin'in (1998, s. 29) "Çocuk edebiyatının konusu ve adresi sadece çocuk değildir. Yenilikçi çocuk edebiyatı her yaştan okuyucuyu cezbetmektedir. " ifadeleri bunu desteklemektedir.

Çocuk edebiyatının aşağıda sıralanan gelişimsel, sosyal, eğitsel özellikleri de önem taşımaktadır:

- Çocukta yaşama sevgisi oluşturmalıdır
- Çocukta estetik zevk ve duyarlılık oluşturmalıdır.
- Çocuğun düş dünyasını, duygu ve düşüncelerini zenginleştirmelidir.
- Çocuğun eleştirel düşünmesini sağlamalıdır.
- Çocuğun okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerine katkı sağlamalıdır.
- Çocukta ana diline, ana dilindeki sözcüklere ilişkin duyarlılık oluşturmalıdır.

- Çocuğa iletilen söylemler hissettirilmeli; nasihat verici nitelikte olmamalıdır.
- Politik söylemler ve tutumlar sergilenmemelidir. (Arıcı, 2016a, s. 50).

Çocuk Kitabı ve Özellikleri

Arapça "edb" kökünden türetilen edebiyat, "dürüstlük, güzel ahlak" anlamına gelmektedir. Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimi ve anlayışına uygun edebî yapıtları içermektedir. Çocuklar edebiyatla bebeklikte ninni ve masallarla tanışıp beraberliklerini okul çağında, farklı türlerle sürdürebilmektedirler. Genel olarak edebî yapıtlar, insanları derinden etkileyerek duyularını harekete geçiren bir niteliğe sahiptir. Edebiyatın bu özelliği çocukları yetiştirmek ve hayata hazırlamak için kullanılabilir. Bu açıdan, çocuk edebiyatı kavramının esasen insan varlığıyla eş olarak gelişen bir kavram olduğu sonucu çıkarılabilir.

Çocuk edebiyatını, Sever (2007, s. 9), “Erken çocukluktan ergenliğe kadar yaşamın bir evresindeki çocukların dil gelişimine ve anlayış düzeyine göre duygusal ve düşünce dünyasını sanatsal, dilsel ve görsel mesajlarla zenginleştiren ürünlerin genel adı, çocuğun duygularına, düşüncelerine, hayallerine, arzularına ve özlemlerine cevap vermek için oluşturulmuş bir literatür" olarak tanımlar.

Yalçın ve Aytaş (2005, s. 17) çocuk edebiyatından "Çocuğun ilişkilerini düzenleyen, yaş grubuna göre, duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebî tür" olarak bahsetmektedir. Bununla beraber, sanat eğitime katkı sağlayarak çocuklarda sanat ve üstünlük duygusu uyandıran güzel ve güçlü ürünlerden oluşan edebiyattır (Gökşen, 1980, s. 87).

Bu tanımlardan yola çıkarak çocuk edebiyatının yapıtları aracılığıyla genel olarak çocukların tüm çocukluk dönemlerini kapsayan ve duygularına, hayallerine, yeteneklerine, düşüncelerine, sevinç ve hassasiyetlerine, büyümesine ve gelişmesine katkı sağlayan bir alan olduğu söylenebilir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin hem eğlenceli hem de öğretici yönleri öne çıkmaktadır. Çocuk edebiyatının öğretim boyutuna değinmek, Toz’a göre (2013), "Çocuğu yarına ve geleceğe hazırlayan bir edebî ürün, hayatın sürprizleri ve zorlukları karşısında kararlılık ve çaba ve nihayetinde başarıyı ifade etmektedir." (Toz, 2013, s.227).

Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler, bir bireyin çocukluğunun on sekiz yaşına kadar sürdüğünü kabul etmektedir (ÇHS, 1989). Bu durum bize çocuk edebiyatının ilk çocukluk, son çocukluk ve ergenliği içeren bir edebiyat olduğunu göstermektedir.

Çocuk kitapları, çocukların gelişimini destekleyen itici güçlerden biridir, bu nedenle çocukların çocuk kitaplarıyla erken yaşta tanışmaları gerekmektedir (Demircan, 2006). Kitaplar, çocukların genel gelişimini doğrudan etkileyebilecek önemli bir araçtır. Kitap aracılığıyla çocuklar çevrelerine, doğalarına, canlılarına ve olaylarına karşı bir duygu geliştirmektedir. Çevresini yeni algılamaya başlayan bir bebeğe gelişim özelliklerine uygun kitapları okumak, kitaplara dokunmasını sağlamak ve kitapları bebeğin algı alanına dâhil etmek gerekmektedir. Böylelikle düşünme, eleştiri, problem çözme ve duygusal ihtiyaçlarını geliştirme gibi yönlerden gelişme fırsatı bulmuş olurlar. (Kakirman Yıldız, 2017).

Dirican (2013), kitapların çocuğun dil gelişimine, kendini keşfetmesine, sosyalleşmesine, akranlarıyla uyumlu ilişkilerin geliştirilmesine, sanatsal deneyimlerine, neşe ve bilgisine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Ebeveynler ve öğretmenlerin, çocuğun gelişiminin birçok alanına katkıda bulunan kitapların sağlanması ve tanıtılması gibi sorumlulukları; çocuğun yaşına uygun kaliteli kitaplarla tanıştırılmasını ve ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasını sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır (Sağlam, 2007). Öğretmenler kitap seçerken resimli çocuk kitaplarının fiziksel ve içerik özelliklerini ve çocukların yaş gruplarına uygunluğunu dikkate almalıdır (Yükselen vd. 2016, s. 161-168).

Çocuklar için kitapların yaş gruplarına ve düzeylerine göre seçilmesi önem taşımaktadır. Çünkü metnin anlaşılma düzeyi, rengi, görsel destek unsurları, algıyı oluşturan ve zihin dünyasında somutlaşan göstergeler çocuk edebiyatı için özenle düşünülen konular olarak bilinmektedir.

Çocuk kitaplarının özellikleri fiziksel özellikler, iç yapı özellikleri ve resimleme özellikleri olarak aşağıda sıralanmıştır:

Fiziksel Özellikler

Yetişkinler kitap tercih ederken kitabın içeriğine odaklanırken çocuklar kitap seçimlerinde öncelikle kitabın dış görünüşüne dikkat eder, kitabın ilgilerini çekmesini beklerler (Şimşek, 2005, s.28). Bu düşünceden hareketle çocuklar için hazırlanan

kitapların fiziksel tasarımları önem taşımaktadır. Yalçın ve Aytaş'a göre (2005, s.30) çocuğun yaratıcı düşünmesini etkileyen sanatsal nitelikli çocuk kitapları biçim, renk, desen ve çizgi gibi unsurları açısından iyi düzenlenmiş olmalıdır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında fiziksel özellikler kapak, boyut, cilt, sayfa ve yazı tasarımları gibi unsurları içermektedir.

Temizyürek vd. (2016, s. 26) çocuk yayınlarının özelliklerini; 0-3 yaş, 3-6 ve 7-12,14 yaş arası çocuklara göre farklı şekilde gruplandırmaktadır. Çocuk edebiyatı yapıtlarının fiziksel özellikleri seslendikleri yaş gruplarına göre farklılık gösterebilmektedir.

Okul öncesi (0-3, 3-6 yaş) dönemde çocuğun el ve göz yapısına uygun hafif ve taşınabilir kitapların seçilmesi önem taşımaktadır (Sağlam, 2007). Öte yandan resimli kitapların büyük olması, çocukların resimleri takip etmelerine ve resimleri daha iyi anlamalarına olanak sağlamaktadır (Demirdöğen, 2003, s. 9). Kitaplar tasarlanırken kırılmayan karton kapak kullanılması kitapların uzun süreli kullanımını ve zarar görmemesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra seçilen karton malzemesi kitabın kapağındaki yazı ve resimleri net bir şekilde yansıtacak nitelikte olmalı, sayfalar gözü yormayacak şekilde mat hazırlanmalıdır (Karatay, 2016, s.94). Karatay'a göre (2016) okul öncesi dönemde çocuklar için bir kitaptaki en dikkat çekici unsur parlak renk ve bu renklerle oluşturulmuş resimlerdir. Buna göre kitap tasarımında canlı renklerin kullanımı çocuğun ilginin çekebilecektir (Karatay, 2016, s.84).

Kitaptaki harfler yükseklik, genişlik ve boyut olarak uygun olmalıdır. Okul öncesi ve ilköğretimin ilk yarısında harfler en az 14 punto (geniş, yüksek harf) olmalıdır. İkinci yarıda en az 12 punto olmalıdır. Satır sonları sıkışık olmamalıdır. Cümlelerdeki sözcük sayısı ilköğretimin birinci yarısında en fazla altı, ikinci yarıyılta en fazla on olmalıdır (Alpay ve Anhegger, 1975).

Okul çağındaki çocuklar (7-14 yaş) için hazırlanan kitapların sayfa düzeni metnin daha okunaklı olması için ayarlanmalı, harf boyutları çocukların seviyelerine göre belirlenmelidir. Okul çağındaki çocuklar için kitaplarda yer alan resimlerin açıklayıcı, basit, anlaşılır olması ve çocukları iyi hissettirmesi önem taşımaktadır. Ayrıca kitapların kapakları, çocuğu okumaya teşvik edecek, kitabı çekici kılacak ve çocuğun dünyasına hitap edecek nitelikte olmalıdır (Temizyürek vd. 2016, s. 31-32). Bunun yanı sıra bu yaş grubundaki çocuklar estetik gerçekliğe önem verdiklerinden resimlerin yaşamdaki gerçek

nesnelerle ve konuyla uygun olması önem taşımaktadır (Karatay, 2016). Bu dönemde gerçekçi görsel unsurların kullanılması çocukların gelişim özelliklerine uygun olacaktır.

İç Yapı Özellikleri

Çocukların kitaplara ilgisini belirleyen ilk faktörün dışsal yapı özellikler olduğu bilinmektedir. Bu ilginin devam etmesi için kitabın iç yapısının sahip olması gereken bazı özellikler vardır. Çocuk kitaplarında iç yapı özellikleri ana fikir (tema), konu, kahramanlar ve yardımcı kahramanlar, plan, dil ve anlatım gibi unsurlardan oluşmaktadır. Bu özellikler derlenerek şöyle sıralanmıştır (Şimşek, 2005; Yalçın ve Aytaş, 2005; Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007):

- Çocuk edebiyatı yapıtlarında tema belirgin olmakla beraber doğrudan değil hissettirilerek işlenebilir.
- Edebî yapıtlarda konu temaya uygun olmalıdır. Konular çocuğun ilgi, ihtiyaç, yaş seviyesi ve psikolojisine uygun seçilip işlenmelidir.
- Millî ve evrensel kültür öğeleri ve çocukta bir dünya görüşü oluşturacak kazanımlar pedagojik yöntemler göz önüne alınarak dolaylı bir biçimde sunulabilir.
- Çocukların kitaptaki kahramanlar ile özdeşim kurdukları düşünüldüğünde kahramanların seçimi, kahramanlara yüklenen tutum ve davranışlar önem taşımaktadır. Abartılı kahramanlar yerine sade ve aşırı idealize edilmemiş kahramanlar kullanılabilir.
- Çocuk edebiyatı yapıtlarındaki planın tutarlı ve iyi düşünülmüş olması metnin anlaşılabilirliği açısından önem taşımaktadır. Edebî yapıtta plan metnin türüne göre değişiklik gösterebilmektedir. Tema ile konu uyumuna dikkat edilerek, gereksiz ayrıntılardan arınmış, uyumlu bir plan oluşturulabilir.
- Çocuk edebiyatı yapıtları ana dilin gelişimi açısından etkilidir. Yapıtlar ana dilin dil ve anlatım unsurlarını yerinde kullanabilmelidir. Sözcük seçimi, cümle yapısı ve anlatımın ritmi çocuğa uygun olmalıdır.

Resimleme Özellikleri

Çocuk kitaplarının çocukta oluşturacağı bilişsel ve duyuşsal etkiler düşünüldüğünde, kitapların görsel bir unsuru olan resimle özellikleri de önem

taşımaktadır. Sever'e göre (2015, s.166) resim, çocuk kitaplarının özellikleri içerisinde başlı başına bir öge olmakla beraber aynı zamanda içerik özelliklerini tamamlayan, metne yeni bir bakış katan da bir ögedir. Bu düşünceden hareketle resimle özelliklerini ayrı bir başlık hâlinde açıklama ihtiyacı duyulmuştur.

Çocuk kitaplarındaki resimler üç gruba ayrılmaktadır: dekoratif görüntüler, metni tamamlayan görseller ve metni açıklayan ve yorumlayan görseller (Oğuzkan, 1998, s. 214). İmgeler, renkler ve şekillerle çocukların duygu ve düşüncelerini harekete geçirerek, duyularıyla düşünmelerini geliştirerek çocuklar için görsel bir eğitim ortamı oluşturmaktadır. Görsel algıları sayesinde çocuklar farklı imgeleri, imgeler arasındaki farklılıkları ve görüntülerin konumlarını fark etmektedir. Gördükleri imgeleri düşündükçe, imgeler sayesinde bir sebep sonuç ilişkisi kurmaktadırlar. Güzel resimli bir kitap, çocukların estetik duyularını da geliştirecektir (Ciravoğlu, 1999, s. 188). Bu nedenle çocuk kitapları, çocukların sanatsal algı ve yorumlamasının gelişim aşamaları dikkate alınarak gelişim ilkelerine göre tasarlanmalıdır. Sıcak renklerin ve parlak resimlerin çekiciliği, çocuğu erken bir aşamada kendilerini ve çevresini keşfetmeye, anlamaya ve tanımaya teşvik eden kitaplarla tanıştırmak için kullanılmalıdır. Çocuklarda temel okuma ve yazma becerileri gelişmediğinde, metinden çok resimlerle ilgilenirler. Dolayısıyla, görseller içerik kadar önem taşımaktadır. Resimler çocuğun renkli dünyasına yeni olanaklar ve kapılar açtığından, resimler sanatçının duyarlılığıyla yapılmalıdır (Sever, 2015, s. 166).

Kitap resimlerinde dikkat edilmesi gereken bir nokta hareketliliktir. Hareket işlevini kullanmayan görüntüler, canlılığı ifade edemeyen fotoğraflar gibi göründükleri için çocuklar için uygun olmamaktadır. Hareket ögesinin kullanıldığı görüntülerde görüntü-metin ilişkisi daha kolay kurulabildiği için anlaşılması kolaydır (Tür ve Turla, 1999).

Çocuk Kitaplarının Çocuk Gelişimine Katkısı

Eğitim bilimleri alanında yapılan çalışmaların ortak ve asıl amacı çocukların gelişim süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Aileden başlayarak okulda ve diğer ortamlarda devam eden çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Sever'e göre (2015, s.95) bu süreçte çocuk kitapları edebî yönlerinin yanında çocuğun gelişim dönemlerini de destekleyerek çocuğun yaşamına katkıda bulunmaktadır (Sever, 2015, s.95) . Bu düşünceden hareketle kitaplar sadece okul ortamında değil, çocuğun bulunduğu her

ortamda kullanılmalı ve çocukların gelişim süreçlerinde kitabın da bulunmasına olanak sağlanmalıdır.

Çocuk kitapları, okul öncesi çağlardan itibaren dil becerilerinin kazanılmasına önemli katkılar sağlayan kaynak benzeri araç ve malzemelerdir. Öykünme işlevi, çocukların ana dilini öğrenmede önem taşımaktadır. Çocuk kitapları, çocukların ana dillerini anaokulundan itibaren geliştirebilecekleri görsel ve dilsel bir uyarıcı olarak doğal bir uygulama alanı oluşturmaktadır. Anaokulundan yüksek sesle okunan ve çocuklara etkili dil kullanım örnekleri veren hikâyeler, dilin kurallarını, dilin yapısını, ifade araçlarını gösterir ve aynı zamanda kelime dağarcığını geliştirmektedir. Çocukla birlikte okumak, çocuğun kelime dağarcığının gelişmesine, alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Çetinkaya, Öksüz ve Öztürk, 2018).

Çocuğun bilişsel gelişiminde aile ve okul öne çıkmaktadır. Kalıtsal unsurlarla beraber çevreden de etkilenebilen çocuk yaşamın ilk yıllarından itibaren çevresindeki uyaranlarla beraber zihinsel gelişimini sürdürmektedir. Karagöz’e göre (2018) çocuk, insanlığa ve yaşama ilişkin ilk duyarlıklarını ailede edinse de, bunların kişiliğiyle bütünleşmesi ve eleştirel düşünebilen, ahlaki yönü gelişmiş, doğaya saygılı bir birey olması okul ile sağlanmaktadır. Bu gelişim süreci boyunca kurgusal nitelikli, resimli çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun gelişimine katkı sağlayacaktır (Gürel vd., 2007). Sever’e göre (2015b) bu dönemde çocuğa sunulan edebiyat yapıtları özenle seçilmelidir. Kitaplar çocukta düşünme, algılama ve hayal kurma gibi yetileri geliştirecek nitelikte; özellikle görsel unsurlarca zengin ve estetik değeri olan yapıtlar arasından seçilmelidir.

Oğuzkan’a göre (1998) iyi bir çocuk kitabı çocuğun kişiliğini geliştirecek nitelikte örnekler taşımaktadır. Bu örnekler çocukta davranış değişiklikleri oluşturabilmekte; toplumsal yaşama ve değerlere ilişkin somut örnekler sunarak çocuğun yaşama ve insanlara ilişkin bir bakış oluşturmaya katkı sağlamaktadır (Oğuzkan, 1998, s. 215). Bu düşünceden hareketle nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun kişilik ve toplumsal gelişimine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Duyarlık ve Duyarlık Eğitimi

“Duy” kökünden türeyen “duyarlık” sözcüğü sözlük anlamı ile (Osm. Hassasiyet; İng. Sensibility, sensitiveness, feeling; Fr. Sensibilite, sensitivite) “hassasiyet, duyarlı olma hâli” ya da “canlı organizmanın maddi izlenimler alabilme yeteneği” olarak tanımlanmaktadır (Çağbayır, 2007, s. 1314). Bir başka tanıma göre duyarlık “duygu

alabilme ve uyarılara cevap verebilme yeteneği”dir (Tuğlacı, 1980, s. 651). Bu tanımlardan yola çıkarak, duyarlı kişilerin, yaşama ve yaşam alanlarındaki diğer kişilere karşı saygılı oldukları; sosyal ve duygusal yönden olumsuz durumlarla karşı karşıya kalan, hak kaybına uğrayan bireylere karşı sorumlu davrandıkları; yaşamı canlı ve cansız tüm unsurlarıyla bir bütün hâlinde düşünüp sevgi ile yaklaştıkları sonucu çıkarılabilir (Aslan, 2019, s. 2). İçinde bulunduğumuz çağda oldukça yaygın olarak kabul görmüş “ben merkezli” tutum ve davranışların artması sebebiyle duyarlılık kavramı gitgide önem kazanmaktadır. Kişilerin “duyarlı” bir bireyin özellik ve yetenekleri kazanabilmeleri için küçük yaşlardan başlayarak duyarlılık eğitiminden geçirilmeleri gerekmektedir.

Duyarlılık tesadüfi olarak kazanılamayan bir yetenek olarak kabul edildiğinde bireylerin bu yeteneği kazanabilmesi için özellikle aile bireylerinin ve eğitim kurumlarının bilinçli ve etkin bir çaba içine girmesi gerektiği gerçeği ile karşı karşıya gelmektedir. Ancak bireyin bu yeteneği edinmesinde ona sadece duyarlı olmanın değeri ve gerekliliğiyle ilgili öğretici bilgiler verilmesi yeterli olmayabilir. Bu yeteneğin oluşması için bireylerin çocukluk dönemlerinden itibaren “doğa sevgisi, hayvan sevgisi, insan sevgisi, adalet, hoşgörü, kültürel farklılıklara, insan hak ve özgürlüklerine saygı, barış, bilimsellik, dürüstlük, doğruluk, çalışkanlık, estetik, sorumluluk, özgürlük, yardımseverlik, içtenlik, erdem, anlayış, vicdan, iyilik, arkadaşlık, dostluk gibi çeşitli duygu ve değerleri bilmesi/öğrenmesi gerekir” (Aslan, 2013). Bu değerler ile yetiştirilen bireylerin duyarlılık eğitimlerinde hazırbulunuşlukları daha yüksek olacaktır.

Öz bir anlatımla duyarlılık eğitimi bireylerin özellikle iş ve eğitim ortamları içerisinde kendi fikirleri açıklarken birbirlerini yanlış anlamamalarını, empati yeteneği kazanmalarını, sorun ve çatışmaları farklı bakış açıları ile daha hızlı ve etkili çözmelerini sağlayabilmek amacıyla verilen eğitimleri kapsamaktadır (Aslan, 2019, s. 3).

Duyarlılık Eğitiminde Öykü ve Roman

Çocuk edebiyatı ürünleri, okuma kültürü kazanmış duyarlı bireyler yetiştirmek için etkili teşvikler olmalıdır (Sever, 2015, s. 198). Çocuk edebiyatında öykü, çocuklar tarafından zevkle okunan türler arasında yer almaktadır. Olumsuz unsurlar içermeyen, sanatsal, dinamik, yalın dili ve anlatım özellikleri ile çocuğa görecelik ilkesine uygun öyküler, çocuğun kendisini tanıırken ve geliştirirken eğlenmesini ve keyifli vakit geçirmesini sağlamaktadır. Öyküde asıl bulunması gereken özellik abartıya kaçmadan okuyucunun ilgisini çekmek ve insanı çeşitli duygulara karşı güdülemektir (Güleryüz,

2003, s.259). Türkiye’de ve dünyada diğer yazınsal yapıtlara göre geç bir gelişim gösteren roman türü de günümüzde çocuklar tarafından tercih edilen bir türdür (Yalçın ve Aytaş, 2005, s.172). Duyarlık eğitimi çalışmalarının çocuğun yaşamına katılmasının nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları ile gerçekleştiği düşünüldüğünde çocuklar için oluşturulacak öykü ve romanların özellikleri önem taşımaktadır.

Öykü ve roman gibi edebî türler günümüzde farklı yaş aralığındaki çocukların ilgisini çekmektedir. Sever’e göre (2015b, s.32) yazınsal nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocukta sanatsal bir bakış oluşturarak yaşamı, yaşamın gerçekliğini kavramasına ve yorumlamasına katkıda bulunur. Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocukların yaşamındaki hareketliliği düşünüldüğünde, bu yapıtların oluşması ve çocuğa ulaştırılması aşamasında dikkat edilmesi gereken unsurlar bulunmaktadır. Şirin’e göre (2007) çocuk edebiyatının en önemli kavramı ‘çocuğa görelilik’ kavramıdır. Çocuğa görelilik, bir edebiyat yapıtı oluştururken çocuğun gelişim özelliklerine, algılama düzeyine, ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik yaklaşımlar tercih etme durumudur. Bu yaklaşımla oluşan dil, çocukla yapıt arasında daha etkili bir iletişim sağlamaktadır. Bu anlayıştan hareketle oluşturulan öykü ve romanlar duyarlık eğitimi çalışmalarına kaynaklık edebilecektir.

Çağdaş çocuk edebiyatı ilkelerine uygun öykü ve romanlar, sadece bir edebî ürün olarak çocuğun gelişimine katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda duyuşal ve duyguşal eğitim ve evrensel değerlerin algılanması yoluyla çocuğun duyuşal gelişimini de sağlayabilmektedir. Böylelikle yaşama ve insani değerlere ilişkin farkındalık edinen çocuk okurun duyarlık eğitimi süreci de ilerleyebilmektedir.

Çocuklar için oluşturulmuş öykü ve romanların çocuk edebiyatı ilkelerine ilişkin bir takım özellikler taşımaları gerekmektedir. Çünkü çocukta etkili bir duyarlık eğitimi sürecinin gelişimi nitelikli yapıtlar ile mümkün olmaktadır. Bu anlayışla duyarlık eğitime katkı sağlayabilmesi için çocuklar için oluşturulacak öykü ve romanların sahip olması gereken özellikler şu şekilde derlenmiştir (Erdal, Celepoğlu, Kılıç, Arıcı ve Kara, 2007, s.149-167; Neydim, 2007, s.130):

- Konular çocuğun gelişim düzeyine uygun olmak koşuluyla gerçekçi bir şekilde işlenmelidir,
- Yapıtlardaki kahramanlar yaşamda karşılaşılabilecek gerçeklikte, aşırı idealize edilmemiş; çocuğun kahramanla özdeşim kuracağı düşüncesinden

hareketle kişilik gelişimini olumsuz etkilemeyecek nitelikte oluşturulmalıdır,

- Olaylar anlaşılabilir bir sırayla, tutarlı ve mantıklı ilerlemelidir,
- İletiler doğrudan ve öğüt verici nitelikte olmamalıdır. Çocuğun kitaptaki ana fikri ve yardımcı fikirleri sezebilmesi sağlanmalıdır,
- Uzun tasvirlerden kaçınılmalıdır,
- Dil ve anlatım açık, anlaşılır olmalıdır.

Koray Avcı Çakman

Koray Avcı Çakman 26 Aralık 1982 yılında Samsun’da doğmuştur. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nden mezun olmuş, kariyerine serbest yazarlık ile devam etmiştir.

Çakman yazar olma hayalinin küçük yaşlardan itibaren oluştuğunu ifade etmektedir. Eğitimci bir anne babaya sahip olan yazar, yazma tutkusunun ailesinden geldiğini, ailesinden kazandığı okuma kültürünün, yazma isteğinde etkili olduğunu belirtmektedir (Koray Avcı Çakman, Kişisel Görüşme, Mayıs 2021).

Koray Avcı Çakman Türk çocuk edebiyatına, okul öncesi dönemden başlayarak ilk gençlik yıllarına kadar, çeşitli konularda ve yazınsal türlerde birçok yapıt kazandırmıştır.

Koray Avcı Çakman yapıtlarının konusunu günümüz çocuklarının ve gençlerinin yaşamından almaktadır. Yazar, teknolojinin gelişimi, kültürel değerlerin önemini yitirmesi, çevre sorunları, insan ilişkileri gibi çocuk ve gençlerin yaşamlarını doğrudan etkileyen olgulara ışık tutmaktadır. Bunun yanı sıra okurda dünya tarihine ilgi uyandırma, kültürel mirasları tanıma ve koruma gibi farkındalıklar oluşturmayı ilke edinen yazar, konularını bu bakış açısıyla şekillendirmiştir. “Kafadar Kuzenler Serisi”, “Advin-İlginç Ülkeler Dizisi”, “Almarpa’nın Gizemi” adlı yapıtları, yazarın bu yönde kaleme aldığı yapıtlar arasındadır. Yazar doğal yaşam, çevre sorunları gibi konuları işlerken “Bir ağacın efsanesini dinlesek yine böyle acımasızca davranır mıyız doğaya? Peki ya bir anıtın ilginç hikâyesi bu çarpık yapılaşmayı durdurur mu?” problemlerinden hareketle yola çıktığını belirtmektedir (Koray Avcı Çakman, Kişisel Görüşme, Mayıs 2021).

Yazar yapıtlarında masal, efsane, şiir, tekerleme, bilmece gibi dilsel unsurları sıkça kullanmaktadır. Türkçe öğretimi ve ana dilin zenginliklerinin korunmasına önem

veren yazar, “Bir metni yazarken kendimi kurguya kaptırsam da zihnimin bir köşesinde bilirim ki nitelikli çocuk kitabı çocuğun düşünce dünyasını, söz varlığını geliştirir, çocuğun anadiliyle etkileşimini sağlar. Çocuk edebiyatının bir diğer işlevi de geleceğin edebiyat okurunu yetiştirmektir. O yüzden de dil kullanımı konusunda özenli olmalıyız.” şeklinde bir ifadede bulunmaktadır (Koray Avcı Çakman, Kişisel Görüşme, Mayıs 2021).

Yazar Çağdaş Drama Derneği, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Okul Öncesi Eğitimi Geliştirme Derneği, ÇGYD gibi derneklere üyedir. Yazarın sahip olduğu birçok saygın ödül aşağıda sıralanmıştır:

- 2006’da Ömer Seyfettin Öykü Yarışmasında mansiyon,
- 2009’da II. Behiç Erkin Öykü yarışmasında “Son Trenler Makas Değiştirmez” ile üçüncülük,
- 2010’da “Arkadaşım Flamingo” Temalı Çocuk Öyküleri Yarışmasında ikincilik,
- 2010 II. Kelenderis Öykü Yarışmasında “Mavi Bisiklet” ile ikincilik,
- 2011 TUDEM Çocuk Romanı Yarışmasında “Almarpa’nın Gizemi” ile birincilik,
- 2012 TUDEM Çocuk Öyküleri Yarışmasında “Gülen Sakız Ağacı” ile ikincilik,
- 2012 Eğitimsen Öykü Yarışmasında “Köye Yazar Geldi” ile mansiyon,
- 2015’de “Düşlerin Peşindeki Çocuk” ile Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı Çocuk Romanı Ödülü
- 2016’da Tudem Edebiyat Ödülleri Kısa öykü dalında “ Bambaşka Bir Dünya” ile mansiyon

Yazarın Yapıtlarından Bazıları

- Esrarengiz Testi: Kafadar Kuzenler Kapadokya’da (2013)
- Midas’ın Peşinde: Kafadar Kuzenler Yassıhöyük’te (2013)
- Efes’in Sırları: Kafadar Kuzenler Efes’te (2014)
- Gizemli Olimpos: Kafadar Kuzenler Antalya’da (2015)
- Advin Sahra Çölü’nde (İlginç Ülkeler Dizisi 1) (2015)
- Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde (İlginç Ülkeler Dizisi 2) (2015)
- Advin Amazon’da (İlginç Ülkeler Dizisi 3) (2017)
- Geveze Prenses’in Mavi Günlüğü (2015)
- Geveze Prenses’in Mor Günlüğü (2015)
- Geveze Prenses’in Pembe Günlüğü (2015)

- Küçük Zürafa (Değerler Eğitimi Serisi 1) (2016)
- Portakal Miyavladı (Değerler Eğitimi Serisi 2) (2016)
- İncir Uçtu (Değerler Eğitimi Serisi 3) (2016)
- Karganın Eskici Dükkânı (Değerler Eğitimi Serisi 4) (2016)
- Ah! Vah! Of! Pof! (Değerler Eğitimi Serisi 5) (2016)
- Kirpi ve Balonlar (Değerler Eğitimi Serisi 6) (2016)
- Ayı ve Arılar: Değerler Eğitimi 7 (2016)
- Pamuk Karardı (Değerler Eğitimi 8) (2016)
- Doğa Doğayı Seviyor (Değerler Eğitimi Serisi 9) (2016)
- Havuç Koştı (Değerler Eğitimi Serisi 10) (2016)
- Arşi ve Zaman Saati 1: Tutankamon'un Kolyesi (2013)
- Arşi ve Zaman Saati 2: Kızıl Tüy (2013)
- Arşi ve Zaman Saati 3: Padişahın Çalınan Tacı (2013)
- Masal Anne (2011)
- Masal Rüzgarı (2013)
- Doğa Dedektifleri 1: Gizemli Laboratuvar (2015)
- Doğa Dedektifleri 2: Kayıp Formül (2016)
- Almarpa'nın Gizemi (2015)
- Bambaşka Bir Dünya (2018)
- Bir Kitabın Macerası (2021)
- Dedemin Uçan Dairesi (2015)
- Dere Tepe Efsane (2019)
- Gülen Sakız Ağacı (2013)
- Hayal Küre (2017)
- Keşif Kulübü - Türkiye'nin Kalbi Ankara (2019)
- Masal Dolu Anadolu (2020)
- Nanni - Küçük Farenin Büyük Maceraları (2018)
- Sahibini Arayan Keman (2015)
- Sıra Sana Da Gelecek (2016)
- Tudem Modern Klasikler - Almarpa'nın Gizemi
- Yedikır'ın Kuşları (2015)
- Yengeç Yazar (2016)

Konuya İlişkin Diğer Çalışmalar

Araştırmalarda, konuyla ilgili diğer araştırmaların ortaya koyduğu bilgi birikimlerinden haberdar olunması, çalışmaların daha kapsamlı olması ve amaca hizmet etmesi açısından önem taşımaktadır. Bilimsel araştırmaların sonuçları ve önerilerinin yol göstericiliğinde ortaya koyulan çalışmalar daha geniş bir bakışı açısı ile alana katkı sağlayabilmektedir. Konuya ilişkin diğer çalışmaları incelemek ve değerlendirmek, alandaki eksiklikleri belirlemek ve sonuçları karşılaştırmak adına yararlı bulunmaktadır. Bu düşünceden yola çıkarak alandaki diğer araştırmaların, Türkçe eğitimi, çocuk edebiyatı ile ilgili olanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Duyarlık eğitimi son yıllarda ilgi çekici bir konu hâline gelmiştir. Alanyazında çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi konularını içeren çalışmalar bulunmaktadır. Aslan'ın (2013) “Duyarlık ve Düşünceyi Geliştirmede Çocuk/Gençlik Edebiyatı” adlı çalışması “Duyarlık”, “Duyarlık eğitimi” ve “Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi arasındaki ilişki” gibi kavramlara ışık tutan, alana katkı sağlayan ilk çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Bunun yanı sıra Aslan (2016)'ın “Uluslar Arası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun 100. Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu” nda Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı 41 masalı duyarlık açısından incelediği bildirisi bulunmaktadır. Çalışmada duyarlık eğitime dair, Aslan(2013)'ın belirlediği 14 alt kategori ilgili masalarda betimsel çözümleme ile ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak Oğuz Tansel'in masallarının duyarlık eğitimi yönünden zengin bulunmuştur. Aslan (2013; 2016) araştırmalarıyla duyarlık eğitimi ve çocuk edebiyatı araştırmalarına bir bakış açısı kazandırmıştır.

Alamdar ve Süngü (2017) çalışmalarında duyarlık eğitiminde çocuk edebiyatı yapıtlarının etkililiğine dikkat çekmişlerdir. Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa yaşama ilişkin birçok duyarlık kazandıracağını belirten araştırmacılar, Nazım Hikmet'in “Sevdalı Bulut” adlı yapıtındaki 16 masalı duyarlık eğitimi bağlamında ele almışlardır. Çocuk edebiyatında ilgi çekici bir tür olduğu düşünülen masal türüne ilişkin çalışmaların bulunmasının alana katkı sağladığı görülmektedir. Çalışmalarının çözümlemesinde Aslan (2013,2016)'ın çalışmalarındaki duyarlık eğitimi alt kategorilerini temel alarak 18 alt kategori belirlemişlerdir. Sonuç olarak incelenen yapıtın duyarlık eğitime ilişkin çok sayıda ileti içerdiğini ortaya koymuşlardır.

Aslan (2019)'ın çalışması, alana katkı sağlayan, duyarlık eğitimini kavram, çocuk edebiyatındaki yeri, uygulama şekli gibi yönlerden ele alan bir çalışmadır. Çalışmada

“duyarlık atölyesi” adı verilen, çocukların belli bir oturma düzenine göre oturup yaratıcı ve eğlenceli etkinliklerle birbirlerine zaman ayırdıkları bir etkinlik süreci tanıtılmaktadır. Yaratıcı drama gibi teknikler ile çocukların kitaplardaki duyarlık eğitimine ilişkin iletileri sezmesine yardımcı olacak çalışmalar örneklenmektedir. Bu çalışmalar, çocuğa bilişsel ve duyuşsal gelişim yönlerinden katkı sağlayabilecektir. Yapıtta alanyazına dair geniş bir bilgi donanımı bulunmaktadır.

Karakuş Aktan (2019) çalışmasında duyarlık eğitimi ile çocuk edebiyatı arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Çalışmada bazı çocuk edebiyatı ürünlerini örnek göstererek duyarlık eğitimini edindirmede yazınsal nitelikli ürünlerin değerini vurgulamıştır.

Evsen (2019) çalışmasında Mustafa Ruhi Şirin’in tüm çocuk şiirleri ve masallarını duyarlık eğitimi bağlamında ele almıştır. Araştırmacı belirlediği 35 duyarlık eğitimi alt kategorisi ile incelediği yapıtları çözümlemiştir. Sonuç olarak Mustafa Ruhi Şirin’in ilgili yapıtlarında çok sayıda duyarlık eğitimi iletileri tespit edilmiştir. Çalışma şiir ve masal türüne ilişkin geniş bir bilgi yelpazesi içermektedir. Bunun yanı sıra Türk çocuk edebiyatının usta ismi Mustafa Ruhi Şirin adına yapılmış önemli bir araştırma olduğu görülmektedir. Bir diğer çalışma yine Türk çocuk edebiyatının öne çıkan yazarlarından Gülten Dayıoğlu’na ait beş çocuk kitabını duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Etoğlu Kibris (2019) bu çalışmada, bireylerin kendilerini ve çevrelerini anlayabilmeleri, duygu ve düşüncelerini geliştirebilmeleri açısından duyarlık eğitiminin faydalı olduğunu belirtmektedir. Araştırmacı yapıtların çözümlemesinde duyarlık eğitimine ilişkin 35 alt kategoriyi dikkate almıştır. Sonuç olarak Dayıoğlu’nun yapıtlarının duyarlık eğitimine dair birçok ileti içerdiği ortaya koyulmuştur. Bununla beraber Türk çocuk edebiyatının önemli yazarlarından Sevim Ak’a ait çocuk kitaplarının incelendiği bir çalışma da bulunmaktadır. Karakuş Tayşi (2019)’nin çalışmasında Sevim Ak’a ait üç çocuk kitabı duyarlık eğitimi bağlamında incelenmiştir. Çalışmada çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun gelişimindeki rolüne dikkat çekilerek bu süreçte çocuk edebiyatı ile duyarlık eğitimi ilişkisi de ortaya koyulmuştur. Araştırmacının incelediği üç yapıt duyarlık eğitimi ana kategorisi altında, 29 alt kategoride çözümlenmiştir. Sonuç olarak Ak’ın yapıtlarının çocuğa duyarlık edindirmede etkili olacağı belirtilmiştir. Türk çocuk edebiyatının öncü yazarlarının çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesinin alana katkı sağladığı gibi Türkçe eğitiminin gelişimi, öğretmenlerin, anne-babaların çocuk okurlar için kitap seçimlerinde faydalı olacağı görülmektedir. Bu

alışmalar duyarlık eğitimi çalışmalarının gelişmesi ve bireylerin alana ilişkin farkındalık oluşturabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Melanlıoğlu (2020) alışmasında konusu göç ve mültecilik olan beş çocuk kitabı duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Yapıtta, günümüzün güncel sorunları olarak görülen göç ve mültecilik konularıyla ilgili kaleme alınan beş çocuk edebiyatı ürünü 16 duyarlık eğitimi alt kategorisi ile incelenmiştir. Yapıtların duyarlık eğitime katkı sağlaması bakımından çok sayıda ileti içerdiği ortaya koyulmuştur.

İlgili araştırmalar, çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitimi alanında duyarlık eğitiminin yer edinmesini sağlayan önemli araştırmalar olma özelliği taşımaktadırlar. Bununla beraber okullarda ve ebeveynlerce çocuklarla çok sık buluşturulan Koray Avcı akman'ın çocuk kitaplarını duyarlık eğitimi bağlamında inceleyen bir çalışmanın bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca 8-13 yaş aralığının sıkça tercih ettiği türler olduğu bilinen öykü ve roman türünde yazılmış kitaplarda, duyarlık eğitimi içeriklerini inceleme altına alan bir çalışma da bulunmamaktadır. Koray Avcı akman'ın kitaplarının baskı sayılarına bakıldığında, yazarın beş ve üzeri sayıda baskı yapan birçok kitabının olduğu görülmektedir (Tablo 1.). Bu yazarın kitaplarının çocuk okura ulaştığını göstermektedir. Yazar konularını çağdaş çocuk ve gençlik yaşantılarından aldığından kitapları okur tarafından ilgi çekici bulunabilmektedir. Yazarın kitapları öğretmenler ve ebeveynlerce kitaplıklarda yer verilen yapıtlar arasında yer almaktadır. Bu anlamda çağdaş Türk çocuk edebiyatı alanında öne çıktığı görülen bu yapıtların duyarlık eğitimi açısından incelenmesi düşüncesi oluşmuştur. Çocuk okurların, güncel çocuk kitaplarından duyarlık eğitimi kazanabilmeleri düşüncesinden hareketle, çalışma alandaki bu eksikliği gidermeye çalışmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, uygulama sürecine ve verilerin çözümlenmesine yönelik açıklamalar yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi birçok farklı çalışmayı bir arada bulundurmaktadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemlerini kullanan ve bütüncül inceleme sağlayan bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle eğitim bilimleri alanında çok sık kullanıldığı bilinmektedir. Nitel çalışmalar, istatistiksel yöntemlere göre daha detaylı veri toplanmasını ve soruların irdelenmesini sağlamaktadır (Bayyurt ve Seggie, 2021).

İncelenen Dokümanlar

Araştırmada Koray Avcı Çakman'ın yüz elliye aşkın yapıtı arasından 21 öykü ve roman türündeki yapıtı çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Çalışmada kitapları incelenen yazar Koray Avcı Çakman'ın yapıtlarının baskı sayıları incelendiğinde, yazarın on kitabının beş ve üzeri baskı yaptığı görülmektedir (Tablo 1.). Yazarın en çok baskı yapan kitaplarının (Almarpa'nın Gizemi, Dedemin Uçan Dairesi, Gülen Sakız Ağacı, Yedikır'ın Kuşları) ortalama 25 binin üzerinde baskı yaptığı görülmektedir (Tablo 1.). Buradan hareketle yazara ait yapıtların çocuklar tarafından sıkça tercih edildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Kitapların seçiminde ölçüt olarak belirlenen ilkeler aşağıda sıralanmıştır:

- Yapıtlar 8-13 yaş aralığına seslenmektedir. Yapıtların yaş aralığı belirlenirken yayınevlerinin kitaplar için belirlediği yaş aralıkları dikkate alınmıştır. Diğer yapıtların yaş aralıklarında uzman görüşüne başvurulmuştur.
- İncelenen yapıtlar öykü ve roman türündedir.
- Biçim ve içerik yönünden çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olmaları dikkate alınmıştır.
- Güncel olmaları açısından yayım yılları dikkate alınarak 2010 yılından sonra yayımlanan yapıtlar seçilmiştir.

Yayınevlerinin kitap satışı yapan internet sitelerinde, kitap satışı yapan fiziksel mağazalarda Koray Avcı Çakman’a ait yapıtlar araştırılmıştır. Bu yapıtların künyelerine ulaşılmıştır. Araştırmacının kitap seçimindeki 8-13 yaş aralığına seslenen, öykü ve roman türünde, 2010’dan sonra yayınlanan 42 yapıt belirlenip, yapıtlar edinilmiştir. Belirlenen ilkeler doğrultusunda 21 kitabın araştırmanın çalışma grubu olabileceği sonucuna varılmıştır.

Bu kitaplar temin edildikten sonra yayınevi, basım yılı, yaş aralığı, sayfa sayısı ve türü bakımından listelenmişlerdir.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Kitaplar Ve Özellikleri

Kitap Adı	Yayınevi	Basım Yılı	Basım Sayısı	Yaş Aralığı	Sayfa Sayısı	Metin Türü
1. Almarpa'nın Gizemi (2015)	TUDEM	2018	12. basım	9-12 Yaş	168	Roman
2. Dedemin Uçan Dairesi	TUDEM	2015	6. basım	8-12 Yaş	104	Öykü
3. Gülen Sakız Ağacı	TUDEM	2013	7. basım	8-11 Yaş	112	Öykü
4. Hayal Küre	TUDEM	2017	1. basım	9-12 Yaş	120	Roman
5. Sıra Sana Da Gelecek	TUDEM	2016	2. basım	9-13 Yaş	120	Öykü
6. Yedikir'in Kuşları	TUDEM	2015	5. basım	8-11 Yaş	80	Roman
7. Türkiye'nin Kalbi Ankara	TUDEM	2019	1. basım	9-13 Yaş	112	Roman
8. Uyuyan Topaç	Can Çocuk	2016	3. basım	9-12 Yaş	144	Roman
9. Köye Yazar Geldi	Can Çocuk	2016	5. basım	8-12 Yaş	88	Roman
10. Karga Beyaz ve Posbıyık Usta	Can Çocuk	2016	1. basım	8-12 Yaş	84	Roman
11. Hoflipuf	Can Çocuk	2016	2. basım	8-12 Yaş	112	Roman
12. Işığın Çocuğu Arel	Can Çocuk	2013	6. basım	8-12 Yaş	176	Roman
13. Advin Sahra Çölü'nde	Kırmızıkeci Çocuk	2015	2. basım	9-12 Yaş	124	Öykü
14. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde	Kırmızıkeci Çocuk	2015	2. basım	9-12 Yaş	120	Öykü
15. Advin Amazon'da	Kırmızıkeci Çocuk	2017	2. basım	9-12 Yaş	112	Öykü
16. Esrarengiz Testi	Kırmızıkeci Çocuk	2013	5. basım	9-12 Yaş	144	Öykü

17.	Midas'ın Peşinde	Kırmızıkeci Çocuk	2013	5. basım	9-12 Yaş	128	Öykü
18.	Gizemli Olimpos	Kırmızıkeci Çocuk	2015	4. basım	9-12 Yaş	144	Öykü
19.	Efes'in Sırları	Kırmızıkeci Çocuk	2014	6. basım	9-12 Yaş	136	Öykü
20.	Oyunda Kal	Altın Kitaplar	2020	4. basım	9-13 Yaş	136	Roman
21.	Düşlerin Peşindeki Çocuk	Altın Kitaplar	2018	5. basım	9-12 Yaş	144	Roman

Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Verilerin toplanma ve incelenmesi sürecinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi elde bulunan fiziksel kaynakların sınırlandırılmasında, kategorize edilmesinde, araştırılmasında ve içeriğinin yorumlanmasındaki teknikleri tanımlamaktadır (Özkan, 2019).

Araştırmada elde edilen veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen kategorilere göre betimlenir. Veriler açık ve sistematik olarak temalara göre betimlendikten sonra bu betimlemeler yorumlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada uygulanan betimsel analiz sürecinin aşamaları şöyle özetlenebilir:

Araştırmada yapıtların duyarlık eğitimi açısından incelenmesi ve çözümlenmesi için ilk olarak duyarlık eğitimi alt kategorileri oluşturulmuştur. 'Duyarlık eğitimi' ana kategorisi altında duyarlık kategorileri belirlenmeye çalışılmıştır. Kategoriler oluşturulurken Aslan (2013;2016), Karakuş Tayşi (2019), Evsen (2019) ve Etoğlu Kıbrıs'ın (2019) çalışmalarında kullanılan; araştırmacının da uzman görüşü olarak değiştirdiği ve geliştirdiği kategoriler eklenmiş ve isimlendirilmiştir.

Tablo 2. Duyarlık Kategorileri

DUYARLIK KATEGORİSİ		DUYARLIK KATEGORİSİ	
D-1	Dilsel duyarlık	D-18	Kitaplara duyarlık
D-2	Cinsiyet eşitliğine duyarlık	D-19	Okula duyarlık
D-3	Barışa duyarlık	D-20	Mesleklere duyarlık
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	D-21	Bilime duyarlık
D-5	Aile bireylerine duyarlık	D-22	Sanata duyarlık
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	D-23	Doğaya duyarlık

D-7	Paylaşmaya duyarlık	D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık
D-8	Yoksul insanlara duyarlık	D-25	Düş gücüne duyarlık
D-9	Hayvanlara duyarlık	D-26	Özgürlüğe duyarlık
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	D-28	Mutluluğa duyarlık
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	D-29	Sağlığa duyarlık
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	D-30	Ölüme karşı duyarlık
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	D-31	Özgün olmaya duyarlık
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	D-32	Umutlu olmaya duyarlık
D-16	Dürüst olmaya duyarlık	D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık

Bir sonraki aşamada, kitaplar duyarlık eğitimi çerçevesinde okunarak kitaplardan elde edilen cümleler belirlenen kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Araştırmanın veri kaybına uğramaması açısından bu işlem üç aylık bir süreç sonunda tekrarlanmış ve iletiler sayfa numaraları ile birlikte word sayfasına not edilmiştir. Kitaplardan doğrudan yapılan alıntıların duyarlık kategorilerine uygunluğu son kez kontrol edilmiştir.

En son aşamada elde edilen bulgular açıklanıp yorumlanmış ve birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkileri, karşılaştırmalar ve ilişkiler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın İnanırcılığı ve Aktarılabirliği

Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Miles-Huberman güvenilirlik işlemi yapılmıştır. Bu işleme göre alanda uzman başka bir araştırmacı tarafından kodlama işlemi yapılmıştır. Araştırmacının ve diğer araştırmacının elde ettiği veriler arasındaki uyum yüzdesi belirlenmiştir. Uzman ile araştırmacının kodlama yaptığı iletilerdeki benzerlik oranının yüksek olması çalışmanın güvenilirliğini artırmaktadır (Baltacı, 2017).

“Miles ve Huberman modelinde içsel tutarlılık olarak adlandırılan ve kodlayıcılar arasındaki görüş birliği olarak kavramsallaştırılan bu benzerlik: $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanabilir. Formülde, Δ : Güvenirlik katsayısını, C : Üzerinde görüş birliği sağlanan

konu/terim sayısını,  :  zerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını ifade etmektedir (Baltacı, 2017, s. 8).’’

Bu araştırmada uzman ile araştırmacı arasındaki uyumu yüzdesi 0.94 olarak bulunmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Duyarlık türleri Tablo 2' ye göre kodlandıktan sonra yapıtlardaki duyarlık türlerinin geçme sıklıkları frekansları ile belirtilmiştir.

Tablo 3. “Esrarengiz Testi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

<i>Duyarlık Kategorisi</i>	<i>Duyarlık Adı</i>	<i>Duyarlığın Geçme Sıklığı</i>	<i>%</i>
D-1	Dilsel duyarlık	1	2,56
D-5	Aile bireylerine karşı duyarlık	6	15,38
D-9	Hayvanlara duyarlık	1	2,56
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	1	2,56
D-13	Aşka, Sevgiye duyarlık	3	7,69
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	2	5,13
D-18	Kitaplara duyarlık	3	7,69
D-22	Sanata duyarlık	1	2,56
D-23	Doğaya duyarlık	5	12,82
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	7	17,95
D-25	Düş gücüne duyarlık	1	2,56
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	2	5,13
D-28	Mutluluğa duyarlık	1	2,56
D-30	Ölüme duyarlık	2	5,13
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	2	5,13
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	2,56
	TOPLAM	39	

“Esrarengiz Testi” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 39 ileti saptanmıştır. Bu duyarlık iletilerinin en fazlasının %17,95 ile “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” olduğu saptanmıştır. Bu iletiyi %15,38 ile “Aile bireylerine karşı duyarlık”, %12,82 ile “Doğaya duyarlık” takip etmektedir.

“Esrarengiz Testi” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Ona göre en iyi kitaplar gezi kitaplarıydı. Değişik yerleri gezip görmekten çok hoşlanırdı. Bu yüzden de daha şimdiden bütün dünyayı gezmeyi planlar, bununla ilgili hayaller kurardı.” (D-18, D-24, s. 24)
- “Anne ve babasını beş yıl önce bir trafik kazasında kaybettiğinden beri anneannesi ve dedesiyle birlikte yaşıyordu.” (D-5, D-30, s. 31)

- “Tam bu sırada Japon gelin öne doğru eğilip onlara Japon selamı verdi ve “Koniçiva!” dedi.

Burcu, “Oyici değil ojigi dede! Bakın böyle veriliyor,” diyerek tıpkı bir kuğu zarafetiyle öne doğru eğildi. Yalnız Japon gelin değil, gelinin anne ve babası da belli ki çok beğenmişlerdi bu selamı. Burcu’yu alkışlayarak “Arigato... Arigato...” dediler” (D-27, s. 35)

- “Yukarıda aynı anda farklı yüksekliklerde tüm bölgeye yayılmış balonların çarpıcı renkleri, aşağıda uçsuz bucaksız, eşi benzeri olmayan kanyonlar, platolar, vadiler ve irili ufaklı peribacaları, masal âlemi gibiydi. Ayaklarının altında, sanki göğün bir parçası gibi alabildiğine bembeyaz uzanıyordu Kapadokya.” (D-23, s. 42)

- “Bir vadinin ucunda kurulmuş, eski insanların yaşam alanı olan Göreme Açık Hava Müzesi’nde hemen hemen her kaya bloğunun içi oyularak neredeyse iki bin yıldır çeşitli biçimlerde kullanılmıştı.” (D-24, s.102)

Tablo 4. “Oyunda Kal” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	3	8,33
D-2	Cinsiyet eşitliğine duyarlık	1	2,78
D-5	Aile bireylerine duyarlık	4	11,11
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	2	5,55
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	5	13,89
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	4	11,11
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	3	8,33
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	3	8,33
D-16	Dürüst olmaya duyarlık	1	2,78
D-19	Okula duyarlık	2	5,55
D-21	Bilime duyarlık	2	5,55
D-23	Doğaya duyarlık	1	2,78
D-31	Özgün olmaya duyarlık	2	5,55
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	1	2,78
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	2	5,55
	TOPLAM	36	

“Oyunda Kal” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 36 ileti saptanmıştır. Bu duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin en fazlasının %13,89 ile “Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık” olduğu görülmüştür. Bu iletiyi % 11,11 ile “Aile bireylerine duyarlık” ve “Aşka, sevgiye duyarlık” izlemiştir.

“Oyunda Kal” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Şimdiki oyunlar da pek garip canım. İnsan öyle ekran başındaki şeyden zevk mi alır? Şöyle bir saklambaç, uzuneşek, ne bileyim mendil kapmaca falan oyna da o zaman gör bakalım keyfi. Dizlerimin ağrısına bakmadan benim bile canım çekti. Ne oynardık çocukken! Bir de tekerlememiz vardı. Hiç düşmezdi dilimizden.” (D-33, s. 9)
- “Sabahleyin güçlkle kalktı. Torununun uzun uzun esnediğini gören anneannesi, ‘Uyku kırk kantar, uyudukça artar.’ dedi.” (D-1, s. 13)
- “O hafta iller arası sonuçlar da açıklandı. Asımların projesi seçilmişti. Her ne kadar Kutay gibi abartılı sevinç gösterileri yapmasa da Asım çok mutluydu. Bir o kadar da gururlu...” (D-12, s. 79)
- “Hım... Asımcığım, patent kime aitse hak sahibi o. Ama tabii biri çıkıp da benim fikrimdi derse, ispatlaması gerekir. Yalnız bu çok uzun ve zor bir süreç. Dava açılır. Kişi söylemini ispatlayamazsa karşı tarafa tazminat ödemek zorunda kalabilir.” (D-14, s.115)
- “Hayır anne. Yetiyor param. Ama bilgisayar programlamayı seviyorum. Lütfen izin ver. Sadece hafta sonları...
-Derslerin aksamayacak değil mi?
-Aksamayacak söz...” (D-5, s. 125)

Tablo 5. “Hayal Küre” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-3	Barışa Duyarlık	1	4,54
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	1	4,54
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	1	4,54
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	2	9,09
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	3	13,63
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	1	4,54
D-19	Okula duyarlık	3	13,63
D-21	Bilime duyarlık	3	13,63
D-25	Düş gücüne duyarlık	6	27,27
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	4,54
	TOPLAM	22	

“Hayal Küre” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 22 ileti saptanmıştır. Bu iletilerin en fazlası %27,27 ile “Düş gücüne duyarlık”tır. %13,63 ile

“Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık”, “Okula duyarlık”, “Bilime duyarlık” da en sık geçen iletilerdendir.

“Hayal Küre” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Aysila’nın Ay’a bakarak hayaller kurduğu bir gün annesi ona, isterse Ay’a gidebileceğini söylemişti. Aysila gerçekten de büyüyünce bu parlak uyduya gitmeyi ve orada yaşamayı çok istiyordu.” (D-25, s. 12)
- “Şimdi tüm Ay parlaticıları hüngür hüngür ağlıyordu. Aysila da içinde ağlamak için derin bir istek duydu o anda. Ama kendine engel olmalıydı, çünkü ağlayarak hiçbir şeyi çözemezdi.” (D-32, s.18)
- “Bir an önce oraya varıp Bayan Şina ve Bay Pino’dan yardım istemeliydi. Belki Ayküre ’deki kolayca çözülebilecek sorun, sırf yardım almaması yüzünden felaketle sonuçlanabilirdi.” (D-11, s.24)
- “Ayküre o gece hayallerle daha bir ışıldamış, yeni kurulan hayallerle birlikte AYK’taki iş yükümüz de oldukça artmıştı. Ama ne Ay Parlaticıları ne de ben bunlardan şikâyetçiydik. Aksine hepimiz de Ay dilinde şarkılar söyleyerek neşe içinde yapıyorduk işlerimizi.” (D-12, s.56)
- “Çünkü Noni yaptığı her iyi şeyden sonra kalbinde o kadar güzel bir his duyuyordu ki, artık istese de kötülük yapamaz olmuştu.” (D-4, s.70)

Tablo 6. “Almarpa’nın Gizemi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık AdıF	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	1	3,45
D-2	Cinsiyet eşitliğine duyarlık	2	6,90
D-5	Aile bireylerine duyarlık	4	13,79
D-7	Paylaşmaya duyarlık	1	3,45
D-9	Hayvanlara duyarlık	4	13,79
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	1	3,45
D-12	Emek ve çalışkanlığa duyarlık	1	3,45
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	1	3,45
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	1	3,45
D-19	Okula duyarlık	1	3,45
D-22	Sanata duyarlık	1	3,45
D-23	Doğaya duyarlık	6	20,68
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	3	10,34
D-26	Özgürlüğe duyarlık	1	3,45

D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	1	3,45
	TOPLAM	29	

“Almarpa’nın Gizemi” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 29 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerin en fazla rastlananı %20,68 ile “Doğaya duyarlık” tır. Bunun yanı sıra “Aile bireylerine duyarlık” ve “Hayvanlara duyarlık” türlerinin de %13,79’luk bir oran ile bulunduğu belirlenmiştir.

“Almarpa’nın Gizemi“ adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Taşra ’da yaşam, şehirdekine kıyasla daha yavaş akıyordu, ama sanki daha sakin ve daha huzurluydu.” (D-23, s.17)
 - “Arkadaşlara ve öğretmenlere selamlar.
Kestane kebab
Acele cevap...
(Dedemden duyduğum bu tekerlemeyi hep bir yerde kullanmak istemiştım. Bundan daha güzel bir yere uymazdı herhalde!)” (D-1, s.27)
- “Yarın bize Dalyan yolu gözüktü o halde. Ama akşam büyüklerinizden izin almayı unutmayın sakın!” (D-5, s.29)
 - “Koruma altında olmalarına rağmen hâlâ kareta kaçakçılığı yapılyordu. Daha geçen sene TIR’la kaçırılırken, yüz yirmi tane karettaya gümrükte el konulmuştu.” (D-14, s.91)
- “Evet, istemedem de olsa onu kafese koymak zorunda kaldım. Tabii ben hastanedeiyken de veterinerde kafesindeydi. Gerçi çok önceden onu bir daha kafese sokmayacağıma söz vermişim, ama n’apalım öyle yapmak zorundaydım.” (D-9, s.147)

Tablo 7. “Midas’ın Peşinde“ Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-5	Aile bireylerine duyarlık	4	12,90
D-9	Hayvanlara duyarlık	1	3,22
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	1	3,22
D-18	Kitaplara duyarlık	2	6,45
D-19	Okula duyarlık	1	3,22
D-21	Bilime duyarlık	1	3,22
D-22	Sanata duyarlık	1	3,22

D-23	Doğaya duyarlık	1	3,22
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	11	35,48
D-25	Düş gücüne duyarlık	2	6,45
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	2	6,45
D-30	Ölüme karşı duyarlık	1	3,22
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	2	6,45
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	3,22
	TOPLAM	31	

“Midas’ın Peşinde” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 31 ileti belirlenmiştir. Bu iletilerin %35,48’lik bir oranla en fazla görüleni “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” tır. “Aile bireylerine duyarlık” iletileri de %12,90’lık bir oranla tespit edilmiştir.

“Midas’ın Peşinde” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Zıpzip Burcu’nun sesini tanımış; kuyruğunu bir sağa bir sola sallayarak koşarak yanlarına gelmişti. Burcu onu okşarken o da Burcu’yu yalıyordu.” (D-9, s.20)
- “Artık başka yerlerde gizem arar olmuştu. Evde olduğunda, dürbünüyle yine sokağı izliyor ve okuduğu kitapların da etkisiyle içten içe ‘Belki esrarengiz bir şey görür; belki çözülecek bir olaya rastlarım.’ diye ümit ediyordu.” (D-25, s.24)
- “‘Hımm... Görüyorum ki, içimizde uzay bilimine meraklı öğrenciler var. Aferin çocuklar... Bilim geleceğe ışık tutar.’ dedi ve bilimle ilgili uzun bir konuşma yaptı. Konuşma sırasında NASA’nın uzay programlarından, Mars ve Venüs’e gönderilen uzay araçlarından ve planlanan Ay İstasyonu’ndan söz etmesi Eren’in kuşkularını pekiştirmişti.” (D-21, s.27)
- “O gün okul çıkışı, dört kafadar kütüphanenin altını üstüne getirmelerine rağmen hiçbir kitapta heykelle ilgili bir bilgiye rastlamadılar. Bu arada İrem, efsanevi Kral Midas’la ilgili üç kitabı okumak için ödünç aldı.” (D-18, s.38)
- “Barışı simgelediği için çocuklar. Heykelin arkasında güneşi simgeleyen dairesel biçim var, bakın... Hitit Güneş Kursu... Özellikle Çorum’da yapılan kazılarda bu tür heykellerin birçok seçkin örneği bulunmuş.” (D-24, s.81)

Tablo 8. “Düşlerin Peşindeki Çocuk” Adlı Kitaptaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	5	6,41
D-5	Aile bireylerine duyarlık	6	7,69
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	3	3,85
D-7	Paylaşmaya duyarlık	1	1,28
D-8	Yoksul insanlara duyarlık	3	3,85
D-9	Hayvanlara duyarlık	3	3,85
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	14	17,95
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	12	15,38
D-16	Dürüst olmaya duyarlık	1	1,28
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	4	5,13
D-18	Kitaplara duyarlık	2	2,56
D-23	Doğaya duyarlık	3	3,85
D-25	Düş gücüne duyarlık	2	2,56
D-28	Mutluluğa duyarlık	3	3,85
D-29	Sağlığa duyarlık	3	3,85
D-31	Özgün olmaya duyarlık	8	10,26
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	1,28
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	4	5,13
	TOPLAM	78	

“Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 78 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerin en sık görüleni %17,95 ile “Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık” tır. %15,38 ile “Aşka, sevgiye duyarlık”; %10,26 ile de “Özgün olmaya duyarlık” iletilerine rastlanmıştır.

“Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Büyükannesi her sabah olduğu gibi o sabah da oldukça neşeliydi. Yol boyu önlerine çıkan her ağaca, çiçeğe, böceğe gülümseyip duruyordu. Kâh yolun kenarındaki koca bir çınara ‘Günaydın!’ dedi, kâh cırcır böceklerine sabah sabah söyledikleri güzel şarkılar için teşekkür etti. “ (D-23, s.8)
- “Ördek ayak kendini şanslı ve mutlu hissediyordu. Büyükannesi ona ayağındaki engeli unutturuyordu.“ (D-28, s.11)
- “Arabacı ona pek fazla para vermeyeceğini söylese de yatacak yer ve yiyecek verecekti ya, şimdilik bu yeterdi. Hem aldığı parayı da harcamayıp biriktirir ve

büyükannesine götürürdü. O parayla arabacının altın renkli testisi kadar güzel ve göz alıcı olmasa da yeni bir su testisi, yiyecek bir şeyler ve sepet olabilirlerdi. “ (D-12, s.54)

- “Ağaçlar sana bir şey yapmaz. Çoğu hayvan da, sen ona zarar vermediğin sürece sana zarar vermez. Hayatta asıl korkulması gereken şeyler başkadır Ördekayak. Yalandan, kötülükten, nefret ve kin ile dolu olanlardan korkmalısın.’ derdi.” (D-4, s.63)

- “Büyükannesini düşündü. Kendisini çok merak etmiş olmalıydı. Yatağına yatar yatmaz ahşaptan oyma heykele sarılıp, ‘Seni çok özledim büyükanne. Beni affet... Bir masala inanıp yollara düştüğüm, seni üzüp meraklandırdığım için beni affet.’ diye mırıldandı.” (D-5, s.126)

Tablo 9. “HOFLİPUF” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	2	10
D-5	Aile bireylerine duyarlık	3	15
D-7	Paylaşmaya duyarlık	1	5
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	1	5
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	2	10
D-18	Kitaplara duyarlık	1	5
D-21	Bilime duyarlık	1	5
D-23	Doğaya duyarlık	1	5
D-25	Düş gücüne duyarlık	2	10
D-31	Özgün olmaya duyarlık	1	5
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	4	20
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	5
	TOPLAM	20	

“HOFLİPUF” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 20 iletiye rastlanmıştır. Bunlardan en fazla görüleni %20’lik bir oranla “Çocuğa ve çocukluğa duyarlık” tır. Bunun yanı sıra “Düş gücüne duyarlık” iletileri de %15’lik oranlarıyla ikinci olarak belirlenmiştir.

“HOFLİPUF” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Gece geç yatma. Büyükanneni ve büyükbabanı üzme. Arada ders çalış. Eve geç gelme... Annesi bu sözleri, tam da Aslı’nın düşündüğü gibi soluksuz sıralamıştı.

Babasıysa kulağına şöyle fısıldadı: ‘Tatilin ve bu güzel kasabanın keyfini çıkar, benim yerime de eğlen, olur mu?’

Aslı neşeyle gülümsedi.” (D-33, s.9)

- “Kasabadaki güneşli havanın aksine, Masallar Âlemi’nde gökyüzü o gün oldukça bulutluydu. Ama bu bulutlar, dünyadaki bulutlardan çok farklıydı: Bazıları sarı, bazıları turuncu, bazıları da pembe ya da kahverengiydi; göğün mavisi bile, dünyadakinden çok daha canlı ve göz alıcıydı.” (D-25, s.13)

- “Sırada tekerleme vardı:

Ebeleme, sobeleme

Mini mini tekerleme

Arabanın tekeri,

Mızıkçının şekeri

Kedi şekeri çaldı

Mızıkçı ağladı.

Bir iki, kurnaz tilki

Tık tık, hık hık

Sen kal, sen çık.” (D-1, s. 22)

- “Çağla o sırada saatine baktı ve telaşla, ‘Saatim... Saatim durmuş! Gecikirsem annem ve babam beni çok merak eder! Saat kaç acaba?’ diye sordu.

-Ben de büyükannemi ve büyükbabamı meraklandırmak istemem, dedi Aslı.” (D-5, s.75)

- “Dört arkadaş, oldukları yerde kalakaldılar bir an. Aslı, bileğinin acısını duymaz olmuştu. Koşarak arkadaşlarının yanına geldi ‘İyi misiniz?’ diye sordu.

-İyiyim, diye cevap verdi Eren.

-Seni bir daha göremeyeceğimi sandım, dedi Burak da.” (D-15, s.88)

Tablo 10. “Işığın Çocuğu Arel” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	1	2.94
D-5	Aile bireylerine duyarlık	3	8.82
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	1	2.94
D-9	Hayvanlara duyarlık	2	5.88
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	4	11.76
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	1	2.94

D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	1	2.94
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	1	2.94
D-18	Kitaplara duyarlık	9	26.47
D-21	Bilime duyarlık	1	2.94
D-23	Doğaya duyarlık	1	2.94
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	1	2.94
D-25	Düş gücüne duyarlık	4	11.76
D-29	Sağlığa duyarlık	1	2.94
D-30	Ölüme karşı duyarlık	1	2.94
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	2.94
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	2.94
	TOPLAM	34	

“Işığın Çocuğu Arel” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 34 ileti belirlenmiştir. “Kitaplara duyarlık” iletileri %26.47’lik oranıyla en sık geçen ileti grubudur. %11.76’lık oranıyla “Toplumsal normlara duyarlık” ve “Düş gücüne duyarlık” iletileri de sık rastlanan ileti gruplarındandır.

“Işığın Çocuğu Arel” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitime ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Doğduğundan beri bir gün bile masalsız uyuyamamıştı. Masal Baba ne zaman uzay dürbünüyle Arel’in odasına bakacak olsa onu hep kitap okurken görür ve çok mutlu olurdu.” (D-18, s. 25)

- “O odasındaiken dışarıdakiler yerdeki mektuba bakıyorlar, Masal Baba’nın olurunı almadan okusalar mı okumasalar mı, bir türlü karar veremiyorlardı. Rafları temizlemekle görevli Bay Silsüpür:

Şahsi bir mektubu okumak fikri hiç hoş olmasa da bence neler olup bittiğini anlamalıyız, diyerek mektubu yerden aldı ve yüksek sesle okumaya başladı.”

(D-10, s. 39)

- “Pokus bitkilerle ilgili kitapları okumaktan gözleri ağrıdığında, uzun uzun gökyüzüne bakar ve bu mavi gezegene gitme hayalleri kurardı. Yine bir gün bu hayallerle gökyüzüne bakarken gökten aynı anda tam üç yıldız kayıverdi. Bu olay hiç de sıradan bir şey değildi ve Mondililerin inancına göre o anda tutulan dilekler gerçek olurdu” (D-25, s. 105)

- “-Merak etme Arel, yakında hepsini hatırlayacaksın. Şimdi, söyle bakalım, Cadus’u bulup masal kahramanlarını onun elinden kurtarması için bu yaşlı Masal Baba’ya yardım edecek misin? İnan bana bunu sensiz başaramam.” (D-11, s.99)

- “Yunan mitolojisi ve Yunan efsanelerinden oluşan bu kitapta Hektor diye bir kahraman vardı: Günümüzdeki Yunan yarımadasından gelen Akha orduları tarafından kuşatılmış olan Troya kentini korumak için kahramanca çarpışan bir prensti. Arel sevinçle küçük bir çığlık atmıştı:

-Tabii ya, buldum işte! Senin adın Hektor olsun.” (D-24, s.70)

Tablo 11. “Advin Sahra Çölü’nde” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	6	16,67
D-5	Aile bireylerine duyarlık	1	2,78
D-9	Hayvanlara duyarlık	5	13,89
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	2	5,55
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	3	8,33
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	1	2,78
D-20	Mesleklere duyarlık	1	2,78
D-22	Sanata duyarlık	1	2,78
D-23	Doğaya duyarlık	4	11,11
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	2	5,55
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	8	22,22
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	2,78
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	2,78
	TOPLAM	36	

“Advin Sahra Çölü’nde” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 36 ileti belirlenmiştir. “Kültürel zenginliklere duyarlık” iletilerinin %22,22’luk oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunun yanında “Dilsel duyarlık” iletilerinin %16,67 ve “Hayvanlara duyarlık” iletilerinin de %13,89’lik oranlarıyla sıkça görüldüğü belirlenmiştir.

“Advin Sahra Çölü’nde” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Advinlerin kamp alanı, Tunus’ta ‘Sahra’nın Girişi’ diye bilinen Duz şehrinin yakınlarındaydı. Göz alabildiğine kumdu dört bir yanları. Ufukta görülen tek şeyse yine kum tepeleriydi.” (D-23, s. 11)

- “Yerlilerse, odun ateşinin üzerinde Tunus’un geleneksel yemeklerinden sayılan kuskus pişirmişlerdi.” (D-27, s.22)

- “‘Ah Fora! Dostum! Yaşıyorsun, yaşıyorsun!’ dedi sevinçle. Gözlerinden yaşlar akıyordu.” (D-9, s.39)

- “İşte bugünkü huysuzumuz. Asıl adı Agrofos Nomos. Antik Yunancada ‘yazılı olmayan yasa’ demek.” (D-1, s. 64)
- “Oysa şimdi aklındaki tek şey annesiyle babasıydı. Belki de şu an zor durumdaydılar. Onları bulup kurtarmak varken bu turistik adanın sokaklarında ne işleri vardı?” (D-5, s. 101)

Tablo 12. “Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	4	11,11
D-8	Yoksul insanlara duyarlık	1	2,78
D-9	Hayvanlara duyarlık	6	16,67
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	2	5,55
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	5	13,89
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	2	5,55
D-20	Mesleklere duyarlık	1	2,78
D-21	Bilime duyarlık	1	2,78
D-23	Doğaya duyarlık	5	13,89
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	1	2,78
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	5	13,89
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	2	5,55
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	2,78
	TOPLAM	36	

“Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 36 ileti belirlenmiştir. “Hayvanlara duyarlık” iletilerinin %16,67’lik oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunun yanında “Doğaya duyarlık” “Kültürel zenginliklere duyarlık” ve “Aşka, sevgiye duyarlık” iletilerinin %13,89’luk oranlarıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Bakari bu güzel gölün adının yerlilerin dilinde ‘birçok küçük kuşun yeri’ anlamına geldiğini söyledi. (D-1, s.32)
- “Planladıkları gibi yemekten sonra bir tekne ayarlayıp gölde gezintiye çıktılar. Gri başlı martılar, karabataklar, siyah sumrular, dalgıçkuşları, semer gagalı leylekler ve daha birçok kuş mavi-yeşil suların üzerinde özgürce uçuyordu. (D-9, s.32)

- “Adaya vardıklarında yerliler onları sanki kırk yıllık akrabaları gelmişçesine coşkuyla karşıladılar. Yerlilerin hepsi gerçek anlamda cüce olmasalar da kısa boyluydu. Çocuklar çıplak ayakları üzerlerinde neşeyle zıplarken büyükler de konuklarına dans gösterisi yapıyorlardı. Advin’le ailesine ormanın içindeki köylerini ve evlerini gezdirdiler. Üzeri saz ve otlarla kaplı, tek odalı barınaklar olan evlerin tuğlalarını, çamurdan yapmışlardı. Bazıları ise dallardan basit bir kulübe iskeleti yapıp, duvarlarını toprakla sıvamıştı. (D-27, s.33)

- “Yerli adam altı delik bir tasa su doldurup içine çiçek koyuyor, güney yarım kürede su delikten aşağı saatin ters yönünde, sağdan sola dönerek boşalırken çiçek de suyun akışına doğru hareket ediyordu. Aynı deneyi kuzey yarım küre tarafına geçip yapınca da tam tersi oluyordu. Su da çiçek de soldan sağa dönüyordu. Kabı tam ekvator çizgisine getirdiğinde ise delikten daire çizmeden dikey olarak boşalıyordu.” (D-21, s.37)

- “Yüreğinin derinliklerinde bir sızı hissetti. ‘Umarım çok yakında bir araya geliriz küçük dostum,’ dedi kendi kendine.” (D-13, s.69)

Tablo 13. “Advin Amazon’da” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	4	14,29
D-9	Hayvanlara duyarlık	1	3,57
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	2	7,14
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	1	3,57
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	3	10,71
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	1	3,57
D-20	Mesleklere duyarlık	3	10,71
D-22	Sanata duyarlık	2	7,14
D-23	Doğaya duyarlık	4	14,28
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	3	10,71
D-28	Mutluluğa duyarlık	1	3,57
D-29	Sağlığa duyarlık	1	3,57
D-31	Özgün olmaya duyarlık	1	3,57
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	3,57
	TOPLAM	28	

“Advin Amazon’da” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 28 ileti belirlenmiştir. “Dilsel duyarlık” ve “Doğaya duyarlık” iletilerinin %14,81’lik oranlarıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Advin Amazon’da” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Tunus'un geleneksel çöl gecelerinde şairler yerel dillerinde şiirler okuyup karşılıklı atıştırdı.” (D-27, s.13)
- “Advin kendini çok suçlu hissediyordu. Üzgünüm Fora... Seni isteyerek koymadım o kafese, bizimle birlikte gelebilmen için bu gerekliydi.” (D-9, s.23)
- “-Belki ben büyüdüğümde bir arkeolog olurum.
-Hımmm... Demek annenle baban gibi antropolog olmak istemiyorsun, dedi teyzesi.” (D-20, s.27)
- “Yöresel yemekler sunan, otantik bir restorana oturup tadı kuşkonmazı andıran zeytinyağlı palmito yediler. Oldukça düzgün İngilizce konuşan garson onlara bu yemeğin adının ‘palmiyenin kalbi’ anlamına geldiğini söyledi.” (D-1, s.30)
- “Dört bir yanda yeşilin her tonu görünüyor, ormanın sessizliğini kuş ve çeşit çeşit hayvanların sesleri bölüyordu. Amazon bölgesi binlerce balık ve on binlerce bitki türüne ev sahipliği yapıyordu.” (D-23, s.47)

Tablo 14. “Gülen Sakız Ağacı” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	4	11,11
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	2	5,55
D-5	Aile bireylerine duyarlık	2	5,55
D-9	Hayvanlara duyarlık	3	8,33
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	1	2,78
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	4	11,11
D-19	Okula duyarlık	1	2,78
D-20	Mesleklere duyarlık	2	5,55
D-22	Sanata duyarlık	1	2,78
D-23	Doğaya duyarlık	8	22,22
D-25	Düş gücüne duyarlık	1	2,78
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	1	2,78
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	6	16,66
	TOPLAM	36	

“Gülen Sakız Ağacı”adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 36 ileti belirlenmiştir. “Doğaya duyarlık” iletilerinin %22,22’lik oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunun yanında “Çocuğa ve çocukluğa duyarlık” iletilerinin

%16,66 ve “Dilsel duyarlık” ve “Aşka, Sevgiye duyarlık” iletilerinin de %11,11’lik oranlarıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Gülen Sakız Ağacı” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “ ‘Ah gidi... Ne demek olacak, mini minicik bebe demek. El kadardı baban doğduğunda. Ninnisiz uyumazdı hiç. Ey gidi ey! Ne severdi ninniye. En çok da bunu...’ dedi babaannem ve başladı babamın o en sevdiği ninniye söylemeye. ‘Dandini dandini dastanaaa... Danalar girmiş bostana... Ninni desinler Osman’ıma...’ “ (D-1, s.9)
- “Bol ağaçlı, küçük bir şehirde doğmuşum ben. Hatırlarım da, pencereden bakınca karşıda apartmanları değil, yemyeşil ağaçları görürdük. Ama ben mi hızlı büyüyordum yoksa her şey çok çabuk mu değişiyordu bilmem, günden güne azalıyordu ağaçlar. Yerlerine koca koca çirkin binalar dikiliyordu.” (D-23, s.12)
- “Yazın sıcağın bunadığımızda onun bahçesine gider, sakız ağaçlarının altında oynarız. Değil kızmak, bize limonata bile verir serinleyelim diye. ‘Siz gelince sakız ağaçlarının yüzü gülüyor, bakın ne çok sakız veriyorlar,’ der.” (D-33, s.12)
- “ ‘Ama bu bozuk! Çalmıyor...’
‘Hayır, bozuk değil. Müzik çalmaması onun bozuk olduğu anlamına gelmez. Bu, şarkısı olmayan bir müzik kutusu. Sen ona istediğin her şarkıyı söyletebilirsin. Düşünsene ne güzel! İçindekiler senin şarkılarınla dans edecek.’ “ (D-25, s.20)
- “Ya babam gelmezse, ya bizi unutursa? Ya babamı bir daha hiç göremezsem? Babamı özledim ben! Saçlarımı okşayıp beni ipek kızım diye sevmesini özledim.” (D-13, s.63)

Tablo 15. “Uyuyan Topaç” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	2	4.16
D-5	Aile bireylerine duyarlık	3	6,25
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	4	8,33
D-9	Hayvanlara duyarlık	1	2.08
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	3	6.25
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	6	12.50
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	3	6.25
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	1	2.08
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	3	6,25
D-16	Dürüst olmaya duyarlık	1	2.08

D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	1	2.08
D-20	Mesleklere duyarlık	5	10,42
D-23	Doğaya duyarlık	1	2,08
D-25	Düş gücüne duyarlık	1	2.08
D-28	Mutluluğa duyarlık	1	2,08
D-30	Ölüme karşı duyarlık	1	2.08
D-31	Özgün olmaya duyarlık	2	4,16
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	2.08
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	7	14,58
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	2.08
	TOPLAM	48	

“Uyuyan Topaç” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 48 ileti belirlenmiştir. %14.58 ile “Çocuğa ve çocukluğa duyarlık” en fazla tespit edilen duyarlık olmuştur. “Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık” iletileri %12.50’lik oranlarıyla ikinci sırada; %10.42’lik oranıyla “Mesleklere duyarlık” üçüncü sırada yer almaktadır.

“Uyuyan Topaç” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Alya durmadan soru soruyordu. Üstelik huysuzluğu da iyice artmıştı; doğru dürüst yemek yemiyor, sürekli ‘Annemi isterim!’ diye tutturuyordu. Sevin Teyze, onun bütün mızımlıklarına katlanıyor, sabırlı davranıyor ve her seferinde yumuşacık sesiyle ‘Annen yakında gelecek canikom. Bak şimdi yatıcaaz, kalkıcaz, yatıcaaz, kalkıcaz, bir de bakıcaz ki anne gelmiii!’ diyordu.” (D-33, s.19)

- “Çünkü her marangoz yaptığı ahşaba kendi şarkısını gizler. Senin gıcırta dediğin bu ses, aslında onu yapan marangozun şarkısıdır... Bak, daha dikkatli dinle; bu gıcırtilar birer notadır! Hiçbir merdiven gıcırıtısı birbirine benzemez, tabii aynı marangozun elinden çıkmadıysa...” (D-20, s.33)

- “Bu arada Arda eski arkadaşlarını da unutmamıştı. Tolga ve Semih’le bilgisayarda görüntülü konuşuyor, sık sık da telefonlaşıyordu. Annesinin dediği gibi, arkadaşlarıyla uzaktan da olsa güçlü bir bağ kurabildiğini görmek onu mutlu ediyordu.” (D-15, s.76)

- “Çünkü o da Sorgun Usta’nın bahsettiği çocuklar gibi, kurmalı kumandalı son model oyuncakların meraklısı olmuştu... Ama günlerdir marangozun dükkânında kırık sehpayla uğraşırken çok şey öğrenmişti. Tahta oyuncaklar artık onun gözünde değerliydi. Ne de olsa hepsi de el emeği göz nuruydu.” (D-12, s.103)

- “Ne olacak? Bunlar kaçakçı! Arkeolojik eser kaçakçısı... Bir Grifon heykeli buldular, onu yurt dışına kaçıracaklar! Belki de beraberinde bir sürü başka değerli tarihi eseri de! Eminim o sandığın içi bu tarihi eserler ile doluydu.” (D- 10, s.132)

Tablo 16. “Karga Beyaz ve Posbıyık Usta” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	2	6,90
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	1	3,44
D-9	Hayvanlara duyarlık	3	10,34
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	2	6,90
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	2	6,90
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	2	6,90
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	2	6,90
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	4	13,79
D-23	Doğaya duyarlık	8	27,59
D-30	Ölüme karşı duyarlık	1	3,44,
D-32	Umutlu olmaya duyarlık	1	3,44
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	3,44
	TOPLAM	29	

“Karga Beyaz ve Posbıyık Usta” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 29 ileti belirlenmiştir. “Doğaya duyarlık” iletilerinin %27,59’luk oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunun yanında “Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık” iletilerinin %13,79’luk oranıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Karga Beyaz ve Posbıyık Usta” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Yeni inşaatlara başlanmış, üst üste dizilmiş dev kibrit kutularını andıran şu çirkin beş katlı apartmana bir kat daha çıkılmış, iki sokağı bağlayan daracık araya da kaşla göz arasında yeni bir binanın iskeleti kondurulmuştu.” (D-23, s.7)
- “Sonra yavaşça süzülüp konuverdi ağaca. Bugün yaşadıkları, kargacığı öyle yormuştu ki çabucak uykuya daldı.” (D-17, s.15)
- “ ‘Ah şu insanlar! Sanki tüm dünya onların, gaak!’ diyen Beyaz, kadının oradan uzaklaşmasını bekleyip yavaşça yaklaştı dükkâna.” (D-9, s.16)
- “O akşam yemekten sonra onu hayranlıkla izleyen ve bu işi öğrenmeye çok hevesli olan Tembel’e alet yapmayı öğretti. Tembel ilk denemelerinde pek başarılı

olamasa da sonradan kendi yaptığı aletle pandanus ağacında kurtçuk bulup afiyetle yemeyi başardı.” (D-12, s.44)

- “ ‘Bilmiyorum. Umarım iyidir. Onun için öyle çok endişeleniyorum ki! Keşke evini bilseydim, o zaman gidip bakabilirdim,’ dedi Beyaz düşünceli bir şekilde.” (D-13, s.60)

- “Çokbilmiş bir an onun ışıltısına kapılıp boynuna takmayı düşündü. Ama oyuncakçı ustanın buna ondan çok daha fazla ihtiyacı olduğunu biliyordu.” (D-11, s.75)

Tablo 17. “Dedemin Uçan Dairesi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	4	10,26
D-2	Cinsiyet eşitliğine duyarlık	1	2,56
D-5	Aile bireylerine duyarlık	2	5,12
D-9	Hayvanlara duyarlık	3	7,69
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	1	2,56
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	2	5,12
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	1	2,56
D-15	Arkadaşlığa duyarlık	1	2,56
D-16	Dürüst olmaya duyarlık	1	2,56
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	2	5,12
D-18	Kitaplara duyarlık	2	5,12
D-19	Okula duyarlık	1	2,56
D-20	Mesleklere duyarlık	5	12,82
D-23	Doğaya duyarlık	4	10,26
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	2	5,12
D-25	Düş gücüne duyarlık	2	5,12
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	1	2,56
D-28	Mutluluğa duyarlık	1	2,56
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	2	5,12
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	2,56
	TOPLAM	39	

“Dedemin Uçan Dairesi” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 39 ileti belirlenmiştir. “Mesleklere duyarlık” iletilerinin %12.82’lik oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunun yanında “Doğaya duyarlık” ve “Dilsel duyarlık” iletilerinin de %10.26’lık oranlarıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Dedemin Uçan Dairesi” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

• “Dedemi de babaannemi de çok severim ben. Onlar gelince evimiz daha bir şenlenir, renklenir.” (D-5, S. 7)

• “-Hasta falan değilim. Ama rapor alalım da bu hafta okula gitmeyeyim.
-Madem hasta değilsin, ne yapacaksın rapor alıp? Durup dururken bu da nereden çıktı oğlum?” (D-16, s. 10)

• “Bak burası sahaf dedi dedem. Beni sahaf Ömer Amca ile tanıştırdı. Meğer benim eski püskü diye burun kıvırdığım o kitaplar pek kıymetliymiş. ‘Kitap dediğin öyle senin sandığın gibi gün geçtikçe eskimez, değer kazanır. Bu yüzden de hiçbir kitap çöpe atılmaz, atılmamalı,’ dedi dedem.” (D-18, s. 17)

• “-Köyün rüzgârı, yağmuru başka olsa bile ağaç her yerde aynı ağaç değil mi dede? Köydeki ağaçlar da buradaki ağaçlara benzemiyor mu?

-Benzemiyor ya... Ağaç dediğin dallarını göğe özgürce uzatır. Şehirde ağaçların yerini binalar almış çoktan. Onlar uzayıp gidiyor göğe... Ağaçlar da ne yapsın, hep bodur kalmış.”(D-23, s. 27)

• “Sahi ne olacağım ben? İnsan büyüyünce ne olacağına nasıl karar verir ki? Gökyüzünü ve bulutları seviyorum diye pilot, denizi seviyorum diye kaptan, balıkları seviyorum diye dalgıç, kedileri ve köpekleri seviyorum diye veteriner, pasta ve kurabiyeleri seviyorum diye pastacı olunur mu hiç?” (D-20, s. 42)

• “Ertesi gün köy kahvesinde yapılacak toplantıyı duyunca babamın suratı asıldı hemen. ‘Aman baba! Bir deli kuyuya bir taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış.’” (D-1, s. 80)

Tablo 18. “Köye Yazar Geldi” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	2	4,35
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	1	2,17
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	1	2,17
D-9	Hayvanlara duyarlık	4	8,70
D-12	Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	2	4,35
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	2	4,35
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	3	6,52
D-18	Kitaplara duyarlık	8	17,39
D-20	Mesleklere duyarlık	1	2,17
D-23	Doğaya duyarlık	14	30,43
D-25	Düş gücüne duyarlık	5	10,86

D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	3	6,52
	TOPLAM	46	

“Köye Yazar Geldi” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 46 ileti belirlenmiştir. “Doğaya duyarlık” iletilerinin %30,43’lük oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunu “Kitaplara duyarlık” %17,39’luk oranıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Köye Yazar Geldi” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Bahar yavaş yavaş geliyordu. Dallarda tomurcuklar çiçeklenmiş, kırlarda papatyalar açmaya başlamıştı. Dedemle koyunları alıp Keçipınarı’nın yanı başındaki çayıra gittik.” (D- 23, s. 25)

- “Öğretmenimiz bize leylekler ile ilgili bir şarkı öğretti:

Leylekler indi ovaya
Başladı konuşmaya
Leylek leylek, lek lek
Akşama ballı börek

Leylek leylek havada
Yavruları yuvada
Leylek leylek, lek lek
Akşama ballı börek

Leylek yedi böreği
Leylek leylek, lek lek
Lezzetli miydi börek?
Leylek leylek, lek lek” (D- 1, s. 31)

- “Öğretmenimiz “Yazın da bol bol kitap okuyun çocuklar” dediğindeyse, “okuyacaksak niye tatil var ki öğretmenim?” deyip yine hepimizi güldürdü Ömer.” (D- 18, s.36-37)

- “O gün dedem kopardığı sazlardan bana küçük bir sepet yaptı ve gülümseyerek, “İçine hayallerini koy” dedi.” (D-25, s.25)
- “Her bahar leylekler Keçipınarı’nın oraya inerler önce. Annem onların gelişine “Leylek Şöleni” der. Gagalarını ileriye uzatarak, sürü hâlinde daireler çizerek ne güzel de uçarlar.” (D-9, s.19)

Tablo 19. “Yedikır’ın Kuşları” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-4	İyilik yapmaya duyarlık	2	8,69
D-9	Hayvanlara duyarlık	7	30,43
D-18	Kitaplara duyarlık	1	4,35
D-19	Okula duyarlık	1	4,35
D-21	Bilime duyarlık	2	8,69
D-23	Doğaya duyarlık	9	39,13
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	4,35
	TOPLAM	23	

“Yedikır’ın Kuşları” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 23 ileti saptanmıştır. Bu duyarlık iletilerinin en sık geçeninin %39.45 ile “Doğaya duyarlık” olduğu saptanmıştır. Bu iletiyi %30.43’lük oranıyla “Hayvanlara duyarlık” takip etmektedir.

“Yedikır’ın Kuşları” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Güneşin utangaç ışıkları yaprakların arasından süzülerek doğada ayrı bir renk harmonisi oluşturuyordu. Ilık esen rüzgâr yumuşacık okşuyordu Bora’nın saçlarını...” (D-23, s. 16)
- “İnsan doğanın içinde her şeyi unutuyor sanki. Doğrusunu söylemek gerekirse ilk defa kendimi bu kadar dinlenmiş hissediyorum Aylin Hanım.” (D-23, s. 17)
- “Leylek başka bir leyleğe, balıkçıl da başka bir balıkçıla hiç kızmaz olmuş; ağzından balığı alıp yese de, ‘Ne de olsa benim türümdendir,’ demiş gülüp. Huzur içinde, kolaylıkla avlanmış tüm kuşlar. Ama sonunda anlamışlar ki ayrılıktan değil, birlikten kuvvet doğar.” (D-34, s.48)
- “Doğa Gözlem Derneği Başkanı her bir kuşun uçuş özelliğinin farklı olduğundan, hava şartlarına göre alçaktan ya da yüksekten uçtuklarından bahsetti. Uçarken çok enerji harcayıp hemen yorulmamak ve uzun müddet havada kalabilmek için

kuşların, yukarıya doğru hareket eden sıcak hava akıntıları aradıklarını; bulduklarında da kanatlarını hiç çırpmadan döne döne yükselebildiklerini anlattı.” (D-9, s. 15)

- “Geçen yıl kuş gözlem gezisindeydim. Bir silah sesi duydum. Dürbünle bir avcı gördüm. Güzelim ördeği vurduğum diye öyle seviniyordu ki görmeliydiniz. Onu vurmayı kendinde hak görüyordu. İşte o anda aklıma bir fikir geldi. Kuşları halkalarken notlar yazıp bazı kuşların bacaklarına bağladım. Eğer bir avcı bu kuşlardan birini vuracak olursa biraz korksun, bu kuşların sahipsiz olmadığını bilsin istedim.” (D-4, s.78)

Tablo 20. “Sıra Sana da Gelecek” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	1	5,88
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	2	11,76
D-8	Yoksul insanlara duyarlık	3	17,64
D-9	Hayvanlara duyarlık	2	11,76
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	1	5,88
D-20	Mesleklere duyarlık	1	5,88
D-22	Sanata duyarlık	1	5,88
D-23	Doğaya duyarlık	2	11,76
D-25	Düş gücüne duyarlık	1	5,88
D-29	Sağlığa duyarlık	1	5,88
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	2	11,76
	TOPLAM	17	

“Sıra Sana da Gelecek” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 16 ileti saptanmıştır. Tüm iletiler içinde en çok %17,64 ile “Yoksul insanlara duyarlık” saptanmıştır. %11,76 ile “Doğaya duyarlık” ,“Hayvanlara duyarlık” ,“İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık” ve “İnsan ilişkilerine duyarlık” ileti gruplarının geçtiği görülmektedir.

“Sıra Sana da Gelecek” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Zaaf! İnsanların zaafı onların zihinlerini bulandırır Emegen. Hırs, kibir, sevgisizlik, açgözlülük, kıskançlık, duyarsızlık, nefret ve merhametsizlik...” (D-34, s.8)

- “Nasıl da görmüştü onu sapanla kuş avlarken. Sonra da çarpık dişlerini sıkıp, gözlerini pörtleterek, ‘Katliam! Bu okulda katliama asla izin vermem!’ demişti çatallı bir sesle.” (D-9, s.9)
- “Aşağı mahalle berberinde beş liraya üstünkörü kesilen saçlarıyla, üzerine büyük gelen kahverengi ceketle ve sanki yürürken birdenbire ayağından fırlayabilecekmiş gibi duran eskimiş ayakkabılarıyla, gözüne gözüne sokuyordu Erhan yoksulluğu.” (D-8, s.29)
- “Nasıl, Üftade teyzenin yolladığı kurabiyeleri sevdin mi? Kaldıysa bana da getir biraz. Üftade Hanım şekerim çıkar diye bana yedirmiyor.” (D-29, s. 42)
- “Annesi, ‘Neee! Öğretmenine isim mi taktın sen?’ diye basmıştı yaygarayı.” (D-10, s. 65)

Tablo 21. “Efes’in Sırları” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	5	8,06
D-5	Aile bireylerine duyarlık	2	3,23
D-9	Hayvanlara duyarlık	3	4,84
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	1	1,61
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	3	4,84
D-18	Kitaplara duyarlık	5	8,06
D-20	Mesleklere duyarlık	6	9,68
D-22	Sanata duyarlık	2	3,23
D-23	Doğaya duyarlık	1	1,61
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	17	27,42
D-25	Düş gücüne duyarlık	6	9,68
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	6	9,68
D-28	Mutluluğa duyarlık	5	8,06
	TOPLAM	62	

“Efes’in Sırları” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 62 ileti saptanmıştır. Bu iletilerin en fazlası %27,42 ile “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” tır. %9,68 ile “Düş gücüne duyarlık”, “Mesleklere duyarlık” ve “Kültürel zenginliklere duyarlık” en sık geçen iletilerdendir.

“Efes’in Sırları” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Başka zaman olsa Eren bu fırsatı kaçırmazdı ama ona boncuk gözleriyle masum masum bakan kediye ele vermek hiç de içinden gelmiyordu.

O gece kedicik İrem'in buzdolabından getirdiği sütü afiyetle içtikten sonra mışıl mışıl uyudu.” (D-9, s. 16)

- “Eren’se dün gece İrem’i gözlemek için elinden apar topar bıraktığı çizgi romanın devamını merak ettiği için erkenden kalkmış; kitabı okumaya dalmıştı.” (D-18, s. 17)

- “Sonunda otobüsleri Efes antik kentinin girişine gelmişti. Ozan dayı Efes’in tarih boyunca birçok kez yer değiştirdiğinden, bu yüzden de kalıntılarının oldukça geniş bir alana yayıldığından söz etti. Bugün gezecekleri Efes’i Büyük İskender’in generallerinden biri ızgara planına göre kurmuştu

-Izgara planı mı? Eski Efesliler mangal mı yapıyorlarmış burada?, diye sordu Eren.

Ozan Dayı gülerek yanıtladı onu:

-Hayır, mangal değil. Şehircilikte ‘ızgara planı’ uygulamasını tarihte ilk kez mimar Hippodamus gerçekleştirmiş. Bu plana göre tüm cadde ve sokaklar birbirini dik keser.” (D-24, s. 58)

- “Tolga’nın babası da uçarı kayınbiraderinin bunca bilgiyi nasıl olup da öğrendiğine ve aklında tutabildiğine şaşırılmıştı. *Meğer bizim kayınbirader bunca zaman turist rehberi olmayı beklemiş. Baksanıza bilmediği yok. Taşını toprağını anlatıyor*, diye düşündü ama bu düşüncesini dile getirmedi.” (D-20, s. 65)

- “-Siz ne düşünürseniz düşünün bence masumluluğu kanıtlanana kadar herkes suçludur. İrem:

-Bunu hangi polisiye kitapta okuduysan çok saçma. Onun aslı, suçluluğu kanıtlanana kadar herkes masumdur, dedi.” (D-14, s.93)

Tablo 22. “Gizemli Olimpos” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	%
D-1	Dilsel duyarlık	3	6,97
D-5	Aile bireylerine duyarlık	3	6,97
D-9	Hayvanlara duyarlık	2	4,65
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	1	2,33
D-11	Yardımlaşmaya duyarlık	2	4,65
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	1	2,33
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	3	6,97
D-18	Kitaplara duyarlık	1	2,33
D-20	Mesleklere duyarlık	2	4,65

D-23	Doğaya duyarlık	10	23,25
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	12	27,90
D-25	Düş gücüne duyarlık	1	2,33
D-30	Ölüme karşı duyarlık	1	2,33
D-33	Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	1	2,33
	TOPLAM	43	

“Gizemli Olimpos” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 43 ileti belirlenmiştir. Bu iletilerin %27,90’lık bir oranla en fazla görüleni “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” tır. “Doğaya duyarlık” iletileri de %23,25’lik bir oranla tespit edilmiştir.

“Gizemli Olimpos” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Beyler ve bayanlar, şu anda Rodoslular tarafından kurulmuş Faselis antik kentinin askeri limanı ile güney limanını birbirine bağlayan ana caddesinde bulunuyorsunuz.” (D-24, s.9)
- “Yıllar evvel annesiyle babasını bir trafik kazasında kaybettiğinden beri anneannesi ve dedesiyle birlikte yaşıyordu. Onlar da torunlarının üzerine titriyor, onun üzülmeye dayanamıyorlardı.” (D-5, s.25)
- “İkizler aralarında didişirken dolmuştaki yaşlı bir hanım gülümseyerek izliyordu onları. ‘Bugünlerin değerini bilin çocuklar. Okulun da, oyunun da, gezmenin de tadını çıkarın.’ dedi.” (D-33, s.36)
- “Yüksekliği neredeyse 10 metreyi bulan görkemli çam ağaçlarının arasında, mis gibi reçine kokusunu içlerine çekerek ilerlediler. Yerdeki kuru çam yaprakları kahverengi bir halıyı andırıyor, üstlerine bastıkça çatırdamakla kalmıyor, ara sıra ayaklarının altında kaygan bir zemin oluşturarak yürümelerini de zorlaştırıyordu. Burada doğa sürprizlerle doluydu.” (D-23, s.89)
- “Olimpos öyle gizemli bir yer ki yalnız turistlere değil caretta caretalara, yani deniz kaplumbağalarına da ev sahipliği yapıyor. Bu sevimli hayvanlar geceleri denizden çıkarak yumurtalarını kumsala bırakıyor. Biz de bu gece onları gözlemeye gideceğiz. Tabii bu sevimli dostlarımızı rahatsız etmememiz çok önemli!” (D-9, s.117)

Tablo 23. “Türkiye’nin Kalbi Ankara” Adlı Yapıttaki Duyarlık Türleri ve Geçme Sıklıkları

Duyarlık Kategorisi	Duyarlık Adı	Duyarlığın Geçme Sıklığı	
D-1	Dilsel duyarlık	5	9,43
D-5	Aile bireylerine duyarlık	3	5,66
D-6	İnsana, insanın mutluluğuna duyarlık	1	1,89
D-9	Hayvanlara duyarlık	5	9,43
D-10	Toplumsal normlara duyarlık	1	1,89
D-13	Aşka, sevgiye duyarlık	3	5,66
D-14	Hakka, hukuka, adalete duyarlık	1	1,89
D-17	Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	2	3,77
D-18	Kitaplara duyarlık	3	5,66
D-20	Mesleklere duyarlık	5	9,43
D-22	Sanata duyarlık	1	1,89
D-23	Doğaya duyarlık	1	1,89
D-24	Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık	14	26,42
D-27	Kültürel zenginliklere duyarlık	3	5,66
D-28	Mutluluğa duyarlık	2	3,77
D-29	Sağlığa duyarlık	2	3,77
D-34	İnsan ilişkilerine duyarlık	1	1,89
	TOPLAM	53	

“Türkiye’nin Kalbi Ankara” adlı yapıtta çocukları duyarlı kılacağı düşünülen 53 ileti belirlenmiştir. “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” iletilerinin %26,42’lik oranla en çok rastlanan ileti grubu olduğu görülmüştür. Bunun yanında “Dilsel duyarlık” “Hayvanlara duyarlık” ve “Mesleklere duyarlık” iletilerinin de %9.43’lük oranlarıyla sıkça görüldüğü tespit edilmiştir.

“Türkiye’nin Kalbi Ankara” adlı yapıtta belirlenen duyarlık eğitimine ilişkin iletilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Tepenin yüksek bölümünü kapsayan iç kale ve eski Ankara şehrini çevreleyen dış kale olmak üzere iki kısımdan oluşan yapının, Hititler tarafından inşa edildiği sanılmaktadır. Ama iç surları büyük olasılıkla Bizanslılar tarafından yapılmıştır.”

(D-24, s.7)

- “Sudenaz’ın bir kitap kurdu olduğunu, kütüphaneyi sık sık kullanılmasının yanı sıra, harçlıklarının çoğunu da kitap satın almaya harcadığını sınıfta bilmeyen yoktu.”

(D-18, s. 22)

- “Doğrusu bu söylediğini sana yakıştıramadım tatlım. Bence sen de ablana haksızlık ediyorsun. Az önce de söyledim ya, Busenaz stresli bir yıl geçiriyor. Daha anlayışı olmalı ve onunla didişmemeye çalışmalısın.” (D-5, s.59)

- Melih amcanın okuduğu efsane Sudenaz’ın keyfini yerine getirmişti. Şiir kitabını koltuğunun altına yerleştirip evin yolunu tuttu. Eve gelince kitabın kapağını merakla araladı. Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın o şiirini bulup tamamını okudu ve çok beğendi.(D-1, s.62)

- “Sonra da bu minik canlıları eline alıp güvende olacağını düşündüğü bahçeye ya da çayırın çimenin içine bıraktı.” (D-9, s.75)

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu araştırmada Koray Avcı Çakman'ın kaleme aldığı, 8-13 yaş aralığına seslenen 21 öykü ve roman duyarlık eğitimi bağlamında incelenmiştir. Şirin'e göre (2019) çocuk kitapları çocuğa okuma kültürü kazandırır ve dünyaya karşı duyarlı olmaya yönlendirir (Şirin, 2019, s.109). Duyarlık eğitiminin, eğitim-öğretim faaliyetlerinde ve çocuk edebiyatı ürünlerinde, dikkate alınan bir konu hâline geldiği görülmektedir. Son yıllarda çocuk edebiyatı alanında farklı yaş aralıklarına hitap eden, kitaplarının konuları güncellik ve çeşitlilik içeren Çakman'ın yapıtları bu anlamda dikkat çekmektedir. Çocuklar tarafından sıkça tercih edilen bir yazarın eserlerinin duyarlık eğitimi açısından inceleme altına alınmasının gerekli olduğu düşünülmüştür. Yazarın kitaplarının duyarlık eğitimi çalışmalarına içerik olarak destek olacağı, çocuk okura çeşitli duyarlıklar hissettirme açısından kaynak olacağı, 21 kitabının incelenmesi sonucunda ortaya koyulmuştur.

Alanyazın incelemesinde Kavak (2018), “Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinde yazarın kitaplarını “insanları sevmek, doğal yaşamı sevmek, yardımsever olmak, paylaşımcı olmak, dürüst olmak, çalışkan olmak, duyarlı olmak, okumaya önem vermek” eğitsel ileti kategorileri bağlamında incelemiş; yazarın yapıtlarının bu iletilerle örtüştüğü sonucuna varılmıştır. Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi isimli bu çalışmada da Kavak'ın (2018) belirlediği eğitsel iletilerle örtüşen kullanımların bulunduğu görülmektedir. Bu görüşe örnek olarak, *Düşlerin Peşindeki Çocuk*, roman türünde, gerçek dünyayla masal unsurlarından yararlanarak oluşturulmuş bir yapıttır. Ayağındaki aksaklık nedeniyle özgüven problemi yaşayan çocuk kahraman kendisiyle barışık olmayı keşfederek yine kendisine ‘Ördekayak’ lakabını bulmuştur. Özgün olmaya, aşka, sevgiye, aile bireylerine duyarlı olmaya ilişkin birçok ileti belirlenmiştir. Bunun yanı sıra emeğe ve çalışkanlığa duyarlık iletileri çocukta üretmeye, öğrenmeye, sanata, zanaatlara ilişkin farkındalık oluşturabilecektir. İçerdiği dile özgü unsurlar ile dilsel duyarlık türünden örnekler de içermektedir. İnsanın kendisi olarak, özgün olarak daha mutlu olabileceği teması üzerinden sevgi ekseninde ilerleyen, masalsı öğelerle çevrili bir yapıt olma özelliği taşımaktadır. Yapıt sayıca, duyarlık eğitimine ilişkin iletiler bakımından diğer yapıtların önünde yer almaktadır.

Yazar yapıtlarında kahramanlarını bir macera etrafında toplayıp çocuk okurun bu yolla dikkatini çekmeye çalışmakta, bu ilerleyiş içerisinde aile, dostluk, doğa, kitap okuma gibi alanlara farkındalıklar yaratarak, bu alanlara ilişkin duyarlıklar oluşturmaya çalışmaktadır. *Kafadar Kuzenler* serisi ile karşımıza çıkan *Efes'in Sırları*, *Gizemli Olimpos*, *Midas'ın Peşinde* ve *Esrarengiz Testi* adlı yapıtlar dört kuzenin birbirleriyle sıkı dostluğuna, aile bağlarına eğilen, macera çizgisinde ilerleyen yapıtlardır. Kuzenlerin ve kardeşlerin; anne, baba ve ailenin diğer üyeleriyle aralarındaki güçlü iletişim ile çocuk okurda aile bireylerine duyarlık, aşka, sevgiye duyarlık gibi farkındalıklar kazandırabilecektir. Maceranın geçtiği ortamların değişerek tarihe ve kültürel zenginliğe ilişkin duyarlık kazandırabileceği belirlenmiştir. Araştırmaya, kitap okumaya, bilginin önemine, merak etmeye ilişkin iletilerle zengin yapıt çocukta bu alanlarda zengin bir bakış oluşturabilecektir. *Türkiye'nin Kalbi Ankara*, roman türünde bir yapıttır. Arkadaşlığa, merak etmeye ve birlikte araştırmaya dikkat çeken yapıt dört arkadaşın keşif yolculuğunu anlatmaktadır. Dört arkadaşın birbirleriyle olan ilişkisi ilerleyerek arkadaşlığa duyarlık açısından çocuk okurda farkındalık yaratabilecektir. Tarihe ve kültürel zenginliğe duyarlığa eğilen yapıt kitap okumanın ve keşfetmenin önemine ilişkin iletiler bakımından da zengindir. Kültürel zenginlikleri şiir, bilmece gibi dilsel unsurlarla zenginleştirilen yapıt dilsel duyarlık iletileriyle çocuğun konuşma becerilerini geliştirmesine katkı sağlayabilecektir.

Yazarın yapıtlarını duyarlık eğitimi açısından incelendiğinde doğa sevgisi, doğal yaşam alanlarına saygı, çevre tahribatının engellenmesi gibi konulara ilişkin duyarlık oluşturabilecek içeriklerin sıkça kullanıldığı ortaya koyulmuştur. Yılmaz (2017), Koray Avcı Çakman'ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler” isimli yüksek lisans tezinde, yazarın yapıtlarını “hayvanlara yönelik iletiler, doğa ile ilgili iletiler, kent ve kırsal yaşam farklılıklarının yetişkin, çocuk ve hayvan dünyasına yönelik iletiler, insan merkezli bakış açısına yönelik iletiler, insan ve tüketime yönelik iletiler ve çevre bilinci kazandırmada aile ve sosyal çevrenin rolüne yönelik iletiler” bağlamında incelemiş; yazarın yapıtlarının ilgili iletiler bakımından zengin olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmadaki doğaya duyarlık ve hayvanlara duyarlık içeriklerinin varlığı, Yılmaz'ın (2017) ortaya koyduğu iletiler ile uyumaktadır. *Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde*, *Advin Amazon'da* ve *Advin Sahra Çölü'nde* adlı yapıtlar yazarın “İlginç Ülkeler Dizisi” adını verdiği üç seriden oluşmaktadır. Antropolog bir ailenin tek çocuğu olan Advin anne ve babasıyla birçok ülkeye seyahat eder. Bu seyahatler sırasında Advin birçok kültür, dil

ve çevreyle tanışma şansı bulur. Yapıtlarda, çocuk okurda farklı ülkelere ve kültürlere ilişkin merak ve ilgi oluşturabilecek iletiler tespit edilmiştir. Bir maymunu sahiplenen, doğanın korunması konusunda farkındalığı olan kahraman üzerinden çocukta, doğaya ve hayvanlara karşı duyarlık oluşabilecektir. Bunun yanı sıra tarihe ve kültürel mirasa duyarlık, dilsel duyarlık gibi türlerin de yapıt aracılığıyla çocuklara iletilebileceği belirlenmiştir.

Almarpa'nın Gizemi, macera türünde bir romandır. Şehir yaşamından doğal yaşamla çevrili bir ortama geçen Kaan adlı kahramanın ailesi ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri konu edinmiştir. Doğaya ve hayvanlara duyarlık açısından birçok ileti içeren yapıt çocukta bu alanlara ilişkin merak ve ilgi oluşturabilecektir. Yapıtın, özellikle nesli tükenmiş hayvanların korunmasına ilişkin farkındalık geliştirebileceği iletiler ile belirlenmiştir. Arkadaşlığa duyarlık, aile bireylerine duyarlık gibi iletileri de sıkça içeren olan yapıt macera ekseninde tarihe ve kültürel zenginliğe duyarlığa da dikkat çekmektedir. *Yedikır'ın Kuşları*, kuşlara, kuşların doğal yaşamlarına eğilerek çocuk okurda hayvanlara karşı duyarlık geliştirecek iletilerce zengin, roman türünde bir yapıttır. Romanda doğanın ve hayvanların korunması konularında hassas üç çocuğun arkadaş olma öyküsü etrafında bir macera sürdürülmektedir. Doğal yaşama eğilen, arkadaşlığa duyarlığa dikkat çeken yapıt çocuk okurda bu alanlarda duyarlık geliştirebilecektir. Yapıt duyarlık eğitimine ilişkin iletiler bakımından sayıca az olsa da sayfa sayısı ve duyarlık eğitimi kategorilerinin temayla uygunluğu göz önüne alındığında, yapıtın duyarlık eğitimine katkı sunabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir. *Karga Beyaz ve Posbıyık Usta*, hayvan ve insan karakterlerin birlikte kullanıldığı roman türünde bir yapıttır. Yapıt karga karakteri üzerinden hayvanların insanlara bakışına ve doğaya ilişkin beklentilerine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla yapıt hayvansal duyarlık ve doğaya duyarlık bakımından iletiler içermektedir. Yapıtın karakterlerinden yoksul Posbıyık Usta'nın hayvanlara sevgisinin ona sağladığı getiriler, çocukta iyiliğin karşılıksız kalmayacağı düşüncesini oluşturabilecek, iyilik yapmaya, yardımlaşmaya duyarlığını geliştirebilecektir.

Çakman, teknolojinin çocuk ve gençler üzerinde zamanı etkin kullanma sorunu yaratması üzerinden yola çıkarak, bazı yapıtlarında bu konuya dikkat çekmektedir. Yoğun bir biçimde ekrana ve internete maruz kalan çocukların ilgisini doğaya, aileye, dostluğa, kitaplara, okula çekecek içerikler oluşturmaktadır. *Uyuyan Topaç*, şehir yaşamını ve küçük bir kasabada yaşama deneyimini karşılaştıran bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Arda durağan ve bilgisayar oyunları ile çevrili dünyasında yaşarken ailesi

ile bir kasabaya taşınır. Ona önceleri sıkıcı gelen bu yeni yaşam alanında doğayla ve eğlencenin yeni bir yüzüyle tanışma fırsatı bulur. Yapıtta çocuğun düş gücünü geliştiren; doğaya, hayvanlara, arkadaşlığa, emek ve çalışkanlığa duyarlık edinmesine katkı sağlayan iletiler belirlenmiştir. Çocuğun yaşamın tekdüzeliğini sorgulayabilmesine yardımcı olabilecek olan yapıt, birçok duyarlık türü ile çocukta çocukluğa ilişkin zengin bir bakış açısı oluşturabilecektir. Bu görüşe örnek gösterilecek bir başka yapıt, *Oyunda Kal*, günümüz çocuklarının bilgisayar, bilgisayar oyunları ile çevrili yaşam hareketliliğini konu edinmiş bir romandır. Yapıt, çocukların sosyal hayatındaki popülist hayallerini özgün olma duyarlığıyla karşılaştırarak çocukta farklı bir bakış yakalamaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra aile bireylerine duyarlık, emeğe ve çalışkanlığa duyarlık, arkadaşlığa duyarlık iletileri sıkça kullanılarak çocukta bu alanlara ilişkin farkındalık oluşturabilecektir.

Aile bağlarının, büyüklere saygının kültürel ve evrensel değerler açısından önemi düşünüldüğünde yazar yapıtlarında bu yönlerde farkındalıklar oluşturmaya çalışmıştır. *Köye Yazar Geldi*, köy hayatının saf ve huzur veren yanına eğilerek, köyde çobanlık yapan bir çocuğun kitap okuma tutkusu, ailesi ve arkadaşlarıyla ilişkisi ve yazarlığa olan hayranlığı gibi iletilerle çocuk okurun düş dünyasına eğilmektedir. Bireyi, doğa ve kitap okuma arzusuna özendirip hayal kurmaya, hayaller için çabalamaya; bununla beraber doğayı sevip korumaya da yönlendirmektedir. Yapıtın duyarlık eğitiminde, çocuk okurda doğada bulunmaya öykünme, doğayı koruma ve kitap okumaya ilişkin yönlerini geliştirebileceği belirlenmiştir. *Dedemin Uçan Dairesi*, aile olmaya, aile bağlarına dikkat çeken; yetişkinler ve çocuklar arasındaki iletişime örnekler oluşturan öykü türünde bir yapıttır. Dede ve torunu arasındaki eğlenceli deneyimlerden yola çıkarak çocuklarda büyüklerle kaliteli vakit geçirmenin yollarına dikkat çekmektedir. Aile bireylerine duyarlık, kitap okumaya duyarlık, doğaya duyarlık gibi iletiler bakımından zengin bir yapıt olduğu belirlenmiştir. Bu duyarlık türleri çocuk okurda yaşama karşı çok yönlü bir bakış açısı oluşturabilecektir. *Gülen Sakız Ağacı*, Arda adlı karakterin aile bireyleriyle olan iletişimini konu edinen öykü türünde bir yapıttır. Yapıtta aile bireyleriyle beraber uyum içinde yaşamaya, onlarla iletişim kurmaya dayalı iletiler belirlenmiştir. Bununla beraber çocuk dünyasının masum, eğlenceli dünyasını geçmişin ve günümüzün unsurlarıyla ele alan çocuğa ve çocukluğa duyarlık iletileri dikkat çekmektedir. Yapıtta şiir, ninni, masal gibi dilsel unsurlar sıkça geçmekte ve çocuğun sözel becerilerini

geliştirebileceği belirlenmiştir. Dilsel duyarlık iletileri sıkça rastlanan, çocukta ana diline ilgi uyandıracağı düşünülen iletilerdendir.

Koray Avcı Çakman'ın yapıtları çocuk ve gençlerin düşlerini, sorumluluklarını ve sorunlarını önemseyen içerikler ile karşımıza çıkmaktadır. Yazarın, çocuk okura ulaşmak üzere fantastik öğelere ve kahramanlara başvurduğu kitapları da bulunmaktadır. Çocuğa çeşitli duyarlıkları hissettirmek açısından yazarın kitaplarındaki bu özelliği önemli görülmektedir. Fantastik bir kurguyla karşımıza çıkaran bu yapıtlar, duyarlık eğitimi iletilerini içermektedir. *Hayal Küre*, fantastik roman türünde bir yapıttır. Düşsel öğelerle, masalsı anlatımıyla çocuk okurun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Macera çizgisinde ilerleyen yapıt Aysila adlı kahramanın hayallerine kavuşmasını konu edinmektedir. Aysila'nın sevdiklerini koruma içgüdüğü üzerinden yardımlaşma ve iyilik yapmaya duyarlık gibi iletiler sıkça kullanılmıştır. *Sıra Sana da Gelecek* adlı yapıt fantastik-gerilim türünde bir romandır. Roman çocukların ve gençlerin çağımızdaki popülist, benmerkezci, sınıfsal fark gibi sorunlarına dikkat çeken bir yapıttır. Yapıtta olumsuz örnekler üzerinden çocukta özgün olmaya ilişkin duyarlıklar geliştirilebileceği görülmüştür. Yapıt diğer duyarlık türleri açısından zengin iletiler içermemektedir. Korku-gerilim öğeleri aracılığıyla çocuk okurun ilgisini çekebilecektir. *Işığın Çocuğu Arel*, roman türünde, masalın olağanüstü dünyasına dikkat çeken bir yapıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapıtta kitap okumaya duyarlık, düş gücüne duyarlık gibi iletiler etkin rol oynamaktadır. Çocuğu masal okumaya özendiren yapıt bir macera çizgisinde ilerlemektedir. Yardımlaşmaya duyarlık ekseninde insanların bir çıkar elde etmeden çevresine faydalı olabileceğine dikkat çektiği belirlenmiştir. *Hoflipuf*, fantastik türde bir romandır. Olağanüstü karakterleri, masalın düşsel dünyasına dikkat çeken; bu yolla çocukta düş gücüne duyarlık, kitaplara duyarlık gibi farkındalıklar yaratabilecek bir yapıttır. Hoflipuf, çocuğu gerçeküstü karakterleri aracılığıyla gerçek yaşamda arkadaş olmaya, yardımlaşmaya ve hayal kurmaya iten bir roman olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk okur bu yapıt ile özellikle kitap okumaya ve düş gücüne ilişkin duyarlık edinerek zengin bir bakış açısı yakalayabilecektir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Koray Avcı Çakman'ın yapıtlarında konu çeşitlilik göstermektedir. Yazar konularını, günümüz çocuklarının ve ilk gençlik çağının güncel ilgi ve tutumlarından yola çıkarak seçtiği görülmektedir. Şirin'e göre (2019) çocuk edebiyatı çocuk ve çocukluğun yıllar içindeki değişimine göre şekil alabilir (Şirin, 2019, s.48). “Oyunda Kal” ve “Sıra Sana da Gelecek” adlı yapıttaki kahramanların popülist tutum, davranış ve çatışmaları çocuğu kendi dünyasıyla karşı karşıya getirmiştir. Sever'e göre (2015) çocuğun bir yapıtı içselleştirebilmesi için yapıttaki kahramanla özdeşim kurması, kahramanın yaşadığı çatışmayı ve gerilimi hissedebilmesi gerekmektedir (Sever, 2015, s.128). Çakman'ın yapıtlarındaki kahramanların günümüz çocuklarına benzer yapıları, duyarlık eğitimi iletilerinin çocuğa hissettirilmesi açısından yararlı bulunmaktadır.

Koray Avcı Çakman'ın incelenen öykü ve romanlarında, belirlenen duyarlık eğitimi kategorileri göz önüne alındığında, en sık rastlanan iletileri, “Doğaya duyarlık”, “Dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık” ve “Hayvanlara Duyarlık” ileti grupları oluşturmaktadır.

“Dilsel duyarlık” iletileri sayıca bu ileti gruplarının gerisinde kalsa da kitapların büyük çoğunluğunda “Dilsel duyarlık” iletileri gözlemlenmektedir. Bu yönüyle yapıtlar anadilin zenginliklerini çocuğa edindirme yönünden faydalı bulunmuştur. Bu iletiler masal, bilmece, atasözü, ninni gibi türlerle karşımıza çıkmaktadır. Günümüzün önemli bir problemi olan çevre kirliliği ve doğa tahribatı düşünüldüğünde, çocuklarının doğaya duyarlık edinmeleri çevrenin korunması açısından önem taşımaktadır. Çocukların dünya tarihini oluşturan olay ve olgulara ilişkin bilgi edinmeleri ve merak duygusunu kazanmaları da yapıtlar yoluyla mümkün görünmektedir. Modern çağ ve teknolojinin getirdiği hızlı yaşam emek ve iş gücü isteğini azaltırken, yapıtlarda çocukta üretme, sanat ve zanaat işleri ile uğraşmaya ilgi uyandıracak iletiler sıklıktadır. Yapıtlar çocuk-yetişkin iletişimi, aile büyüklerine sevgi ve saygıya ilişkin iletiler yönünden zengin bulunmaktadır.

Çalışmada “Barışa Duyarlık”, “Paylaşmaya duyarlık” ve “Özgürlüğe duyarlık” ileti gruplarına kitaplarda rastlansa da geçme sıklıklarının az olduğu belirlenmiştir. Bu ileti gruplarının sık hissettirilmesinin, yapıtların yaş aralığı göz önüne alındığında,

çocuğun duyarlık eğitimi sürecine olumlu yönde katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- İncelenen yapıtlardan duyarlık eğitime ilişkin en çok sayıda ileti taşıyan yapıt “Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıttır. Bu yapıt farklılıklarından utanmadan özgün olmayı keşfeden bir çocuğun öyküsü temelinde mutlu olmayı konu edinir. Bu yapıt öğretmenler tarafından çocuklara önerilebilir, kitabın uygun bölümleri Türkçe ders kitaplarında okuma veya dinleme metni olarak kullanılabilir.

- Koray Avcı Çakman’ın incelenen yapıtlarında “Doğaya duyarlık” iletileri en sık rastlanan ileti grubunu oluşturmaktadır. Yazarın yapıtları, çağımızın önemli bir sorunu olan çevre kirliliğini önleme ve doğal yaşamı koruma çalışmalarında kullanılabilir, çocuklarda bu alana yönelik duyarlık oluşturabilir.

- Yazarın incelenen yapıtları, araştırma çerçevesinde dil ve anlatım, konu çeşitliliği yönlerinden çağdaş Türk çocuk edebiyatına uygun bulunmaktadır. Yazarın yapıtları çocukların ulaşabileceği ev, sınıf, okul kitaplıklarında ve şehir kütüphanelerinde bulundurulabilir.

- Çalışmada Koray Avcı Çakman’a ait 21 kitap 34 duyarlık eğitimi kategorisi dikkate alınarak incelenmiştir. Yazarın yapıtları daha sonra yapılacak duyarlık eğitimi çalışmalarında, araştırmacılar tarafından geliştirilecek yeni duyarlık eğitimi kategorilerine göre de incelenip çalışmayla karşılaştırılarak daha güncel ve kapsamlı sonuçlara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Alamdar, S. G. ve Süngü, A. (2017). Nzım Hikmet'in Sevdalı Bulut Adlı Kitabındaki Masalların Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi, T. Şimşek ve B. V. Yıldız. (Ed.). *IV. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Bildiri Kitabı: 1. Cilt* içinde (s. 301-315), İstanbul: Step Matbaacılık.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Ata.
- Alpay, M. Ve Anheger, R. (1975). *Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Arıcı, A. F. (2016a). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem.
- Arıcı, A. F. (2016b). Estetik değer oluşturmada masalların rolü: Türk masalları rneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1017-1036.
- Aris, P. (1981). *Histria social da crianęa e da famlia (Vol. 2)*. Rio de Janeiro: Ltc.
- Aslan, C. (2013). Duyarlık ve düşünceyi geliştirmede çocuk/gençlik edebiyatı. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 1(102), s. 29-32.
- Aslan, C. (2013b). Çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtları yoluyla düşünme. *Kum Edebiyat Dergisi*, 12 (72-73), 11-18.
- Aslan, C. (2016). Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı masalların duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Uluslararası türk masal dünyası ve doğumunun 100. yılında Oğuz Tansel sempozyumu bildiriler kitabı* içinde. (s.131-152), Ankara.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1),1-15.
- Bayyurt, Y. Ve Seggie, F. N. (2021). *Nitel araştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilkan, A. F. (2005). Çocuk edebiyatı -kavram ve mahiyet- [çocuk edebiyatı özel sayısı]. *Hece Dergisi*, (104-105), 7-17.
- Ciravoğlu, . (1999). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken türkçe sözlük*. İstanbul: Ötüken NeŐriyat.

- Çelik, T. (2014). Türkiye’de çocuk olmanın tarihi: Doğan Kardeş Dergisi. H. Ersel (Ed.). *Kazım Taşkent, Yapı Kredi ve Kültür Sanat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 193-232.
- Çetinkaya, F. Ç., Öksüz, H. İ., ve Öztürk, M. (2018). Etkileşimli okuma ve kelime hazinesi. *Journal of International Social Research*, 11(60).
- ÇHS. (1989), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.
- https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf adresinden erişilmiştir.
- Demircan, C. (2006). *Mektepli Gazetesi’nde yer alan metinlerin içeriğinin çocukların bilişsel ve ahlaki gelişimlerine katkısı (1-148. sayılar)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İçel.
- Demirdöğen, P. (2003). *Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 6-15 yaş arası çocukların okuyabileceği kitapların eğiticilik ve görsellik açısından tasnifi, dil ve anlatım yönlerinden eleştirel bir şekilde incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitime atılan ilk adım*. İzmir: Tudem.
- Dirican, R. (2013). *3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk Ve Gelişim Dergisi*. 2(2), s.85-98.
- Ekşi, H. (2003), Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ercan, R. (2011). Modern çocukluk paradigması. *Journal of World of Turks*. 3(2). s.85-98.
- Erdal, K., Celepoğlu, A., Kılıç, Y., Arıcı, A. F., Kara, R. (2007). Çocuk edebiyatının kaynakları. Ö. Yıllar ve L. Turan (Ed.). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı içinde* (68-200). Ankara: Pegem A.

- Evsen, K. (2019). *Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk şiirleri ve masallarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Etoglu Kibris, P. (2019). *Çocuk edebiyatı eserlerinin duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi: Gülten Dayıoğlu örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Foulquié, P. (1994). *Pedagoji sözlüğü*. (C. Karakaya, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Gökşen, E. N. (1980). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güçlü, S. (2016). Çocukluk ve çocukluğun sosyolojisi bağlamında çocuk hakları. *Sosyoloji Dergisi*. (1. Özel). s. 1-22.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem.
- Gürel, Z., Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü
- Kakirman Yıldız, A. (2017). Okul öncesi dönem çocuğunun eğitim ve gelişiminde kitabın rolü ve bu süreçte anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3, 792-802.
- Karagöz, B. (2018). Emin Özdemir'in çocuk kitaplarına değerler eğitimi bağlamında bir bakış: bir çözümleme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 63-85.
- Karatay, H. (2016). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T.Şimşek (Ed.). *Kuramdan uyguamaya çocuk edebiyatı içinde* (81-129). Ankara: Grafiker.
- Karakuş Aktan, E. N. (2019). *Duyarlık eğitiminde çocuk yapıtlarının yeri*. Prof. Dr. Sedat Sever'e Armağan Türkçe Eğitimi Ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı'nda sunuldu, Ankara.
- Karakuş Öztürk, H. (2017). Çocukluğun tarihsel gelişimi üzerine düşünceler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (13). 253-276.
- Karakuş Tayşi, E. (2019). Sevim Ak'ın öykülerinin duyarlık eğitimi açısından incelenmesi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA), Bahar*, (19) 303-324.

- Kavak, S. (2018). *Koray Avcı Çakman'ın hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kavcar, C. (1999) *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Köylü, M. (2006). Küresel bağlamda değerler eğitime duyulan ihtiyaç. R. Kaymakcan ve diğerleri (Ed.). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu kitabı* içinde (s. 287–312.) İstanbul: DEM Yayınları.
- Maslow, A. (1987). *Motivation and personality*. (R. Frager, J. Fadiman, C. McReynolds, ve R. Cox, (Ed.) New York: Longman.
- Melanlıoğlu, D., (2020). Çocuk edebiyatındaki kayıp mültecilerin izinde duyarlık eğitimi, *Türkiyat Mecmuası*, 30(1) s.161 – 179.
- Montessori, M. (2015). *Emici zihin*. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. İstanbul: Bu.
- Neydim, N. (2007). Dünyada ve Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. Z. Güneş (Ed.), *İlköğretimde çocuk edebiyatı* içinde (s. 65-92). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Nikolajeva, M. (2005). Aesthetic approaches to children's literature: an introduction. Scarecrow.
- Oğuzkan, A. F. (1998). İyi bir çocuk kitabı biçimsel bakımından ne gibi özellikler taşımalıdır?, M. R. Şirin (Ed.) *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.
- Onur, B. (2005). *Türkiye'de çocukluğun tarihi*. Ankara: İmge.
- Önür, N. (2007). Modernleşme sürecinde okul, aile ve medya kavşağında toplumsal değerler. R. Kaymakcan, H. Hökelekli, Ş. Aslan ve M. Zengin (Ed.). *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu kitabı* içinde (s. 157-176). İstanbul: DEM Yayınları.
- Özkan, U. B., (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Ankara: Pegem

- Öztürk, C. (2007). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım* içinde (s. 21-50). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sağlam, G. A. (2007). *Anne-baba ve öğretmenlerin okul öncesi çocuk kitaplarını değerlendirmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Sağlam, M. & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*. 1(2),s.43-56.
- Sever, S. (2007). Çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özellikler. Z. Güneş (Ed.), *İlköğretimde çocuk edebiyatı* içinde (s. 39-64). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2015b). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Konya: Suna.
- Şimşek, T. & Yakar, Y. M. (2016). Çocuk ve edebiyat. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* içinde (s. 13-44). Ankara: Grafiker.
- Şirin, M. R. (1998). Çocuk edebiyatı. M. R. Şirin (Ed.), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde (s.9-33). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök.
- Şirin, M. R. (2015). *Çocuğa adanmış konuşmalar II*. İstanbul: İz.
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kapı.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Uçan At yayınları.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 22(1), s. 71-88.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuk edebiyatında yalınlık ilkesi [çocuk edebiyatı özel sayısı]. *Hece Dergisi*, (104-105), 352-361
- TDK. (2019), <http://www.tdk.gov.tr>

- Temizyürek, F. Şahbaz, N. K. & Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem.
- Toz, H. (2013). *Çocuk edebiyatı tarihi. eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*, (s. 227-252). Pegem Akademi: Ankara.
- Tuğlacı, P. (1980). *Okyanus Ansiklopedik Sözlük*. İzmir: Cem Yayınevi.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Okul öncesinde çocuk. edebiyat ve kitap*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. D. (2017). *Koray Avcı Çakman'ın eserlerinde çocuklara yönelik ekoeleştirel iletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Yükselen, A., Yumuş, M., & Işık, E. (2016). Çocuk kitabı seçme kriterlerine ilişkin okul öncesi eğitimcilerin görüşleri. *Başkent University Journal Of Education*, 3(2), 161-168.

Ek 1. Koray Avcı Çakman’la Kişisel Görüşme

‘Koray Avcı Çakman’ın Öykü Ve Romanlarında Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi” başlıklı tezimde 21 öykü ve romanınızı 34 duyarlık eğitimi kategorisine göre incelemeye çalıştık. Yapıtlarınızın duyarlık eğitimine ilişkin çok sayıda ve çeşitli iletiler içermektedir. Yaşam öykünüze ve çocuk edebiyatına bakınıyla ilgili görüşlerinize başvurmak istedik.

1) Çocuk edebiyatına ve çocuk kitapları yazmaya eğiliminiz nasıl oluştu? Çocuklarla kitaplar aracılığıyla kurduğunuz iletişimde sahip olduğunuz ilkeler nelerdir?

Yazma tutkum ailemden geliyor. Annem ve babam öğretmendi. Çocukluğum küçük bir sahil kasabasında geçti. Yazın yazlıkçılar gelir, kışın boşalırdı kasaba. Kendimi yalnız hissederdim. Ta ki evimizdeki büfeden bambaşka bir dünyaya açılan yolu keşfedene kadar! Büfemizde porselenler, gümüşler, kahve takımları, kristal bardaklar yoktu. Kitaplık olarak kullanılırdı.

Alice’le, Don Kişot’la, Mutlu Prens’le, Tom Sawyer’la, Oliver Twist’le, Polyanna ile o büfe sayesinde tanıştım. Kitaplar beni bambaşka dünyalara, büyü yolculuklara çıkarttı, hayallerimi şekillendirdi. Daha o zamanlar, “Ben de bir yazar olabilir miyim? Böyle kitaplar yazabilir miyim?” diye düşünür, bunun üzerine hayaller kurardım.

Babamın günaydını şiirler, iyi akşamları tekerlemelerdi. Tevfik Fikret’in Şermin şiirlerini ilk kez ondan dinledim. Ziya Gökalp’in Ala Geyik şiirini o kadar çok okurdu ki bir de baktım ben de ezberlemişim. Tekerlemeler, masallar ve şiirler kulağımda yalnız ses olarak kalmadı, beni besledi de.

Annemse bir gazete ya da dergi kupürünü uzatıp “haydi ben şimdi okuyamayacağım, vaktim yok. Bana sen okur musun, ben de dinleyeyim.” derdi. Ben okurken, “noktada dur, virgölde nefes al,” diye yönlendirirdi. Sonradan anladım, neden bana okuttuğunu. Bu sadece beni iyi bir okur yapmadı, bir metnin nasıl okunduğunu da öğretti.

Amerikalı psikolog Brunu Bettelheim, “Çocuğu tanımak yetmez, onu anlamak da gerekir,” der. Bu yüzden de çocukların gelişimsel, kişisel özelliklerini dikkate almalı ve onlara yazarken oldukça titiz davranmalıyız. Çocuk edebiyatı, kullanılan imgeleri, konuları, konu bütünlüklerini, cümlelerin uzunluğunu ve daha birçok unsuru dikkate

olarak metinleri yaş grubuna göre düzenler. Nitelikli bir çocuk kitabı çocuğa keyif verir, okuma alışkanlığı kazandırır. Bunu da çocuğun ilgi alanına girerek, düş dünyasını besleyerek, ruhsal gelişimine katkıda bulunarak yapar. Ben de yazarken tüm bu ilkeleri dikkate alıyorum.

2) Çocuk kitaplarının çocuklarda yaşama ilişkin çeşitli duyarlıkları edindirebileceği gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra kitaplar aracılığıyla çocuklarda millî ve evrensel değerlere ilişkin de farkındalık oluşturulabilir. Bu konuya ilişkin kitaplarınızı yazarken neleri önemsiyor ve çocuk okurdan nasıl dönütler almayı bekliyorsunuz?

Çocuklar küçük yetişkinler değildir. Onların kendine özgü dünyaları vardır. Çocuk edebiyatı denilince, yetişkinlere yazdığımız konu ve kurgunun basitleştirerek yazılmış hâli anlaşılmamalıdır. Çocukların düş güçlerini, onlara hayal kurmaya teşvik eden, millî ve evrensel değerlere ilişkin farkındalık da oluşturabilen metinlerle zenginleştirebilmeyi arzuluyorum. Bunu yaparken de öğretici bir dil değil de, eğlendirici bir dil kullanmaya çalışıyorum. Kitaplarımı okuyan çocukların “Çok eğlendim, elimden bırakamadım, bir solukta okudum,” demelerini istiyorum.

3) Yapıtlarınız ‘doğaya duyarlık’ ve ‘dünya tarihi ve kültürel mirasa ilişkin’ iletiler bakımından oldukça zengindir. Günümüzün önemli sorunları hâline gelen çevre kirliliği ve kültürel mirası koruma gibi konularda bir yazar olarak nasıl sorumluluklar hissediyorsunuz?

Yaşadığımız coğrafyaya ait kültürel mirastan ne yazık ki yeterince haberdar değiliz. Edebiyat kültür ve uygarlık değerlerimizin çocuklarımıza aktararak gelecek nesillerin de onlara sahip çıkması için en önemli enstrümanlardan biridir. Yazarken, “Bir ağacın efsanesini dinlesek yine böyle acımasızca davranır mıyız doğaya? Peki ya bir anıtın ilginç hikâyesi bu çarpık yapılaşmayı durdurur mu?” diye düşünüyor, eserlerimde mutlaka çevre sorunlarına yer veriyorum.

4) Kitaplarınızda atasözü, deyim, şiir, tekerleme gibi dilsel unsurların sık kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu unsurların çocukta dilsel bir duyarlık oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

Atalarımızın, ninelerimizin masallar anlattığı ve tüm bunları dilsel unsurlarla süslediği bir kültürden geliyoruz biz. O mirasa hepimiz sahip çıkmalıyız.

Masalları, atasözleri, deyim, şiir ve tekerlemeleri Matruşka bebeklere benzetiyorum. Birbirini tamamlayan, iç içe geçmiş bir sürü motifle bezeli düşsel bir yolculuk. Böyle olunca dilsel unsurlar elbette dilsel bir duyarlılık oluşturuyor. Üstelik bununla da kalmıyor, çocukların estetik bakış açısını, yaratıcı düşünme becerisini geliştiriyor. Bunun gibi pek çok katkı sağlıyor.

Bernard Shaw “Kendi dilini bilmeyen başka dil öğrenemez” der. Dili edebî zevkle işlediğinizde edebiyat olur. Bir metni yazarken kendimi kurguya kaptırsam da zihnimin bir köşesinde bilirim ki nitelikli çocuk kitabı çocuğun düşünce dünyasını, söz varlığını geliştirir, çocuğun anadiliyle etkileşimini sağlar. Çocuk edebiyatının bir diğer işlevi de geleceğin edebiyat okurunu yetiştirmektir. O yüzden de dil kullanımı konusunda özenli olmalıyız.

Ek 2. Duyarlık Türü Alıntıları

1-KARGA BEYAZ VE POSBIYIK USTA

1. “Yeni inşaatlara başlanmış, üst üste dizilmiş dev kibrit kutularını andıran şu çirkin beş katlı apartmana bir kat daha çıkılmış, iki sokağı bağlayan daracık araya da kaşla göz arasında yeni bir binanın iskeleti kondurulmuştu.” (D-23, s.7)
2. “Şimdi birbiri ardına yükselen çirkin inşaatların doldurduğu bu mahalleyi ucu bucağı olmayan yeşil bir deniz gibi anımsıyordu. Sonra bir gün insanlar geldi, ormanın dışındaki ağaçları kesip koca koca makinelerle yol açtılar.” (D-23, s.9)
3. “Ah ne günlerdi! Gaak!, dedi Beyaz hüznle. Şimdi o dostların hiçbiri hayatta değildi.” (D-30, s.10)
4. “Kovuğuna neredeyse koca bir hazine sakladığı ceviz ağacının yerinde kocaman bir tabela dikiliydi. ‘Yo... Ağaç! Ağacım nerde? Gaak...’ dedi hüznle Ama demir levha hiç de ağacın dalları gibi rahat değildi.” (D-23, s.13)
5. “Kanatları şehirleri aşacak kadar güçlü değildi, ama buralarda da kalamazdı artık. Uçup gidecek ve kendine yeni bir yuva, yeni bir ağaç bulacaktı.” (D-32, s.13)
6. “Ah keşke kanatları eskisi gibi güçlü olsaydı. O zaman bu martı bozuntusuna gösterirdi gününü.” (D-17, s.13)
7. “Sonra yavaşça süzülüp konuverdi ağaca. Bugün yaşadıkları, kargacığı öyle yormuştu ki çabucak uykuya daldı.” (D-17, s.15)
8. “ ‘Ah şu insanlar! Sanki tüm dünya onların, gaak!’ diyen Beyaz, kadının oradan uzaklaşmasını bekleyip yavaşça yaklaştı dükkâna.” (D-9, s.16)
9. “Demek kendine geldin küçük dostum, dedi yaşlı adam. Sonra da ona bir kap su ve bir parça beyaz peynir getirdi.” (D-9, s.24)
10. “Onunla ormana gittiğimiz bir gün tıpkı senin gibi çok güzel bir karga görmüştük... İşte o gün bu gündür en sevdiğim kuşlardır kargalar.” (D-9, s.24)
11. “Yaşlı adamın sözleri, yaşlı kargayı duygulandırmıştı. Ne iyi biriydi şu Posbıyık Usta...” (D-13, s.25)
12. “Hepsini de ben yaptım; el emeği göz nuru...” (D-12, s.26)

13. “Yarın sabah kahvaltıda lor peynirine ne dersin, diye sordu. Karga heyecanla bir kez daha gırtladı.” (D-4, s.28)

14. “Tembel’e uzun uzun mis kokulu ıhlamurları, ulu kayınları, rüzgârda yaprakları hışır hışır şarkı söyleyen meşe ağaçlarını, tabiat anayı selamlarcasına dalları yere eğilen salkım söğütleri anlattı.” (D-23, s.30)

15. “Ama yine de karganın peynirini unutmamıştı... Konuğu afiyetle yemeğe başlayınca o da işinin başına oturdu.” (D-4, s.32)

16. “Keşke tüm insanlar onun gibi olsa! O zaman çok farklı bir dünyada yaşıyor olurduk.” (D-34, s.40)

17. “O akşam yemekten sonra onu hayranlıkla izleyen ve bu işi öğrenmeye çok hevesli olan Tembel’e alet yapmayı öğretti. Tembel ilk denemelerinde pek başarılı olamasa da sonradan kendi yaptığı aletle pandanus ağacında kurtçuk bulup afiyetle yemeyi başardı.” (D-12, s.44)

18. “Kâh her biri tarihe ışık tutan surların etrafında kanat çırpıtı, kâh şehrin ışıklarının pırıl pırıl yansıdığı suların üzerinde...” (D-23, s.56)

19. “ ‘Bilmiyorum. Umarım iyidir. Onun için öyle çok endişeleniyorum ki! Keşke evini bilseydim, o zaman gidip bakabilirdim,’ dedi Beyaz düşünceli bir şekilde.” (D-13, s.60)

20. “Yaşlı adam gelir de onu göremem, diye düşünüp neredeyse hiç ayrılmıyordu pandanus ağacından. Ne olmuştu ki böyle birdenbire? Yaşlı adamla ne güzel dost olmuşlardı oysa.” (D-15, s.62)

21. “Neler olduğunu merak ediyorsun değil mi dostum? Gitmek zorundayım buradan, üzgünüm. Sana verdiğim sözü tutamayacağım.” (D-15, s.64)

22. “Yaşlı adam artık buranın kirasını ödeyemiyor. O iki adam burayı satılığa çıkaracak.” (D-17, s.69)

23. “Bir kenarı çizildi diye koca bir masayı, güneş azıcık soldurdu diye koca bir koltuğu, modası geçti diye güzelim bir elbiseyi, tadını beğenmedim, diye koca bir çöreği hiç düşünmeden çöpe atarlar.” (D-23, s.72)

24. “Çok değil az sonra Bayan Çokbilmiş çöplükteki kargalara yapmaları gerekeni söyledi ve hemen sonrasında çöplükten koca bir karga sürüsü havalandı. Akşamüstüne doğru neredeyse şehirdeki tüm kargalar aynı şeyin peşindeydi.” (D-11, s.73)

25. “İnsanlar öyle garipler ki bir gün dalgınlıkla kendilerini bile kaldırıp çöpe atarlarsa hiç şaşırmam.” (D-6, s.74)

26. “Çokbilmiş bir an onun ısıltısına kapılıp boynuna takmayı düşündü. Ama oyuncakçı ustanın buna ondan çok daha fazla ihtiyacı olduğunu biliyordu.” (D-11, s.75)

27. “Posbıyık Usta tüm bu paralar ve mücevherlerle dükkânı almakla kalmadı iki sokak ötedeki boş araziye de satın aldı o gün.” (D-17, s.80)

28. “Ertesi gün sabahın erken saatlerinde şehir çöplüğüne doğru yola çıkan tüm kargalar buraya çeşit çeşit ağaçların dikilmeye başladığını görünce çok mutlu oldular.” (D-23, s.80)

29. “O akşamüstü Tembel ve Beyaz karşı kıyıdaki çöplüğe doğru kanat çırpırlarken Posbıyık Usta’nın satın alıp ağaçlandırdığı arazide özgürce oyun oynayan çocukların neşeli sesleri duyuluyordu.” (D-23, s.82)

2- DÜŞLERİN PEŞİNDEKİ ÇOCUK

1. “Büyükannesi her sabah olduğu gibi o sabah da oldukça neşeliydi. Yol boyu önlerine çıkan her ağaca, çiçeğe, böceğe gülümseyip duruyordu. Kâh yolun kenarındaki koca bir çınara ‘Günaydın!’ dedi, kâh cırcır böceklerine sabah sabah söyledikleri güzel şarkılar için teşekkür etti.” (D-23, s.8)

2. “Kasırgayı da fırtınayı da seviyorum. Biz insanlar nasıl kızdığımızda suratımızı asıyorsak gökyüzü de kızdığında fırtına çıkıyordur belki. Kızıp gürlüyor ve tozu dumana katıyordur. (D-23, s.9)

3. “Ördekayak kendini şanslı ve mutlu hissediyordu. Büyükannesi ona ayağındaki engeli unutturuyordu.” (D-28, s.11)

4. “Bazen dalıp hızlandığı zamanlar olurdu ama o zaman da Ördekayak ona yetişene kadar durup ya bir çiçekle ya bir böceklerle konuşur ya da gökyüzünü izlerdi.” (D-4, s.11)
5. “Zavallı geveze... Kargalar havlamayan bir köpeği hiç umursamıyor, dedi Ördekayak ve ardından da tıpkı bir köpek gibi havlamaya devam etti.” (D-31, s.11)
6. “Yaşlı kadın havlayan bir köpek alıp getirince Geveze kendini kötü hissedip mutsuz olabilirdi.” (D-9, s.12)
7. “Bir süre çevrede yavrunun annesini, kardeşlerini arayıp durmuşlar ama bulamamışlar; bu sevimli canlıyı orada öylece bırakıp gitmeye de gönülleri razı olmayınca, onu bakkaldan aldıkları bir karton kutuya koyup yanlarında götürmüşlerdi.” (D-9, s.12)
8. “Büyükannesi torununun bunu söylerken hüzünlenmek bir yana neşelendiğini görünce hiç düşünmeden ‘Peki!’ demiş, hemen peşinden de eklemişti. ‘Sen çok özel bir çocuksun Ördekayak.’” (D-31, s.13)
9. “‘Koskoca aslanı, kuyruğu bile kendinden büyük bu küçücük sincap mı iyi edecek?’ Sincap bu sözlerle bozulsa da ‘Güç dediğiniz değişir kralım. Sizi iyi etmek için buradayım ben.’” (D-29, s.18)
10. Bakar bakmaz pençesindeki derdi çabucak anlamış. Aslana bunca acı veren, ayağına batmış olan bir kara dikenmiş. (D-34, s.19)
11. “Ah keşke ayağım paytak olmasaydı. O zaman daha hızlı çalışır, daha çok iş yapardım. Soframızda da daha çok yiyecek bulunurdu, diye düşündü Ördekayak...” (D-17, s.19)
12. “Evleri tarlalarına yakın ve güçlü kuvvetli olanalar kuyudan su çekip ürünlerini az da olsa sulayabiliyorlardı. Ördekayak’la büyükannesinin mısırlarıysa daha olgunlaşıp büyüyemeden boyunlarını bükmüştü.” (D-17, s.22)
13. Büyükannesi ‘Yavaş ol bakalım. Bu yaşlı hanım senin kadar hızlı değil.’ Diyordu. Ama Ördekayak, büyükannesinin istese kendisinden çok daha hızlı yürüyebileceğini biliyordu. Bu koca dünyada böyle iyi kalpli bir büyük annesi olduğu için seviniyor, onun için bir şeyler yapmak istiyordu.” (D-13, s.23)

14. “Kilerdeki bir çuval un, üç beş kilo patates, tarladaki domates, avludaki cılız ağacın dalındaki elmalar onları değil kışa, sonbahara bile çıkarmazdı. (D-8, s.23)

15. “Ördekayak, büyükannesinin canını sıkmamak için daha fazla üstelemedi. Hem ne söylemesini bekliyordu ki? Yaşlı kadın yapabileceğinden bile fazlasını yapmıyordu?” (D-13, s.24)

16. “O akşam da yemyeşil çayırların, coşkulu ırmakların, mutlu insanların olduğu güzel bir masal okudu. Ördekayak masalın etkisiyle rüyasında yağmur sonrası mis gibi çimen ve toprak kokan bayırlarda koştu; şırıl şırıl akan gür ve berrak pınarların soğuk sularından içti.” (D-18, s.24)

17. “Ördekayak’ın gözlerinden yaşlar süzölmeye başladı. ‘Beni bırakma büyükanne, sakın beni bırakma!’.” (D-13, s.25)

18. “ ‘Korkma lütfen bir yere gittiğim yok. Yalnızca biraz hastalandım o kadar!’ Ama tek tek ve güçlölkle söylemişti bunları... Ördekayak orada öylece duramazdı bir şeyler yapmalı.” (D-5, s.25)

19. “Umursadığı tek bir şey vardı, o da büyükannesini iyileştirmek.” (D-13, s.26)

20. “ Köyde bir doktor yoktu. Yalnız Lokman Ana dedikleri yaşlı bir hanım, değişik otlardan merhemler ve bitki çayları hazırlayıp hastaları kendi yöntemiyle iyi etmeye çalışırdı.” (D-29, s.26)

21. “Merak etme büyükannenin ciddi bir şeyi yok. Anlaşılan bu sıralar kendini fazla yormuş. Teri de üzerinde kurumuş olmalı” (D-29, s.26)

22. “ Giderim tabii... Büyükannem için gerekirse Kafdağı’na bile giderim, dedi oğlan kendinden emin bir sesle.” (D-5, s. 28)

23. “ Ördekayak, büyükannesinden öğrendiği gibi ekmek yaptı, ama onun yaptığı ekmek kocamandı. Çorba kaynattı, ama onun çorbası bol malzemeli ve koca bir tencere dolusuydu. Büyükannesini iyileştirmek için kilerdeki erzakların azalmasını umursamadan hepsinden bolca kullanıyordu.” (D-17, s.30)

24. “ Hayır, asıl sen harikası. Hem de dünyanın en harika büyükannesisin, dedi.” (D-13, s.31)

25. “ Ördekayak birkaç kez kitabı karıştırıp bakmıştı bakmasına ama kitabı hep büyükannesiyle özdeşleştirmişti. Sanki oradaki masallar büyükannesi okuyunca daha bir güzel oluyordu; masaldaki karakterlerin taklidini yaparak okurdu o.” (D-18, s.31)

26. “ Sabah erken kalkıp büyükannesine mori çayını ve kahvaltısını hazırlamak için erken kalkmalıydı.” (D-5, s.32)

27. “ Ben kahvaltıyı hazırladım bile. ‘Haydi, yüzünü yıka da gel.’ Dedi büyükannesi. Torunu onun ardından bakıp, ‘kendinden çok beni, hep beni düşünüyor.’ Diye mırıldandı hüzünle...” (D-5, s.41)

28. “ O zaman mısırlar da tarladaki diğer bitkiler olgunlaşmadan, tamamen kururdu. Kilerdeki ürünlerse büyükannesiyle ona yetmezdi.” (D-8, s.42)

29. “Büyükannesi gökyüzüne bakıyor, arada yere eğilip avuçladığı toprağı elinde ufalayıp duruyordu. O da kaygılıydı ama torununa belli etmemeye çalışıyordu.” (D-13, s.42)

30. “Ne var ki Ördekayak yeni bir testi alanın para demek olduğunu; yaşlı kadının her ne kadar torununa belli etmemeye çalışsa da değil bir testiye, yiyeceğe bile verecek paraları olmadığını çok iyi biliyordu.” (D-8, s.43)

31. “Seni çok seviyorum büyükanne, diyerek yaşlı kadına sımsıkı sarıldı.” (D-13, s.43)

32. “ Sana uzak diyarlardan yağmur getiremem, bulutları köydeki tarlalarımızın üzerine sürükleyemem; ama belki de bana masallarda okuduğun şu yağmursuz, susuz büyüyen tohumlardan bulurum. O zaman tarlamız her mevsim yemyeşil, ürünümüz bol olur.” (D-17, s.44)

33. “Büyük annesi pek çok insanın aksine bu sesi çok sever, hemen hemen her gün cırcır böceklerine şarkıları için teşekkür ederdi.” (D-31, s.45)

34. “Arabacı, ‘Eğer bana kamış toplama işinde yardım edersen öğle yemeğimi seninle paylaşırım!’ dedi arkasından. Ördekayak öyle açtı ki hiç düşünmeden kabul etti teklifi.” (D-12, s.50)

35. “ Yemeğini bitirdikten sonra oğlanın ayaklandığını gören arabacı, ‘Ben şu dağlarına ardındaki kasabada yaşıyorum. İstersen oraya gelip benim yanımda çalışabilirsin. ’dedi. Bunu duyan Ördekayak’ın gözleri ışıldamıştı. (D-12, s.53)

36. “Arabacı ona pek fazla para vermeyeceğini söylese de yatacak yer ve yiyecek verecekti ya, şimdilik bu yeterdi. Hem aldığı parayı da harcamayıp biriktirir ve büyük annesine götürürdü.” (D-12, s.54)

37. “Keşke büyükannemde burada olup bu enfes şeylerden tadabilseydi, diye düşündü Ördekayak. Lokmalar boğazında düğümlenmişti.” (D-13, s.54)

38. “Arabacı ona pek fazla para vermeyeceğini söylese de yatacak yer ve yiyecek verecekti ya, şimdilik bu yeterdi. Hem aldığı parayı da harcamayıp biriktirir ve büyükannesine götürürdü. O parayla arabacının altın renkli testisi kadar güzel ve göz alıcı olmasa da yeni bir su testisi, yiyecek bir şeyler ve sepet olabilirlerdi. “ (D-12, s.54)

39. “Çok çalışırsam belki de fikrini değiştirip bana çok para verir bu adam. Ben de o paralarla büyükanneme bir sürü yiyecek alırım.” (D-12, S.55)

40. “Büyük annesinin onun ördüğü sepete yiyecekleri doldurduğunu hayal etti ve işine dört elle sarıldı.” (D-12, s.57)

41. “İstenen sayı tamamlanınca da ustasına her şey için ama en çok da kendisine öğrettikleri için teşekkür etti.” (D-34, s.58)

42. “Bu adam sayesinde eskiden işe yaramaz sazlık ve çamur yığını diye bildiği bataklıktan kamış toplamayı, yüzüne bile bakmadığı kamışlardan sepet örmeyi öğreniş; eli bir iş tutar olmuştu.” (D-12, s.58)

43. “Ben büyükanneme yumuşacık, mis gibi taze ekmek alırım giderken, acaba şu ekmeği şuracıkta bir ağacın altına ufalayıp da kurda kuşa mı bıraksam, diye düşündü” (D-7, s.61)

44. “ Yaşlı kadın ona hep, ‘Ne olursa olsun söylenen bir selamı bile sahibine iletmelisin’ derdi.” (D-16, s.62)

45. “ İzin almadan gitmek zorunda olduğum için üzgünüm büyükanne, ama nerede olursam olayım bana öğrettiklerin hep aklımda” (D-5, s.62)

46. “Ağaçlar sana bir şey yapmaz. Çoğu hayvan da, sen ona zarar vermediğin sürece sana zarar vermez. Hayatta asıl korkulması gereken şeyler başkadır Ördekayak. Yalandan, kötülükten, nefret ve kin ile dolu olanlardan korkmalısın.’ derdi.” (D-4, s.63)

47. “Ben size yardım edebilirim. Ellerim çok hünerlidir.” (D-12, s.66)

48. “ Bilmediğin her şey zordur, dedi Çömlekel. Ama öğrendiğinde kolaylaşır.” (D-12, s.71)

49. “Hiç kimse kusursuz değildir. Marifet kusursuz olmakta değil marifet kendini yetiştirmekte, geliştirmekte.” (D-31, s.77)

50. “İşte böyle, takılıp kalmamış sırtındaki derdine... Kiminin elindedir hüneri, kiminin sesinde, kimininse yüreğinde... Kimi de arar durur ‘Benim yeteneğim nerede?’ diye...” (D-31, s.81)

51. “Ördekayak, ertesi sabah Çömlekel’e dostluğu, misafirperverliği ve ona öğrettiği şeyler için teşekkür etti.” (D-12, s.82)

52. “Öfkemi uçur rüzgâr...

Öfkemi götür rüzgâr

İster fırtına ol, ister kasırga

Öfkeni de götür yanında” (D-13, s.85)

53. “Hey, cırcır böcekleri! Büyükanneimin yanına uçup ona kendisini ne kadar özlediğimi söyleyin olur mu?” (D-13, s.85)

54. “İstersen dükkânın arkasında küçük bir oda var. Orada kalabilirsin. Sana yemek de verebilirim. Sen de karşılığında bana yardım edersin.” (D-12, s.87)

55. “Bunlar doğada gördüğüm şeyler! Doğayı ve hayvanları severim ben, dedi.” (D-9, D-23, s.88)

56. “Ördekayak o gün kâh rafların tozunu aldı, kâh ortalıktaki talaş kırıntılarını süpürüp yerleri sildi, kâh durup büyük bir dikkatle ustayı izledi.” (D-12, s.88)

57. “Ahşabı öyle güzel şekillendiriyorsun ki bunu hak ettin, diyen ahşap ustası, ona kendi kullandığı ucu oymalı çakılardan birini armağan etti.” (D-12, s.95)

58. “Dokumacı, sofraya iki tabak, yere de bir kap içinde Geveze için yiyecek bir şeyler koymuştu. Ördekayak buna sevindi. Kadın her ne kadar onunla konuşup bir şey söylemese de demek ki onları burada misafir etmeyi kabul etmişti” (D-34, s.101)

59. “ Sana çok teşekkür ederim. Bana o güzel masalı anlatmasaydın bu kilimi asla dokuyamazdım.” (D-34, s.103)

60. “Yaşlı hanım öylesine hayat doluydu ki çorak tarlasına ve yoksulluğuna rağmen sürekli gülümsüyordu.” (D-6, s.104)

61. “Dokuduğum kilimlerden, üzerinde bir çömlek ustasının figürünün işlendiği bir kilimi beğenmişti ama onu satın alacak parası çıkışmamıştı. Sonra bana, senin anlattığın gibi bir masal anlattı, Altın Göl’ün masalını... Ben de ona beğendiği çömlek ustası figürlü kilimi verip yola koyuldum.” (D-4, s.104)

62. “Seni çok özledim büyükanne, diyerek onu avucunda sımsıkı sardı.” (D-13, s.106)

63. “Ben kilim dokurken öyle mutlu olurum ki, ipliklerden ve motiflerden başka her şeyi unuturum... Sen anlattın ben de dokudum. Dokurken de çok mutlu oldum.” (D-28, s.108)

64. “Hem Altın Göl’ün motifini işlediğim bu kilimin masalını büyükanne anlatmıştı bana. O yüzden de bunu ona götürmeni isterim” (D-4, s.108)

65. “Büyükannesi ise burnuyla bile gördüğünü söylerdi. Kızlara çıktıkları bir gün ‘Hımm... Burnum bir sarmaşık görüyor.’ Demişti.” (D-31, s.114)

66. “Ne çiçek kusursuzdur, ne böcek, ne de insan... Hepsinin de kendince bir kusuru vardır Ördekayak, ama hiçbir gül takılıp kalmaz buna. Dertlenip durmaz dikenlerim var, diye...” (D-6, s.115)

67. “Sol ayağım aksar benim. Paytak paytak yürürüm. Bu yüzden kendime Ördekayak diye isim bile koydum.” (D-31, s.116)

68. “Kızın resim yaparken ki mutluluğu her halinden belli oluyordu. Üstelik çok da güzel resimler yapıyordu. Senin de hünerin ellerinde... Ellerin ve yüreğinde, dedi Ördekayak.” (D-6, s.117)

69. “‘Asıl ben sana teşekkür ederim Ördekayak. Sayende kızımın yüzü gülüyor.’ Falan Efendi bunları söyledikten sonra, ‘Al... Bu senin.’ Diyerek ona Çömlekel’in yaptığı belli olan altın renkli, kapaklı, küçük bir seramik çömlek verdi.” (D-4, s.120)

70. “Heybesindeki çömlek dolu altınların varlığı Ördekayak’ı öyle mutlu etmişti ki kâh şarkı söylüyor, kâh durup sırtındaki kilimi bir ağaca dayayarak tek ayağının üzerinde neşeyle zıplıyordu.” (D-28, s.121)

71. “O rengi bulmak için az dolaşmadım. Değişik çayırlardan topladığım tam üç farklı çiçeği, günlerce güneşte kurutup sonra da kaynatarak bu rengi elde ettim.” (D-12, s.124)

72. “Büyükannesini düşündü. Kendisini çok merak etmiş olmalıydı. Yatağına yatar yatmaz ahşaptan oyma heykele sarılıp, ‘Seni çok özledim büyükanne. Beni affet... Bir masala inanıp yollara düştüğüm, seni üzüp meraklandırdığım için beni affet.’ diye mırıldandı.” (D-5, s.126)

73. “Evden ayrılırken nereye gideceğini bilmese de içi umut doluydu.” (D-32, s.129)

74. “Bir daha benden izinsiz bir yere gitmeyeceğine söz verirsən affederim, dedi yaşlı kadın sevecen bir sesle.” (D13, s.131)

75. “Akli artık aksayan paytak ayağında değildi; işleyen hünerli ellerindeydi.” (D-31, s.134)

76. “İplikçi bakmış ki bu böyle olmayacak, çıkmış kırlara, bayırlara... Soruş papatyaya, arıya... Papatya demiş ki: ‘Ben hep baharı düşlerim. Bu yüzden de bahar gibi rengârenktir düşlerim.’” (D-25, s.141)

77. “Anlamış ki iplikçi kadın gün gelir yalnızca peşine düşülen düşler gerçekleşir. Anlamış da vazgeçmemiş düşünden...” (D-25, s.142)

3- YEDİKIR’IN KUŞLARI

1. “O gün bu gündür tüm Anka kuşları Kaf Dağı’nda; martılar deniz kıyısında, kayalıklarda; kargalar, serçeler ve güvercinler şehirlerde, beldelerde, köylerde yaşar. Sakarmeke, göğsükızıllar, kuzgunlar ve diğer kuşlarda kâh bataklıkta, kâh kırlarda, kâh ormanda karşımıza çıkar. Kimi dalda, kimi yıkıntılarda tünar. Kimi sesiyle, kimi görünüşüyle dünyamızı süsler. (D-9, s.8)

2. “Değişik kuş türleri resimleriyle birlikte tanıtılıyordu ve kuşlarla ilgili bir sürü de efsane vardı kitapta. Bilmediği onca kuş türü olması Bora’yı şaşırtmıştı. Kargaların bile ne çok çeşidi vardı! Ekin kargası, ala karga, leş kargası, dağ kargası, gökçe karga...” (D-9, s.11)

3. “Kimi kuş türleriye öyle dikkatini çekmişti ki internette onlarla ilgili biraz araştırma yapmaktan alamadı kendini.” (D-9, s.11)

4. “Doğa Gözlem Derneği Başkanı her bir kuşun uçuş özelliğinin farklı olduğundan, hava şartlarına göre alçaktan ya da yüksekten uçtuklarından bahsetti. Uçarken çok enerji harcıyıp hemen yorulmamak ve uzun müddet havada kalabilmek için kuşların, yukarıya doğru hareket eden sıcak hava akıntıları aradıklarını; bulduklarında da kanatlarını hiç çırpmadan döne döne yükselbildiklerini anlattı.” (D-9, s.15)

5. “Güneşin utangaç ışıkları yaprakların arasından süzülerek doğada ayrı bir renk harmonisi oluşturuyordu. Ilık esen rüzgâr yumuşacık okşuyordu Bora’nın saçlarını...” (D-23, s.16)

6. “Bora o gün tam üç kızılgergedan, bir atmaca ve üç tane de türünü anlayamadığı kuş gözlemlemişti... Meğer bugüne kadar kuş diye yalnızca serçe, kumru, martı, bir de kargaları biliyormuşuz. Oysa ne çok kuş türü varmış.” (D-9, s.17)

7. “İnsan doğanın içinde her şeyi unutuyor sanki. Doğrusu söylemek gerekirse ne zamandır kendimi ilk defa bu kadar dinlenmiş hissediyorum Aylin Hanım.” (D-23, s.17)

8. “Fen bilimleri öğretmeni, ikişerli gruplar oluşturmuş ve her gruba farklı bir ödev vermişti. Şans bu ya, Bora İrem’le aynı gruba düşmüştü.” (D-19, s.22)

9. “O gün kütüphanede buluşup ödevleriyle ilgili araştırma yapacaklardı. Bora’nın kütüphanede İrem’i görmesi hiç de zor olmadı.” (D-18, s.22)

10. “Ama ne yazık ki şehirlerde yaşayanlar, doğanın muhteşem renk şölenini görecektik kadar şanslı değillerdi. Binaların arasında çiçeğe durmuş bir erik ağacı gören, kendini şanslı sayıyordu.” (D-23, s.23)

11. “Sonunda tatil rotamız belli oldu. Hazırların çok yakında Yedikır’a kuş gözlemeye gidiyoruz, dedi. Bora ‘Yoksa kampa mı gidiyoruz?’ diye sordu heyecanla.” (D-23, s.24)

12. “Doğanın parçası gibi dedin de... Yanınıza sakın öyle rengârenk elbiseler almayın. Yeşil, bej, ya da kahverengi tonlarında giysiler en iyileriymiş bu iş için. Çünkü o renk elbiseler bitki örtüsü ve toprakla örtüşüyor.” (D-23, s.25)

13. “Ormanın mis gibi temiz havasını içlerine çekerek başladılar güne... ‘İnsan burada yaşadığını anlıyor,’ dedi Aylin Hanım.” (D-23, s.33)

14. “Göl etrafında yürüdükçe başka başka renklere bürünüyor, değişik açılardan farklı farklı görünüyordu. Dallarını, yapraklarını suya doğru uzatmış ağaçların ve etraftaki tepelerin göl üzerindeki yansımaları, sazlıkların arasından sızan gün ışığının görüntüsü göz alıcı bir tablo yaratıyordu.” (D-23, s.34)

15. “Hal böyle olunca ne karga didişmiş diğer kargalarla ne de baykuş baykuşla... Leylek gölün bir yanında, balıkçılda öbür yanda avlanıyormuş. Leylek başka bir leyleğe, balıkçıl da başka bir balıkçıla hiç kızmaz olmuş; ağzından balığı alıp yese de, ‘Ne de olsa benim türümdendir,’ demiş gülüp.” (D-34, s.48)

16. “Ay ışığı yalnızca gölün durgun sularını aydınlatmakla kalmıyor, manzaraya da ayrı bir güzellik katıyordu. Gölün hemen kenarındaki ağaçların yaprakları rüzgârda hışırdıyor; kurbağalar hiç susmadan vıraklayıp duruyorlardı.” (D-23, s.53)

17. “Yeni yeni yükselen güneş ormanın tüm renklerini yansıtıyordu suya. Yeşilin her tonuna sahipti bu güzel orman. Çamların iğne yapraklarının rengi yeşilden maviye çalıyordu. Gürgen, meşe ve kayın ağaçlarından kimi birkaç metre göle gömülmüştü. Kimi ağaçlar da yalnız dalları ve yapraklarıyla sarkıyordu suya...” (D-23, s.64)

18. “Böylece kuşların göçleri ve sayılarındaki azalışla ilgili bilgiler edinir ve bunları diğer ülkelerdeki bilim insanlarıyla paylaşıyoruz.” (D-21, s. 74)

19. “Türlerin üreme, kışlama ve göç sırasında konaklama alanları ile ilgili bilgiler önemlidir ve kuşların göç yollarında kritik öneme sahip alanların korunmasında da bizlere yardımcı olur.” (D-21, s.74)

20. “Geçen yıl kuş gözlem gezisindeydim. Bir silah sesi duydum. Dürbünle bir avcı gördüm. Güzelim ördeği vurduğum diye öyle sevinliyordu ki görmeliydiniz. Onu vurmayı kendinde hak görüyordu. İşte o anda aklıma bir fikir geldi. Kuşları halkalarken notlar yazıp bazı kuşların bacaklarına bağladım. Eğer bir avcı bu kuşlardan birini vuracak olursa biraz korksun, bu kuşların sahipsiz olmadığını bilsin istedim.” (D-4, D-9, s.78)

21. “Kızılgerdanı ayağında notla salarken, ‘Güle güle güzel kuş! Doğa seni korusun,’ dedi İrem. (D-4, D-9, s.80)

4- KÖYE YAZAR GELDİ

1. “Keçibuldu Köyü’nde yaşıyorum ben. Bir tepenin yamacında yer alan, içinden pınar geçen, güzeller güzeli, yemyeşil bir köy...” (D-23, s.7)
2. “Keçi sarıp kayalıkları aşmış da mis gibi ıhlamurların koktuğu, şırıl şırıl bir pınarın aktığı bu yere ulaşmış.” (D-23, s.7)
3. “Durur mu çoban, akşama köye varınca anlatmış herkese havası ıhlamurlu, pınarı uğultulu bu güzeller güzeli, yemyeşil yeri.” (D-23, s.8)
4. “Ben de çobanlık yaparım okullar kapanınca. Dedemin kamıştan yaptığı kavalımı çalarak otlatırım koyunları.” (D-12, s.8)
5. “Tam ona yardım edecektim ki dedem durdurdu beni. Düşe kalka her seferinde yere daha sağlam basmayı öğrenecek, doğanın kanunu bu... Ama sen şimdi onu kaldırırsan onu öğrenemez torun, dedi.” (D-17, s.9)
6. “Otlağa giderken sadece kavalımı almam yanıma. Acıkırsam yemek için biraz azık, bir de en yakın arkadaşlarımı koyarım heybeme...” (D-17, s.9)
7. “Gülmenin ne kadar güzel bir şey olduğunu bilmiyor da ondan, dedi dedem. Bilse hiç böyle somurtur mu? Gülen sumrular hiç somurtuyor mu?” (D-6, s.11)
8. “O gün bugündür ne zaman kasabaya inecek olsam ilk önce Mustafa Amca’nın dükkânına uğrayıp dedemin selamını iletir, sonra da harçlığımla kendime yeni kitaplar alırım. Her kitap yeni bir dost, her sayfa başka bir maceradır benim için...” (D-18, s.12)
9. Geçen sene koyunları otlatmaya götürdüğümde ‘80 Günde Devriâlem’ adlı kitabı okuyordum. Hikâye o kadar heyecanlıydı ki, ‘Acaba Bay Fog ve arkadaşları turu tamamlayabilecekler mi?’ diye merak edip bir sayfa daha, bir sayfa daha okuyayım derken uyuyup kalmışım çınarın altında...” (D-18, s.15)
10. “Söyle bakalım, hangi kitabın kahramanıydın da dalıp gittin bu kadar?” (D-25, s.16)
11. “Onlar bizim geçim kaynağımız. Annem koyunların sütünden peynir yapar, babam da bunları kasabaya götürüp satar.” (D-17, s.16)

12. “Her bahar leylekler Keçipınarı’nın oraya inerler önce. Annem onların gelişine ‘leylek şöleni’ der. Gagalarını ileriye, bacaklarını geriye uzatarak, sürü halinde daireler çizerek ne güzel de uçarlar.” (D-9, s.19)

13. “Annem portakal kabuklarını sobanın üzerine dizer, tüm ev mis gibi portakal kokar kışın. Dedem de bize masallar anlatır. Bu yüzden onun masalları hep portakal kokar.” (D-13, s.21)

14. “Masal bitince, dedem gibi, ‘Gökten  portakal düşmüş. Biri sana, biri bana, biri de acıkana,’ dedim. Dedemin masallarının sonunda gökten yalnız elma değil, her seferinde değişik meyveler düşer.” (D-1, s.22)

15. “Elma kurdu değiliz ya biz! Masalın sonunda elma da düşer gökten, armut da, portakal da... Üstelik dilim dilim, ister bütün, hayal etmesini bilene!” (D-25, s.22)

16. “Her mevsimin ayrı bir güzelliği, ayrı bir rengi var, diye düşündüm; kış beyaz, ilkbahar yeşil, sonbahar kahverengi, yaz da sarıydı benim için.” (D-23, s.24)

17. “Bahar yavaş yavaş geliyordu. Dallarda tomurcuklar çiçeklenmiş, kırlarda papatyalar açmaya başlamıştı. Dedemle koyunları alıp Keçipınarı’nın yanı başındaki çayıra gittik.” (D-23, s.25)

18. “O gün dedem kopardığı sazlardan bana küçük bir sepet yaptı ve gülümseyerek, ‘İçine hayallerini koy!’ dedi.” (D25, s.25)

19. “ ‘Deli’ dediysem, öyle zararlı cinsinden değil. Dedem onun için ‘Deliliği kendine... Hem deli deyip gemeyeceksin. Delisi olmayan köyün velisi olmaz, ‘ der.” (D-34, s.27)

20. “Hadi sen yolundan kalma, dedi dedem; sonra da ‘Ha bak, bunu da anacığına götür,’ diyerek ördüğü hasırlardan iki tane verdi ona.” (D-4, s.27)

21. “Baharla birlikte köyümüz daha bir şenleniyor sanki. Baharın tazeliği ve canlılığı hissediliyor her yanda...” (D-23, s.29)

22. “Karşı kıyıda oturur leylekleri izleriz, onlar da bizi... Sazlıkların arasından upuzun gagalarıyla solucan toplar, yuvada bekleyen yavrularına götürürler. Ah keşke bir an önce gelseler!” (D-9, s.29)

23. “ğretmenimiz bize leylekler ile ilgili bir şarkı öğretti:

Leylekler indi ovaya
Başladı konuşmaya
Leylek leylek, lek lek
Akşama ballı börek

Leylek leylek havada
Yavruları yuvada
Leylek leylek, lek lek
Akşama ballı börek

Leylek yedi böreği
Leylek leylek, lek lek
Lezzetli miydi börek?
Leylek leylek, lek lek” (D- 1, s. 31)

24. “Kitap gibi konuşmaya başladın yine. İyisi mi sen yazar ol büyüyünce, der Ömer bana. Keşke olabilsem... Ama öyle kolay mı yazar olmak?” (D-20, s.32)

25. “Yemekten sonra pınarın ötesindeki bir selvi ağacının altına oturdum. Yanı başımdaki papatyaya konmuş bir uğurböceğini izledim bir süre. Usulca parmağımı uzattım papatyaya, parmağıma konunca da, ‘Uç uç uğur böceği, annen sana bir sürü kitap alacak,’ dedim.” (D-23, s.34)

26. “Ne zaman kasabaya incek olsalar, terlik pabuç ya da başka bir şey değil, kitap istedim bizimkilerden, bir de kâğıt helva... Ne güzel olurdu kâğıt helva yerken kitap okumak.” (D-18, s.34)

27. “Dikkatli bakınca sesleri bu küçük sincabın çıkardığını anladım. Yavaşça kalkıp kovuğa doğru yaklaştım. Tam bu sırada sincap kovuğun içine girip gözden kaybolmaz mı! Tüh korkuttum onu, diye üzüldüm.” (D-9, s.35)

28. “Ne zaman koyunları tepedeki otlağa götürecek olsam dedemin bana öğrettiği yerden gider; yol boyu yaban eriği, muşmula, bazen de kızılıcak toplarım ağaçlardan.” (D-23, s.36)

29. “Öğretmenimiz “Yazın da bol bol kitap okuyun çocuklar” dediğindeyse, “okuyacaksak niye tatil var ki öğretmenim?” deyip yine hepimizi güldürdü Ömer.” (D-18, s.36)

30. “Ben böyle düşüncelere dalıp gitmişken Ömer sordu: ‘Oğlum, senin benim gibi biri olsa onca şeyi uydurabilir mi hiç? Sen uydurabilir misin?... Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi bütün bunlar. Ama yazarın aklına gelmişti ve yazmıştı işte.’” (D-25, s.41)

31. “Mis gibi kır çiçeği kokuyordu çayır.” (D-23, s.41)

32. “Himm, demek adı Karbeyaz, dedi yazar. Ne güzel bir koyun böyle!” (D-9, s.44)

33. “Salon neredeyse tavana kadar tahta raflarla doluydu ve raflarda da bir sürü kitap vardı. İnsan ne kadar zamanda biriktirir ki bunca kitabı, diye düşündüm.” (D-18, s.50)

34. “Dedem istediği gibi kuru bir çınar ağacı bulana kadar günlerce dolaşıp durmuştu ormanda.” (D-12, s.50)

35. “Kavanoz rafı değil, kitaplık yapacağım hanım! Öyle her keresteden olur mu bu? Özel bir kereste olmalı!” (D-18, s.50)

36. “Mis gibi havada bayram etmiştir ciğerleri. Göğün mavisi, çayırın çimenin yeşiliyle şenlenmiştir gözü gönlü. Kulakları Keçipınarı’nın şırıltısıyla dinlenmiştir. Şehir böyle mi ya? İnsanoğlu doğayı bozmadan gelişmeyi öğrenemedi...” (D23, s.52)

37. “Baksanıza çocuklar, tablo gibi bir manzara uzanıyor önümüzde. Şu bulutlar ne kadar da güzeller, pamuk şekeri gibi dizilmişler bugün.” (D-23, s.58)

38. “İlham perisi ‘çuf çuf’ diye bağıırıyordu. Deli Emin’in uçabilmesi nedense hiç şaşırtmıyordu beni. Onu izlerken bir de baktım Ömer de kanat takmış, o da Deli Emin’in söylediklerini tekrar ederek peşi sıra uçmuyor mu! Hacıylekle Cilvenaz da konuk oldu bu rüyaya: Onlar da dile gelmiş, Ömer ve Deli Emin gibi bağırara bağıra uçuyorlardı.” (D-25, s.60)

39. “ Kalbinin sesini nasıl ekleyeyim mektuba ben? Hem yarın bir gün kız anlamaz mı sanıyorsun? Bak, iyisi mi mektubu dilinin döndüğünce sen yaz... En güzel aşk mektubu kendi yazdığındır be Selim!” (D-13, s.61)

40. “Yağmurun yalnız türkü söylemeyip çayırları büyüttüğünü, yemişleri ballandırdığını bilirler. Mübarek yağmasa öyle yemyeşil olur mu hiç o çayırlar, tepeler? Senin o yaban armudu öyle tatlı olur mu, yaban eriği onca verir mi sanıyorsun yağmur olmasa?” (D-23, s.65)

41. “ Hacılayek’in yavruları büyüyünceye kadar yağmur hep söylesin türküsünü dede, dedi. ‘Söylesin ya benim iyi yürekli torunum... Söylesin ama bu kez de Keçipınarı’nın kulakları şişmesin sakın.’ ‘Şişsin dede! Kurbağalar, cırcır böcekleri şarkı söylerken şişmiyor mu sanki?’ ‘Şişiyor ama yağmurun türküsü onlara benzemez. Keçipınarı bir azarsa öyle bir kabır ki üzerinden aşılmaz.’” (D-23, s.67)

42. “Her seferinde bir telaş bir telaş, adamı kahveye de, köye de geldiğine pişman ediyor vallahi! Bir gözü yazar bey oğlumda, sürekli çocuk azarlar gibi azarlıyor kahvedekileri: ‘Susun! Sessiz olun! Siz konuşunca yazar bey yazamıyor!’ diye paylıyor milleti.” (D-34, s.68)

43. “Geçen gün yağ tenekesine ektiğim fesleğenler yok mu, dün sabah onlarla azızık konuştum, bak bu sabah nasıl da coşmuşlar... Bahçe mis gibi fesleğen kokuyor.” (D-23, s.71)

44. “Muhtarın elindeki kitaba dikkatlice bakıp, Hah, tam da düşündüğüm gibi! Muhtar efendi, okuduğun o kitabın üzerinde ne yazıyor? Bak, ‘Ansiklopedi’ bu... Ansiklopedi dediğin de yalnız insanı değil, kurdu kuşu bile yazar.” (D-18, s.78)

45. “Arkadaş arkadaş böyle yapar mıydı? Hadi bize değer vermiyordu, peki ya en yakın arkadaşım dediği kitaplarını da mı önemsemedi? İki kitabı bende, iki kitabı da Ömer’de kalmıştı.” (D-18, s.81)

46. “Kemal amca, bizim köyde yazdığı kitabı yollamıştı bize! Kitabın üzerinde kocaman harflerle ‘KÖYE YAZAR GELDİ’ yazıyordu. Hiç birimizi unutmamış, Ömer’i beni dedemi, muhtar amca’yı Deli Emin’i Karbeyaz’ı, Hacılayek’le Cilvenaz’ı, hatta Tembel’i bile yazmıştı. Sonra öğrendik ki sadece Ömere’ye ve bana değil, köydeki herkese birer kitap yollamıştı.” (D-34, s.83)

5- GÜLEN SAKIZ AĞACI

1. “El kadardı baban doğduğunda. Ninnisiz uyumazdı hiç, ... dedi babaannem ve başladı babamın o en sevdiği ninniye söylemeye. ‘Dandini dandini dastanaaa... Danalar girmiş bostana... Ninni desinler Osman’ıma...” (D-1, s.9)

2. “Yazın sıcaaktan bunaldığımızda onun bahçesine gider, sakız ağaçlarının altında oynarız. Değil kızmak, bize limonata bile verir serinleyelim diye. Siz gelince sakız ağaçlarının yüzü gülüyor, bakın ne çok sakız veriyorlar, der.” (D-33, s.12)

3. “...günden güne azalıyordu ağaçlar. Yerlerine koca koca çirkin binalar dikiliyordu.” (D-23, s.12)

4. “Bilmem, dedim ümitsizce, ama böyle elimiz kolumuz bağlı durup da, son sakız ağacımızın da kesilmesini bekleyemeyiz. Kucaklayıp götüremeyiz ya ağacı, dedi Ali. Bu akşam hepimiz, ağacı kurtarmak için ne yapabiliriz düşünelim.” (D-23, s.14)

5. “O gün yaşı adamın torununun doğum günüydü. Oturduğu caddenin sonunda da bir hediyelik eşya dükkânı vardı. Adam bardaktan boşanırcasına yağın yağmura aldırmadan yürüdü.” (D-13, s.18)

6. “Hayır, bozuk değil. Müzik çalmaması onun bozuk olduğu anlamına gelmez. Bu şarkısı olmayan bir müzik kutusu. Sen ona istediğin her şarkıyı söyletebilirsin. Düşünsene ne güzel!” (D-25, s.20)

7. “Seerin eser rüzgaar/çiçek kokan kırlaaar

Bekler bizi arkadaşlar/yolculuuuk vaaar

Gümüş dere boyuu/serin pınar suuuu

Bekleer bizi arkadaşlar/yolculuk vaar...” (D-1, s.21)

8. “Çocukluk deyince aklıma hep okulum gelir. Öğretmenlerin verdiği onca ödev, derse rağmen ne eğlenirdik okuldayken.” (D-19, s.25)

9. “Tiyatro gösterisi hazırlayalım. Bu hepimizin çok hoşuna gitmişti.” (D-22, s.26)

10. “Hava mis gibi kokuyor, derdi anneannem. Hep düşünürdüm hava kokar mı diye? Koksa koksa çiçek kokardı, simit kokardı, parfüm kokardı benim bildiğim...

Kokar tabii, dedi anneannem gülümseyerek. Burada hava mis gibi kekik kokar.” (D, 23, s.35)

11. “Kayalıkların arasında çıkan küçücük yapraklı bitkileri gösterdi. Bak işte buradalar. Her sabah rüzgâr onları okşayıp kokularını tüm kasabaya yayar.” (D-23, s.35)

12. “Pastacı Handan teyzenin torunu Ayşegül var ya, yakında evlenecekmiş. E çeyizine oya yapmak lazım. Giderken çarşıya uğrayalım da oya iplikleri alalım. İster misin sana Oya Masalı’nı anlatayım.” (D-27, s.36)

13. “Bir varmış bir yokmuş. Çok eski zamanlarda, Kaf Dağı’nın ardında...” (D-1, s.36)

14. “Köyde ortaokul yoktu; kasaba da uzak olduğundan ‘Bizim yanımızda kalsın, Nevin’le birlikte dilerler okula,’ demişti annem.” (D-5, s.42)

15. “Vadi tabanındaki dümdüz çayırılıkta bir sürü çocuk ellerinde ipleri, uçurtma uçuruyordu. Onlarca rengârenk uçurtma gökyüzünde adeta dans eder gibi salınıyordu.” (D-33, s.45)

16. “Bizim yalnız kedimiz değil, bir de Maviş adında çok akıllı bir kanaryamız var. Hiç kuşla kedi aynı evde olur mu demeyin!” (D-9, s.49)

17. “Eve evcil bir hayvan alalım. Olmaz mı? Keşke söylemeseydim. Meğer bizim evde ne çok hayvan meraklısı varmış!” (D-9, s.50)

18. “Haftaya Anneler Günü. Anneme Asaf amcanın dükkanından şöyle antika bir şey alsam kim bilir ne çok sevinir.” (D-13, s.56)

19. “Günlerdir elimde defterim sürekli yazıyorum. Üstelik yalnız anıları değil kendi yaşadıklarımı da yazıyorum. E ne de olsa benimki de çocukluk anıları. Öyle değil mi? Bu halimle tıpkı bir gazeteciye benzedim. Bir fotoğraf makinem eksik.” (D-20, s.58)

20. “Ne zevkliymiş büyüklerin çocukluk anılarını dinlemek. Yaşasın çocukluk!” (D-33, s.60)

21. “Çiçek tohumlarını önce boş peynir kaplarına eker, büyüyüp filizlendiklerinde de bahçedeki yerlerini özenle seçerdi. Tüm bunları yaparken ben de yardım ederdim ona.” (D-11, s.61)

22. “Babamı özledim ben! Saçlarımı okşayıp beni ipek kızım diye sevmesini özledim.” (D-13, s.63)

23. “Bu yaşımda bile hâlâ en yakın arkadaşım Düğme Bebek ve çiçeklerdir. Tabii bir de çocuklar...” (D-33, s.65)

24. “Orman haftası nedeniyle önümüzdeki hafta ağaç dikmeye gideceğiz çocuklar” (D-23-s.68)

25. “ Nihayet gezi günü gelmişti. Otobüslere binip şarkılar, türküler söyleyerek vardık ağaç dikeceğimiz alana. Öğretmenimizin gösterdiği şekilde diktik fidanları. Sonra da yanımızda getirdiğimiz yiyecekleri yedik” (D-23, s.69)

26. “Ama Asaf’ı da bu halde burada bırakamayız!, dedi Sinan. ‘Siz Semiha’yla gidip yardım getirin. Ben burada bekleyeceğim.’” (D-4, s.74)

27. “ Unutmayın, izci yardımseverdir çocuklar! Sinan da bunu hepimize kanıtladı.” (D-4, s.75)

28. “Babama da hep ‘Taze ekmek gibi kokuyor’ der. Bunu ilk duyduğumda çok şaşırmıştım. Ama büyüdükçe anladım ki halam sevdiklerini hep sevdiği şeylere benzetir. Öyle olmasa bizim sokaktaki uyuz köpeği görünce hiç ‘Kara gözlü kuzucuk’ der miydi?” (D-13, s.77)

29. “ Ooo piti piti...

İlkbahar çiçekli

Yaz güneşli,

Sonbahar sarı bahar

Kışın lapa lapa kar...(D-1, s.80)

30. “Ada bekçiliği işini ballandıra ballandıra anlatırken babam sözünü kesti: ‘Ne zaman büyüyeceksin sen? Hep böyle çocuk mu kalacaksın be oğlum?’ ‘Aman abi... En güzeli çocuk olmak!’” (D-33, s.83)

31. “ Uykumdan çığlık çığlığa uyandım. Meğer hepsi rüyaymış. Sesime annem koşup geldi. Rüyamı anlatınca, ‘anlaşılan amcanı özledin sen. Ben de özledim keratayı. Ne zamandır ortalıkta görünmüyor. Yarın arayalım da akşama yemeğe çağıralım. Hem babaannen de sevinir’ dedi.” (D-5, s.89)

32. “İşte o siyah martının yalvaran gözlerini ve çaresiz çırpınışlarını gördükten sonra, farklı bir gözle bakmaya başladım her şeye. Yaşadığımız dünyada bizim kadar hayvanların da hakkı vardı.” (D-9, s.95)

33. “Tam da onun söylediği şeyler olmaya başlamıştı. Üstelik yalnızca göller kurumakla, ormanlar yok olmakla kalmıyor, buzullar da eriyordu. İşte çevre gönüllüsü olmaya karar verişimin öyküsü bu.” (D-23, s.96)

34. Daha güneydın demeden soruyorum: ‘Hala çiçekler hiç konuşur mu?’ ‘Konuşur tabii!’ ‘Ama ben duymuyorum onların sesini. Sen nasıl duyuyorsun ki?’ ‘Sanırım herkes diliyle konuşur. Bunlar da yaprağıyla dalıyla konuşur işte.’ (D-23, s.107)

35. “Bir de köyde deniz yok derler, çocuk olana her yer deniz. Gökte yıldızlar çakıl taşları! Ne güzel şey çocukluk!” (D-33, s.112)

36. “Yazarken mutlu oluyorum ben. Belki büyüdüğümde yazar olurum kim bilir? Kendi hikâyeleri anlatırım okurlarıma. (D20, s.112)

6-SIRA SANA DA GELECEK

1. “Zaaf! İnsanların zaafı onların zihinlerini bulandırır Emegen. Hırs, kibir, sevgisizlik, açgözlülük, kıskançlık, duyarsızlık, nefret ve merhametsizlik...” (D-34, s.8)

2. Sabahleyin pencereleri açtıklarında içeriye dolan Mis gibi toprak ve Çimen kokusu öğrencilerin içini kıpır kıpır etmişti. (D-23, s.9)

3. Nasıl da görmüştü onu sapanla kuş avlarken. Sonra da çarpık dişlerini sıkıp, gözlerini pörtleterek, 'Katliam! Bu okulda katliama asla izin vermem!' Demişti çatallı bir sesle. (D-9, s.9)

4. Öyle gariban kuşları avlamaya benzemez bu süpürü işi. (D-9, s.10)

5. İnsanlar yaşlanınca ne kadar da garip oluyordu. Anneanesi hiçbir şeye atmamış, ne bulduysa kutulara, sandıklara doldurup saklamıştı. Sağlığında ne zaman onu ziyarete gelecek olsalar, anneanne bu kutulardan ya da sandıklardan birini açıp içindekileri çıkarır ve anlatmaya başlardı. (D-6, s.20)

6. Yeni Kuşak ne çabuk alışmıştı atıp yenisini almaya, eskisini unutmaya diye düşünerek üzülmüş ve kırılgan bir sesle, 'Çöp değil ki onlar, hatıra...' (D-6, s.21)
7. Batı o sabah okula son model cep telefonu ile gelince sınıftaki herkesin içi gitmişti. En çok da Halil'in...(D-8, s.29)
8. Aşağı mahalle berberinde beş liraya üstünkörü kesilen saçları ile üzerine büyük gelen kahverengi ceketiyle ve sanki yürürken birdenbire ayağından fırlayıp verecekmiş gibi duran eskimiş ayakkabıları ile gözüne gözüne sokuyordu Erhan yoksulluğu. (D-8, s.29)
9. Tüm sınıfın katılacağı bu geziye Halil'le Erhan'ın parasal kısıtları yüzünden gelemeyecek olması, öğretmenlerini üzmüş; aralarında para toplayıp bu iki öğrencinin masraflarını üstlenmişlerdir.(D-8, s.31)
10. Sanki fenerin içindeki küçük taşlar dile gelmiş de her birinin kulağına, "Hepsi senin hakkını, tekini bile başkasına bırakma!" diye fısıldıyormuş.(D-25, s.33)
11. Derler ki, efsaneye göre bu kayalarda o gece korsanların zaafalarını ortaya çıkarmış. (D-1, s.29)
12. Hastaları gözlemleyin, konuşabildiklerinizle sohbet edin sonra da tüm bunlardan yola çıkarak duygu ve düşüncelerinizi yazın. (D-34, s.41)
13. Nasıl Üftade teyzenin yolladığı kurabiyeleri sevdin mi? Kaldıysa bana da getir biraz. Üftade Hanım şekerim çıkar diye bana yedirmiyor. (D-29, s.42)
14. Tabii ya, tüm gün çıt çıt çıt bilgisayar başındasınız ya da telefon... İşte sonunda aklınız bulanır böyle! Ben sizin yaşınızdayken ağaçlara tırmanır, göle girer, doğayı keşfederdim. (D-23, s.54)
15. Babası gibi muhasebeci, annesi gibi bankacı ve karşısındaki bu renksiz ve ruhsuz genç adam gibi bir rehber olmamaya kesinlikle karar verdi. (D-20, s.64)
16. Annesi, 'Neee! Öğretmenine isim mi taktın sen?' diye basmıştı yaygarayı. (D-10, s.65)
17. Daha la minörü, si bemol öğrenemedi Mayra Mozart'ın Türk marşını, Vivaldi'nin dört mevsim konçertosunu, Bach'ın sonatlarını çalmaya başlamıştı.(D-22, s.82)

7-ADVİN SAHRA ÇÖLÜNDE

1. “Advin ufka bakar bakmaz en az onun kadar telaşlandı. ‘Fora neredesin kızım? Fora gel buraya!’, diyerek panikle çadırların etrafında koşturmaya başladı.” (D-9, s.5)
2. “Rehberimiz, ‘Anlaşılan fırtına çıkacak ve çok şiddetli yağmur yağacak. Gizlenmiş olmalılar,’ dedi ve o gün hayvanlar sayesinde deli gibi ıslanmaktan kurtulduk.” (D-9, s.6)
3. “Advinlerin kamp alanı Tunus'ta 'Sahra'nın Girişi' diye bilinen Duz şehrinin yakınlarındaydı. Göz alabildiğine kumdu dört bir yanları. Ufukta görülen tek şey ise yine kum tepeleriydi.” (D-23, s.11)
4. “Bana çiçek almıyorsun deme sakın. Bak sana çölde bile gül buldum.” (D,13, s.13)
5. “Çöl gülü aslında bir çiçek değildi, kumların altında yeraltı sularının ve kalsiyum fosfatın birleşerek yarattığı kristal bir oluşumdu.” (D-23, s.13)
6. “Yerlilerse, odun ateşinin üzerinde Tunus'un geleneksel yemeklerinden sayılan kuskus pişirmişlerdi.” (D-27, s.22)
7. “Tuareg'ler çadırlarda yaşayan göçebe bir kabileydi. Erkekleri baştan aşağı mavi giyinip mavi türban taktıkları için onlara 'çölün mavi adamları' da denirdi.” (D-27, s.38)
8. “Ah Fora! Dostum! Yaşıyorsun yaşıyorsun, dedi sevinçle. Gözlerinden yaşlar akıyordu.” (D-9, s. 39)
9. “Sizi bulacağım, ne olursa olsun sizi bulacağım, diye geçirdi içinden.” (D-32, s.41)
10. “Antropolog olan anne babası yılın büyük bir kısmını yurtdışında araştırma yaparak geçirirlerdi.” (D-20, s.51)
11. “Çocukluğundan beri pek çok farklı yer görmüş, pek çok farklı kültürle tanışma fırsatı bulmuştu... Advin'in adını da annesinin orada tanışıp arkadaş olduğu Afrikalı bir hanım koymuştu.” (D-27, s.52)

12. “Onun yaşıtları oyuncak arabalar ya da bebeklerle oynarken, o pembe flamingo sürülerini izlemiş, koalalar ile birlikte okalipütüs ağaçlarına tırmanmış, maymunlarla yarış yapmış, iguanalarla dost olmuştu.” (D-9, s.53)

13. “Onun hayvanlara olan ilgisini çok iyi bilen ve takdir eden babası da dokuz yaşına bastığında ona hediye olarak bir kapuçin maymunu getirmişti.” (D-9, s.53)

14. “Advin bu yüzden maymununa zaman zaman ailesinin yaptığı araştırmalarda duyduğu ve Yunanca 'yer değiştirme' anlamına gelen 'Fora' ismini vermişti.” (D-1, s.53)

15. “Bu suratsız adam yarı Fransızca yarı Arapça konuşuyordu. Advin Fransızca'yı iyi biliyordu ama Arapçası o kadar iyi değildi.” (D-1, s.56)

16. “Uçsuz bucaksız düzlüklerde erozyonun, rüzgârın ve kumların aşındırdığı dağlar akşam güneşinin ışığı da ürkütücü olduğu kadar olağanüstü güzellikte görüntüler oluşturuyordu.” (D-23, s.57)

17. “Konuğuna Tunus mutfağının gözde yemeklerinden biri olan birik ikram etti.” (D-27, s.63)

18. “Asıl adı Agrofös Nomos. Antik Yunancada 'yazılı olmayan yasa' demek.” (D-1,D-14, s.64)

19. “-Peki, ailemi bulmak için bana yardım edecek misiniz?

-Tabii ki. Onlar benim dostlarım.” (D-15, s.68)

20. “İbranice, Arapça, Hintçe, Fransızca bazen de Antik Yunanca konuşur.” (D-1, s.73)

21. “Unutma bir şeyi gizlemenin en kolay yolu onu göz önüne koymaktır. İnsanlar gizli yerlere bakarlar, gizleneni ararlar ama ortalığa bakmak akıllarına gelmez.” (D-34, s.74)

22. “Adını sahranın yarı göçebe kabilesinden alan Nefzua burası, dedi Bay Fili.” (D-27, s.79)

23. “Geleneksel bir Tunus evini de içeren müzede Tunus uygarlığına ait pek çok zenginlik sergilenmişti.” (D-24, s.96)

24. “Birçok sanatçının çalışmalarına yer verilmiş; insanlık tarihi temsili olarak geçmişten günümüze yansıtılmıştı.” (D-22, s.96)

25. “Bembeyaz kumsalı, masmavi denizi ile bu ada Advin’i şaşırtmıştı. Bu tropik yerin ve çölün aynı coğrafyada bulunduğuna inanmak gücü.” (D-23, s.101)

26. “Oysa şimdi aklındaki tek şeyi annesi ile babasıydı. Belki de şu an zor durumdaydılar.” (D-5, s.101)

27. “‘Ah tatlım sen sen burada ne arıyorsun?’ dedi annesi onu öpücük yağmuruna tutarak. Sizi, dedi Advin” (D-13, s.113)

28. “Nabil’i de bayginken bir güzel bağladılar ve diğer adamla birlikte arabaya götürdüler. Sonra da soluğu en yakın karakolda aldılar.” (D-14, s.113)

29. “Bu arada polisler Nabi’nin işbirliği yaptığı adamları tam kilimi elden çıkarmak üzere iken kısıvrak yakalamışlardı” (D-14, s.117)

30. “Yerel inanışa göre Berberi kadınlar özellikle böyle dokurmuş bu kilimleri tatlım. Nazar değmesin diye yaptıkları bu farklı dokuma, kilimleri daha da değerli hale getiriyormuş, dedi annesi” (D-27, s.119)

31. “Tarihi eserler Genel Müdürlüğü, üç asırdır efsane haline gelen bu eseri üzerinde oturarak da olsa günümüze kadar koruduğu için Bay Hundumundi’ye teşekkür olarak ona yeni bir kulübe yapmak istedi.” (D-24, s.119)

32. “Dört gün sürecek olan bu festival tam bir renk cümbüşüydü. Hanımlar allı dallı geleneksel elbiselerini giymişler, bir sürü takılar takmışlardı.” (D-27, s.120)

33. “Sahra’nın tüm halklarının bir araya geldiği bu festivallerde halklar danslarından örnekler sundukları gibi geleneklerinin canlandırmasını da yapıyorlardı” (D-27, s.120)

34. “Turistler yerlilerin kendi dillerinde okudukları şiirleri anlamasalar da çok eğleniyorlardı.” (D-1, s.121)

35. “Adam öksürerek boğazını temizledi ve başladı okumaya:

Benim büyük büyükbabamın devesinin adı Yadaki’ydi

Yadaki çölleri adı gibi bilirdi

Bir gün bir hendeğe girdi

...” (D-1, s.122)

8-OYUNDA KAL

1. “Şöyle bir saklambaç, uzuneşek, ne bileyim mendil kapmaca falan oyna da o zaman gör bakalım keyfi. Dizlerimin ağrısına bakmadan benim bile canım çekti. Ne oynardık çocukken.” (D-33, s.9)

2. “Bir de tekerlememiz vardı. Hiç düşmezdi dilimizden. Şaire Hanım o günlere dönmüşçesine tekerlemeyi söylemeye başladı.

Oooo...

Ağzında bakla

Kırmızı halka

Mendil buldun sakla

Koş tırman yakala

Kaç, yuvarlan, kovala

Ooo...

Sen bal, ben al,

Sen çık, sen kal.” (D-1, s.10)

3. “Sabahleyin güçlükle kalktı. Torununun uzun uzun esnediğini gören anneannesi, ‘Uyku kırk kantar, uyudukça artar.’ dedi.” (D-1, s.13)

4. “Öfkesini en yakın arkadaşından, daha doğrusu okuldaki tek arkadaşından çıkarmak istemiyordu.” (D-15, s.16)

5. “Asım açık açık ‘Popüler olacağına, herkesin diline düşüyorsun. Seninle alay ediyorlar,’ demek istiyordu ama arkadaşını incitmekten çekiniyordu. (D-15, s.20)

6. “Coğrafya öğretmenleri Semih Hoca hava ne zaman mevsim normallerinin dışında seyretse, dinleyen olup olmadığına aldırmadan benzer şekilde söylenirdi. O gün

de öyle yaptı. ‘Hep küresel iklim değişikliğinden oluyor. Bunlar daha, iyi günlerimiz.’” (D-23, s.26)

7. “Melis’in kavanozdan seçtiği sözcük ‘acayip’ti. Hiç düşünmeden ‘garip’ deyiverdi. Onun bu hızı öğretmenin hoşuna gitmişti. Mali, ‘bellek’ i ‘hafıza’ ile eşleştirtince oturuşu sanki daha bir dikleşmişti.” (D-1, s.33)

8. “Mali onu neşelendirmek için geçen gün YouTube kanalında izlediği adamın taklidini yaptı.” (D-15, s.34)

9. “Aslında masalları pek sevmezdi. Ama Melislerin evinin masallardan çıkmışçasına büyülü bir yer olduğunu düşünüyordu. Saçları parıl parıl, gözleri hareli, prenses gibi bir kız başka nasıl bir yerde otururdu ki?” (D-13, s.44)

10. “Asım’ı Mali’ye yaklaştıran şeylerden biri de özlem duygusuydu. Asım yüzünü bile hatırlamadığı, Mali ise varlığını yatak odasından yükselen horultu sesleri ile bildiği, gün batarken kalkıp da fabrikaya koşturan bir adamı özlüyordu.” (D-13, s.45)

11. “Öğlen ilk dersleri fen bilgisiydi. Kadriye Hanım okulun en yaşlı ve en çalışkan öğretmenlerinden biriydi. Derse gelmeden önce o günkü konu ile ilgili bilgileri uzun uzun araştırıp, gençlerin ilgisini çekecek ayrıntılar yakalamaya çalışırdı.” (D-19, s.48)

12. “Kadriye Öğretmen onun sözünü bitirmesine izin vermedi. ‘Uyum! Kime göre, neye göre uyum? İş hayatına atılınca yanınızda hep arkadaşlarınız bulunmayacak. Bambaşka insanlar, farklı karakterlerle bir araya gelmek, ortaklaşa projeler yürütmek zorunda kalacaksınız. Bunun temelini bugün burada atalım ki ileride zorlanmayın sevgili gençler.’” (D-34, s.50)

13. “Biraz internete baktım, biraz da kendi hayal gücümü kullandım. İsimler de yaratıcı ve güncel olsun istedim.” (D-31, s.52)

14. “Düşünün, bunun üzerine düşünün. Kötü sözler bir armudu bunca zedeliyorsa insana söylenen sözler kim bilir ne görünmez yaralar açar.” (D-13, s.56)

15. “‘Fitlik kazandıracak lezzetler! Uçuracak yemekler!’ sloganıyla bir internet sitesi kurup evlere yemek servisi yapmaya başladı. Bu kez bu iş tutmuş gibi gözüküyordu.” (D-12, s.66)

16. “Kadriye Hanım, ‘Bu robotu siz değil de Japonlar yapmış. O yüzden bunu saymıyorum Kutay’cığım. Yalnız fikir harika. Bunun üzerinden ilerleyin ve yapın bakalım şu mekanizmayı. Haa... Şu şemayı elinizle çiziverin bir zahmet,’ dedi.” (D-12, s.73)

17. “O hafta iller arası sonuçlar da açıklandı. Asımların projesi seçilmişti.” (D-12, s.79)

18. “Asım, ‘Robotumuz çok beğenildi. Projeyi televizyonda çıkıp sunacağız.’ deyince annesi ve anneannesi de çok sevindi. Annesinin gözleri dolmuştu. ‘Ah... Seni şaşkın. Tam babanın oğlusun. O da senin gibi iki vida bir tornavida ile harikalar yaratırdı.’” (D-5, s.79)

19. “Anneannesi ise ertesi gün Asım’ı kolundan tuttuğu gibi çarşıya çıkarttı. Üç aylığı ile torununa son dönemlerin modası oduncu gömleklerinden ve şık bir pantolon satın aldı” (D-5, s.79)

20. “Bilgisayar programcılarını kışkandıracak bu aplikasyonu isteyen herkes cep telefonuna ya da bilgisayarına yükleyebilir, fotoğraftaki birinin yüzünü Bakben’inki ile değiştirebilirdi.” (D-12, s.90)

21. “Melis ‘Annem ve babam cinsiyet ayrımına çok karşıdır. Bizim evde hep bununla ilgili konuşmalar yaparlar. Ee Cenk de bundan etkilendi, erkek bir karakter seçmedi kendine.’” (D-2, s.103)

22. “Bilgisayar oyununda bile kimin ne olduğu belli değildi. Gerçek hayatta iki kelimeyi bir araya getirip konuşamayanlar geveze, kırk yıllık tanıdığına ‘Merhaba’ demekten çekinenler sosyal, hiçbir yeteneği ve özelliği bulunmayanlar popülerdi.” (D-34, s.105)

23. “Yalnız Şaire Hanım ve kızı değildi çalışan, Asım da yemeklerin sipariş edildiği internet sitesi ile ilgileniyordu.” (D-12, s.106)

24. “‘İstemez miydin çocukluğuna, gençliğine ait video çekimlerin, değişik fotoğrafların olsun?’ diye sormuştu. Şaire Hanım hiç düşünmeden yanıt vermişti. ‘İstemezdim.’ Sol elini yumruk yapıp bir kez yavaşça kafasına vurarak da konuşmaya Şöyle devam etmişti: ‘Benim videolarım burada, bunun içinde.’ Okula ilk gidişim, okul binasının önündeki o mahcup duruşum, dedeni ilk gördüğüm anda ki heyecanlı halim...

İşte onların hepsini tek tek buraya kaydettim. Gözlerimi kapamam yeterli izlemek için. Hem anı dediğin özeldir. Öyle her an çık çık fotoğraf çekilmez.” (D-31, s.110)

25. “İnsanlığı taş devrinden alıp da bu çağa taşıyan; soran, sorduran, buluşlara ışık tutan ‘merak’ duygusu teknolojinin ışığıyla aydınlanacağına gün geçtikçe gölgeleniyordu.” (D-21, s.111)

26. “Hımm... Asım’cığım, patent kime aitse hak sahibi o. Ama tabii biri çıkıp da benim fikrim de derse, ispatlaması gerekir. Yalnız bu çok uzun ve zor bir süreç. Dava açılır. Kişi söylemini ispatlayamazsa karşı tarafa tazminat ödemek zorunda kalabilir.” (D-14, s.115)

27. “Ne söyleyeceğini bilemese de dünden beri Şeker Holding Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet Şeker’in karşısına dikilmeyi planlıyordu. Eli kolu bağlı bir şekilde, yarattığı uygulamanın üzerine konmalarına, tüm bunlar yetmezmiş gibi bir de Melis’i bir başkasıyla bir araya getirmelerine izin vermeyecekti.” (D-14, s.118)

28. “Annesi anlamadan dinlemeden hemen karşı çıktı. ‘Olmaz, aç değilsin, açıkta değilsin şaşkın. Bu yaşında okulu bırakıp işe girmek de neymiş? Vallahi babacığın kemikleri sızlar.’” (D-19, s.125)

29. “‘Derslerin hiç aksamayacak değil mi?’ ‘Aksamayacak söz. Dilersen sen de patronla şartları konuşabilirsin. Zaten yaşım tutmadığı için sözleşmeyi seninle yapacaklar.’” (D-5, s.125)

30. “İtir Hanım’ın gözleri dolmuştu. Oğlunun bu olağanüstü yeteneğini babasından aldığını biliyordu. Eve gelene kadar içi içine sığmadı. Heyecandan ineceği durağı bile şaşırdı.” (D-5, s.127)

31. “‘Bir kere de beni düşünme anne. Kendini düşün.’ Asım bunu söylerken ağlıyordu. Annesi kalkıp oğlunun yanına gitti ve ona sımsıkı sarıldı. ‘Canım oğlum benim.’” (D-13, s.129)

32. “Hikmet Şeker, sürekli başkalarının emeğini çalıp çırpıyor, hiç kimsede bir şey yapmıyor, yapamıyordu. Hikmet Bey sanal bir karakterin çenesindeki küçük bir lekeye takılıp, leke silinsin diye onca para sayarken acaba yapıp ettikleriyle ruhunun kirlendiğini ve o kirin silmekle de geçemeyeceğini bilmiyor muydu? Asım işini tamamıyla bitirip bir an önce şirketten ayrılmak istiyor, oraya bir daha gitmeyi düşünmüyordu.” (D-14, D-16, s.131)

33. “İtır Hanım harıl harıl çalışıyor masa sandalyeleri seçiyor, masa örtülerini rengine varana dek tek tek ilgileniyordu. Asım onu hiç bu kadar heyecanlı ve mutlu görmemişti.” (D-6, s.132)

34. “Dergide gördükleri bir yarışma için Melis ile birlikte yepyeni bir robot tasarlıyorlar. Bu yüzden de sık sık bir araya geliyorlardı.” (D-21, s.134)

35. “Asım’la Melis yakın arkadaş olmuşlardı. Melis tatlı tatlı, ‘Asım!’ dedikçe dünyalar Asım’ın oluyor, içindeki mevsim hep bahar kalıyordu.” (D-6, s.134)

9- ESRARENGİZ TESTİ

1. “Yaşasın Kapadokya'ya gidiyoruz, dedi Tolga sevinçle. Böylece tatil rotaları da belli olmuştu.” (D-28, s.13)

2. “Dayı... Dayıcığım sen misin? Çok özledik ama... Neredesin aylardır sen?” (D-5, s.16)

3. “Eren pek hareketli biri değildi. Dedektiflik maceralarına, çizgi romanlara ve bilgisayar oyunlarına meraklıydı.” (D-18, s.23)

4. “Ona göre en iyi kitaplar gezi kitaplarıydı.” (D-18, s.24)

5. “Bu yüzden de daha şimdiden büyüyünce bütün dünyayı gezmeyi planlar, bununla ilgili hayaller kurardı.” (D-25, s.24)

6. “İrem'se neredeyse bir saattir elindeki gezi kitabını okuyordu.” (D-18, s.25)

7. “Kapadokya'ya Pers dilinde Katpaduk dendiğini duydunuz mu? Anlamı 'Beyaz Atlar Ülkesi'ymiş dedi.” (D-1, s.25)

8. “Çok eskiden burada bir sürü at yaşarmış. Ve tüm o gizemli şekiller bundan tam altmış milyon yıl önce; Erciyes, Hasandağı ve Güllü Dağ'ın püskürttüğü lav ve küllerin oluşturduğu yumuşak tabakaların milyonlar ve yıl süresince, yağmur ve rüzgârlar tarafından aşındırmaları ile ortaya çıkmış.” (D-24, s.25)

9. “‘Her gördüğümde biraz daha mı uzuyorsun sen?’ dedi dedesi Tolga'ya şefkatle sarılarak.” (D-13, s.29)

10. “Burcu her zaman olduğu gibi bütün kuzenlerine ıslak birer öpücük kondurdu ve ‘Yaşasın hep birlikte olacağız,’ dedi sevinçle.” (D-5, s.30)

11. “Anneanne ile dede torunları ve çocukları yanlarında olduğu için çok mutluydular.” (D-5, s.30)

12. “Anne ve babasını beş yıl önce bir trafik kazasında kaybettiğinden beri anneanesi ve dedesi ile birlikte yaşıyordu.” (D-5, D-30, s.31)

13. “Ozan dayının peşi sıra Bir de küçük, sevimli bir köpek girmişti bahçeye. Ne güzel bir köpek, dedi İrem heyecanla.” (D-9, s.32)

14. “Tam bu sırada Japon gelin öne doğru eğilip onlara Japon selamı verdi ve 'Koniçiva' dedi.” (D-27, s.35)

15. “Burcu, 'Oyici değil ojigi dede! Bakın böyle veriliyor,' diyerek tıpkı bir kuğu zerafeti ile öne doğru eğildi. Yalnız Japon gelin değil, gelinin anne ve babası da belli ki çok beğenmişlerdi bu selamı.” (D-27, s.35)

16. “Ne güzel ailemiz giderek genişliyor.” (D-5, S.39)

17. “Yukarıda aynı anda farklı yüksekliklerde tüm bölgeye yayılmış balonların çarpıcı renkleri, aşağıda uçsuz bucaksız, eşi benzeri olmayan kanyonlar, platolar, vadiler ve irili ufaklı peribacaları masal âlemi gibiydi.” (D-23, s.48)

18. “Paşabağı denilen bu bölge aslında peribacalarının oluşumunun izlenebileceği küçük bir müziği gibiydi. Sol tarafta oluşumunu tamamlamış yaşlı peribacalarından kimileri olgunlaşıp bozulmaya başlamıştı.” (D-23, s.52)

19. “Üzüm bağlarının ortasında bulunan peribacalarının kimisi çok eskiden yaşam alanı olarak kullanılmıştı. Bu yüzden içlerine odalar oyulmuş ve bu odalara çıkabilmek için kenarlarında tutunmayı sağlayan küçük oyuklar yapılmıştı.” (D-23, s.53)

20. “Kazada kaybettikleri kızlarından yadigâr kalan torunları Burcu'nun, anneanne ve dedenin yaşamında çok özel bir yeri vardı. Onu gözlerinden bile sakınırlardı.” (D-5, D-30, s.56)

21. “Çocuklar Tatların Yeraltı Şehri'nin henüz turizme açılmamış tünellerinden birine girmişlerdi. Beş bin yıl önceden başlayarak insanların yerin altında

dantel gibi işlediği bitmek bilmez dağıt tünellerden biriydi bu ve etraf kapkaranlıktı.” (D-24, s.58)

22. “Bu bölge geçmişte sık sık saldırıya uğruyormuş. Burada yaşayan halk da tehlike anında saklanmak için yapmış bu yeraltı şehirlerini.” (D-24, s.60)

23. “Ama asil insanlar şu Japonlar. Hiç belli etmemeye çalıştı kızcağız.” (D-34, s.74)

24. “Çenene değil kollarına harca gücünü... Hadi... Hadi... Nihayet sürgü taşı yerinden yavaşça oynamıştı.” (D-12, s.85)

25. “Arkeologlar o yeraltı şehrini didik didik aramış ve ne buldularsa çoktan müzelere kaldırmışlar akıllım.” (D-24, s.97)

26. “Sürprizlere bayılırım, dedi Burcu. Ben de sizlere, dedi dayısı ona sarılarak.” (D-13, s.100)

27. “Ozan Dayı hayatı pek ciddiye almaz. Diğer büyükler gibi her şeye karışmaz. Onu yap, bunu yapma diye emirler yağdırmaz ve nasihat vermezdi. Aksine eğlenceli ve oldukça muzip biriydi hiç büyümeyen bir çocuk gibi gelirdi onlara.” (D-33, s.101)

28. “Bir vadinin ucunda kurulmuş eski insanların yaşam alanı olan Göreme açık hava Müzesi'nde hemen hemen her kaya blokunun içi oyularak neredeyse iki bin yıldır çeşitli biçimlerde kullanılmıştı...” (D-24, s.102)

29. “Elmalı Kilise'yi gezerlerken mozaikler ve renkli duvar resimleri hepsinin ilgisini çekmişti. Japon yenge gerek mimarisi gerekse süslemeleri nedeniyle sanat eseri sayılabilecek bu yapının her köşesini uzun uzun inceledi.” (D-22, s.103)

30. “Aşk çok güzel bir şey, dedi Burcu bir an onlara hayranlıkla bakarak.” (D-13, s.113)

31. “Polis uzun uzun inceleme yapmış, eşyalara dokunmamalarını istemişti onlardan.” (D14, s.115)

32. “Öyle deme abla, diye araya girdi Ozan dayıları. Onlar çocuk ve meraklılar. Üstelik kötü bir şey de yapmış değiller.” (D-33, s.119)

33. “Ağız kısmı kırık bu eski testi, bundan üç bin yıl öncesinden kalma bir tarihi eserdi.” (D-24, s.120)

34. “Merak etmeyin onları da yakalayacağız çocuklar, dedi komiser.” (D-14, s.120)

35. “Burası bir yeraltı şehrinde bulunan bütün özelliklere sahiptir. Yumuşak tüf kayalara oyularak yapılmıştır. Ahır, killer, yemekhane, kilise göreceksiniz içeriye girince.” (D-24, s.127)

36. “Bölgedeki birçok vadinin yanı sıra Peri Bacaları'nın oluşmasında büyük öneme sahip Hasan ve Erciyes Dağları'nın muhteşem manzarasının izlenebileceği Kapadokya'nın zirvesiydi burası.” (D-23, s.129)

37. “Uçhisar Kalesi'nin merdivenlerinden inerken Kapadokya, yavaş yavaş gecenin eflatun, mor, mavi tonlarına bürünmeye başlamıştı ve ışıklarla süslenmiş hali ile bir başka güzel görünüyordu.” (D-23, s.130)

10-GİZEMLİ OLİMPOS

1. “Çam ve sedir ağaçları arasında yer alan bu antik kentte hayran kalmıştı.” (D-23, s.7)

2. “Baylar ve bayanlar, şu anda Rodoslular tarafından kurulmuş, Faselis antik kenti'nin askeri limanı ile Güney limanını birbirine bağlayan ana caddesinde bulunuyorsunuz.” (D-24, s.9)

3. “Bakınız eski insanlar bu caddeyi sadece böylesini düzgün taşlarla döşemekle kalmamışlar, bir de kanalizasyon sistemi kurmuşlar.” (D-24, s.12)

4. “Dingin denizi, üç doğal koyu ile muhteşem bir doğal zenginliği barındıran antik kentte akın eden yalnızca cırcır böcekleri değildi.” (D-24, s.13)

5. “Nekropol, antik şehirlerde mezarlıkların bulunduğu bölgeye denir.” (D-24, s.19)

6. “Faselis'teki nekropol kuzey limanındaki deniz kenarındadır. Orada denizin içinde bile kabartmalı lahitler görülür.” (D-24, s.19)

7. “Sakura yenge İstanbul'da açtığı hediyeelik eşya dükkânına bir eleman bulup işleri ona devretmiş ve eşinin peşinden Kemer'e gelmişti. O da ağaç evlerle ve konuklarla ilgileniyordu.” (D-17, s.21)

8. “Hem okuduğu polisiye kitaplar hem de Kapadokya'da yaşadıkları o maceranın heyecanı ile dedektifliğe özenen Eren, her şeyde ve her yerde olağanüstü bir şeyler arar olmuştu.” (D-18, s.23)

9. “Yıllar evvel annesi ile babasını bir trafik kazasında kaybettiğinden beri anneannesi ve dedesi ile birlikte yaşıyordu. Onlar da torunlarının üzerine titiyor, onun üzülmeye dayanamıyorlardı.” (D-5, D-30, s.25)

10. “Bizim haylaz oğlan turist rehberi oldu ya, yakında uzayda gökdelen dikerlerse hiç şaşımam.” (D-20, s.28)

11. “Faselis'in Kuruluş Efsanesi

...

İrem, 'Tamam,' diyerek açtığı dergiden efsaneyi okumaya başladı.

...” (D-1, s.33)

12. “Bu günlerin değerini bilin çocuklar. Okulun da, oyunun da, gezmenin de tadını çıkarın.” (D-33, s.36)

13. “Doğa ile iç içe; portakal, limon ve nar ağaçlarının arasında, doğanın sesini dinleyerek uyuyun ve uyanın.” (D-23, s.37)

14. “Ağaç evler öyle güzel bir yerde konumlanmıştı ki kumsalı antik Likya bölgesinin içinden geçilerek ulaşılyordu.” (D-23, s.41)

15. “Zaten kahvaltıda da çabucak kaldırdın beni. Açlıktan midem guruldamaya başladı.” (D-17, s.43)

16. “Sadece birkaç yemiş yiyip açılımı bastırmaya çalışıyorum.” (D-17, s.44)

17. “Turistlerden bazıları güneşin ve pırıl pırıl denizin tadını çıkarmak için sabırsızlanıyordu.” (D-23, s.48)

18. “Sit alanları tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.” (D-24, s.49)

19. “İnsanlar hiç düşünmeden ağaçları kesip, yakıp yıkıyor her şeyi.” (D-23, s.52)
20. “Bunlar kendilerine turist süsü vermişler ve kötü bir şeyler yapmayı planlıyorlar.” (D-10, s.53)
21. “Düşünsenize binlerce yıl önce kim bilir buralarda kimler yaşadı. Birbirleriyle neleri paylaştı? Belki de bu sahilden atı ile bir hükümdar geçti.” (D-24, s.53)
22. “Eşsiz güzellikteki Olimpos antik kentinin dağlar arasında kaybolduğundan, denize açılan iki vadi arasında yer aldığından söz etti.” (D-23, D-24, s.59)
23. Bu mezar Olimposlu korsanlardan Kaptan Eudemos'a aittir. (D-24, s.61)
24. “Son limana girdi demirledi bir daha çıkmamak üzere,
Çünkü ne rüzgârdan ne de gün ışığından medet var artık.
Işık taşıyan şafağı terk ettikten sonra Kaptan Eudomos,
Oraya gömüldü gün misali kısa ömürlü gemisi,
Kırılmış bir dalga gibi.” (D-1, s.62)
25. “Yaşasın! Korsan Koyu'na gidip korsan olacağım ben.” (D-25, s.63)
26. “Doktor olacaksın oğlum sen.” (D-20, s.63)
27. “Roma döneminde Akdeniz'in en ünlü korsanlarından biri olan Zeniketes'in gizli limanı olarak bilinen bu koyda akvaryum gibi bir deniz karşıladı onları.
“ (D-23, s.84)
28. “Anlatılanlara göre Gelidonya Feneri yakınlarındaki ters akıntıdan neye uğradığını şaşırان gemiler buraya sığdırmış. Sonra da hop diye korsanların kucağına düşerlermiş koy adını buradan almış.” (D-24, s.85)
29. “Likya Yolu Fethiye'den başlayarak Antalya'ya kadar uzanan ve tarihte Likya olarak adlandırılan Teke Yarımadası'ndaki patikalardan bir kısmının işaretlenip haritalanması ile oluşturulmuş bir yürüyüş rotasıdır.” (D-24, s.88)
30. “Yüksekliği neredeyse 10 metreyi bulan görkemli çam ağaçlarının arasında, mis gibi reçine kokusunu içlerine çekerek ilerlediler...” (D-23, s.89)

31. “Taaa Afrika'nın güneyinden gelen, çoğunluğunu kırlangıçların oluşturduğu göçmen kuşlar dinlenmek için burayı kullandıkları için bu bölgeye Kaledonya ismi verilmiş.” (D-23, s.92)

32. “Hep birlikte deniz seviyesinden oldukça yüksekte bulunan bu feneri gezdikten sonra önlerinde uzanan soluk kesici manzaraya bakakaldılar. Batan güneş, denizi göz alıcı renklere boyamıştı, turuncu, pembe ve altın sarısı...” (D-23, s.95)

33. “Tarih boyunca pek çok gemi fırtınada dev dalgaların köpürerek üzerinde kırıldıkları bu kayalıklara çarparak batmıştı. Bölgede henüz keşfedilmemiş birçok batık olduğu biliniyordu. Bodrum Müzesi'nde sergilenen Gelidonya batığı da burada bulunmuştu.” (D-24, s.98)

34. “Her ne kadar didişip dursalar da ikiz kardeşinin başının belaya girmesini istemiyordu.” (D-5, s.112)

35. “Sizin burada olmanız en büyük destek bize.” (D-11, s.116)

36. “Bu sevimli hayvanlar geceleri denizden çıkarak yumurtalarını kumsala bırakıyor. Biz de bu gece onları gözlemeye gideceğiz. Tabii bu sevimli dostlarımızı rahatsız etmemiz çok önemli!” (D-9, s.118)

37. “Bu hayvanları ürkütmemeliyiz. Bir kaplumbağa görecektir olursanız yanına çok yaklaşımdan dürbünle izlemelisiniz.” (D-9, s.122)

38. “Biraz daha geç kalsaydınız yangını kolay kolay kontrol altına alamazdık. Tüm bu ormanlık arazi sahile kadar yanıp kül olurdu.” (D-11, s.134)

39. “İki adam ve patronları tutuklanıp hapse atılmıştı.” (D-14, s.136)

40. “Anneanne ve dede suçluları yakalayıp yangının büyümesini önlediler diye torunlarıyla her ne kadar gurur duysalar da epey endişelenmişlerdi.” (D-5, s.136)

41. “Bakın burada Yanartaş'ın efsanesi yazıyor,' dedi ve başladı yüksek sesle okumaya.

...” (D-1, s.139)

11-ADVİN AMAZON'DA

1. “Öğretmenleri, ‘Şimdi herkes bizimle en ilginç tatil anılarını paylaşacak.’ dediğinde hiç kimse Advin kadar sevinmemişti. Çünkü biliyordu ki arkadaşları ne anlatırlarsa anlatsınlar bir tanesi bile onun yaşadıkları kadar ilgi çekici olamazdı.” (D-31, s.5)

2. “Antropolog olan anne babası araştırma yapmak için gittikleri Tunus'ta birdenbire ortadan kaybolmuşlardı.” (D-20, s.6)

3. “Annesi ile babası işleri gereği antropolojik araştırmalar yapmak için sürekli ilginç ülkelere seyahat ediyorlar, Advin de tatillerde onlarla birlikte gidiyordu.” (D-20, s.8)

4. “Tunus'un geleneksel çöl gecelerinde şairler yerel dillerinde şiirler okuyup karşılıklı atıştırdı.” (D-27, s.13)

5. “Advin çok duygulandı ve merakla anne-babasının üşenmeyip bir de tercüme ettirdikleri komik şiiri okudu.

Advin çöle çok çok uzaklardan geldi

Çölde kumlar henüz kızıla dönmemişti

Advin çaldı kapımızı

...” (D-1, s.13)

6. “Fora Yunanca 'yer değiştirme' anlamına geliyordu. Advin bunu antropolog olan anne babasından duymuş ve babasının hediye ettiği maymunu görür görmez, hemen, 'Öyle hareketli ki adı Fora olsun,' demişti.” (D-1, s.17)

7. “Üzgünüm Fora seni isteyerek koymadım o kafese, bizimle birlikte gelebilmen için bu gerekliydi.” (D-9, s.23)

8. “Sabah olduğunda kahvaltıdan hemen sonra yerli halklar Müzesi'nde aldılar soluğu... Bu müzede birçok köklü kabile ile ilgili bilgiler edindiler, özellikle de Negro Nehri'nin üst bölümünde yaşayan Tukano, Dessana, Tariano kabileleri çok ilgilerini çekmişti.” (D-27, s.26)

9. “Belki ben büyüdüğümde bir arkeolog olurum.” (D-20, s.27)

10. “Oldukça düzgün İngilizce konuşan garson Onlara bu yemeğin adının 'palmyenin kalbi' anlamına geldiğini söyledi.” (D-1, s.30)
11. “Yemekten sonra Heliodoruz Balbi Meydanı'na gidip yüzyıllar boyunca bölgesel sanatçıların yaptıkları Sanat eserlerinin sergilendiği Amazon Halk Kültür Merkezi'ni gezdiler.” (D-22, s.31)
12. “Advin, seni anlıyorum ama ben izin versem bile salondakiler izin vermeyebilir. Hatırlasana bugün müzeleri gezerken ne kadar zorlandık... Hem sen hiç konser dinleyen ya da tiyatro izleyen bir kedi, köpek ya da maymun gördün mü?” (D-10, s.32)
13. “Şehrin sanat merkezi sayılan Amazon Tiyatrosu'nda o akşam filarmoni orkestrası'nın konseri vardı.” (D-22, s.33)
14. “Advin sevincini belli etmek için Uganda'ya gittiğinde gördüğü gümüş sırtlı goriller gibi ellerini yumruk yapıp birkaç kez göğsüne vurdu.” (D-28, s.38)
15. “Tur rehberleri Amazon Nehri'nin büyük bir kısmının Brezilya sınırları içinde aktığını ve kolları ile birlikte Amazon havzasının ülke yüzölçümünün neredeyse yarısını kapsadığını söyledi.” (D-23, s.39)
16. “Admin 'Tabela mı? Ne tabelası diye düşünürken rehber favelanın ne olduğunu açıkladı. Brezilya'da gecekondü mahallelerine verilen bir isimdir favela.” (D-1, s.39)
17. “Timsahlar yerlilerin geçim kaynaklarından biriydi.” (D-27, s.42)
18. “Dört bir yanda yeşilin her tonu görünüyor, ormanın sessizliğini kuş ve çeşit çeşit hayvanların sesleri bölüyordu. Amazon bölgesi binlerce balık ve on binlerce bitki türüne ev sahipliği yapıyordu.” (D-23, s.47)
19. “Genç rehber bölgenin çok yağış aldığı bu dönemde tropik ormanların dile su altında kaldığından söz etti.” (D-23, s.49)
20. “Ooo... Amma da uyumuşuz. Amazon gezisi bizi çok yormuş.” (D-17, s.53)
21. “Daha kaç kere sana başkalarına ait olan şeyleri almaman gerektiğini söylemeliyim?” (D-10, s.54)

22. “Resepsiyondakileri durumdan haberdar etti. Onlar da polisi aradılar.” (D-14, s.65)
23. “Mate Bey eşine sınıksı sarıldı. Olacak, çok yakında oğlumuz da bizimle birlikte olacak hayatım.” (D-32, s.88)
24. “Boyları yaklaşık 50-60 metreyi bulan ağaçlar yalnızca gövdelerindeki kızıl kahve mantarlara ev sahipliği yapmıyordu. Böcekler, örümcekler, sürüngenler pek çok kuş ve memeli türü, ağaçların bu katmanında yaşamlarını sürdürüyorlardı.” (D-23, s.92)
25. “Rehber ağaçlardan birinin üzerindeki rengi sarıya çalan mantardan bir parça koparıp arı sokulan yere sürdü. Kırmızı şişlik çabucak sönüverdi. Amazon’da yaşayanlar kendi kendilerinin doktorudur, dedi.” (D-29, s.96)
26. “Advin’i gören annesi ve teyzesi ona uzun uzun sarıldılar. İnci Hanım gözyaşlarını tutamıyordu. Ah tatlım seni bir daha hiç göremeyeceğimi sandım.” (D-13, s.111)
27. “Mate Bey otele vardıklarında polise haber vermişti. Polisler de gecikmeden onun verdiği adrese gidip Santos ve adamını tutukladılar.” (D-14, s.111)
28. “Brezilya’nın azılı suçlularından Santos ve adamı bu kez de elmas kaçakçılığı yaparken yakalandılar.” (D-14, s.111)

12-TÜRKİYE’NİN KALBI ANKARA

1. “Tepenin yüksek bölümünü kapsayan iç Kale ve eski Ankara şehrinin çevreleyen dış Kale olmak üzere iki kısımdan oluşan yapının Hititler tarafının inşa edildiği sanılmaktadır.” (D-24, s.7)
2. “Bizi de şahit yazarlar. Akşama kadar çıkamayız oradan. Sonra uğraş dur. Sorgu da bitmek bilmez.” (D-14, s.12)
3. “Yakalayıp verirdim şunu amcaya. Kim bilir ne sevinirdi.” (D-10, s.12)
4. “Zaten sağlıksız diye içine patates de koymuyorlar. İncecik köftenin üzerine basıyorlar yeşilliği. Neymiş efendim, marul ve roka sağlıklıymış.” (D-29, s.18)

5. “Sude Naz’ın bir kitap kurdu olduğunu, kütüphaneyi sık sık kullanmasının yanı sıra, harçlıklarının çoğunu da kitap satın almaya harcadığını sınıfta bilmeyen yoktu.” (D-18, s.22)

6. “Ankara’nın denizi yoktur Ama çapalı bir kuruluş efsanesi vardır. Çok da güzeldir.

ÇAPA EFSANESİ

Efsane deyip geçme,

Hoş gelir, hem dinleyene hem söyleyene...

Efsane odur ki yeri gelir cüceler deve olur,

Yeri gelir kurtlar, kuşlar bile konuşur.

...” (D-1, D-24, s.27)

7. “Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti İstanbul’du. 1919’da İngilizler İstanbul’a gelince önce Meclisi bastılar.” (D-24, s.32)

8. “Ankara Anadolu’nun ortasında savaş cephelerine eşit uzaklıkta bir kentti. Savaş sırasında haberleşme Ankara’dan kolaylıkla yürütülürdü.” (D-24, s.32)

9. “Onu yavruyken sokakta bulmuştum. Çok aradım ama annesini göremedim etrafta. Ben de ona eve aldım.” (D-9, s.36)

10. “Bu heykeller yirmi dört Oğuz boyunu temsil ediyormuş. Anadolu’nun en önemli uygarlıklarından birini kurulmuş olan Hititlerin eserleri örnek alınarak yapılmışlar.” (D-24, s.42)

11. “Bakın bu Mehmetçik Kulesi dış yüzeyindeki kabartma Mehmetçiğin evinden ayrılışını tasvir etmektedir.” Kült zengin (D-24, s.42)

12. “Anıtkabir’in yaklaşık dokuz yıl süren inşası için bir proje yarışması yapılmış ve bu yarışmaya birçok yerli ve yabancı Mimar katılmış sonunda jüri iki Türk’ün yaptığı eseri seçmiş.” (D-24, s.42)

13. “Turistlerden kimisi yanlarında Atatürk’e sunulmak üzere kırmızı ve beyaz karanfiller getirmişlerdi.” (D-13, s.44)

14. “Bakın Gençler! Bu ülke öyle kolay kazanılmadı. Sahip çıkın tüm bunlara, dedi coşkuyla.” (D-13, s.44)

15. “ Dedesi doğayı, özellikle de kuşları çok severdi. Bu yüzden de ona, gördüğü kuş türlerinin adlarını öğretmeye çalışır; onlar hakkında bilgiler verirdi.” (D-9, s. 49)

16. “En güzel hazine yaşadığımız anılardır Duru'cuğum. Sen de bu sandığa anılarını koyarsın.” (D- 6, s.50)

17. “Tam da o gün dedesi sürpriz yapıp onları ziyarete gelmişti. Kapıyı açıp da karşısında dedesini görünce havalara uçtu.” (D-5, s.51)

18. “Duru'nun sesi sabah sabah hiç olmadığı kadar coşkulu ve gürdü:

'Yaşasın!...'” (D-28, s.52)

19. “Ankara'da en ilgimi çeken anıtlardan biridir Julianus Sütunu... İmparator Julianus döneminde yapıldığı düşünülüyor. Onun anısına dikilmiş.” (D-24, s.52)

20. “Duru heyecanla tüm peşinden koştu düştüğü yerden aldı. Yaşasın hazine sandığıma koyacak bir hazine daha buldum! Julianus Sütunu'nun anısı, dedi gülerek.” (D-28, s.54)

21. “Bir kuştı,

Mavili mavili bir kuş.

Her tüyüne boncuk bağladılar

Uçmadı o.

...” (D-1, s.56)

22. “Melih amca kitaplarının yerlerini ezbere bilirdi ve ona bir kitap sorulduğunda, eğer o kitap kütüphanesinde varsa çabucak bulurdu.” (D-18, s.57)

23. “Az önce de söyledim ya, bu sene stresli bir yıl geçiriyor. Daha anlayışlı olmalı ve onunla didişmemeye çalışmalısın.” (D-5, s.59)

24. “Melih amca kütüphaneden bir kitap daha aldı ve başladı okumaya:

ANKARA'NIN BAĞLARI:

Çok eskiden bahçeleri, bağları

Ve tertemiz sularıyla ünlüymüş Ankara.

...” (D-1, s.60)

25. “Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın o şiirini bulup tamamını okudu ve çok beğendi:

ÇOCUK VE KUŞ

Bir kuştı,

Allı allı bir kuş

Her tüyüne bir çiçek bağladılar

Uçmadı o.

...” (D-1, s.63)

26. “Dememiş, kuş olup da köşe bucak uçup gezsem,

Gezdiğim-gördüğüm yerleri söylesem...

İki kanadım yoksa da iki ayak yeter bana.

Ne var ki, konmasam da daldan dala...” (D-1, s.65)

27. “Arda'nın sözünü ettiği Kemal amcası botanikçiydi. Ankara'da yetişen bitkiler hakkında araştırmalar yapıyordu.” (D-20, s.67)

28. “Bitkinin mor, kırmızı ve pembe çiçeklerini açtığı baharda değil sadece, yıl boyu çevre köylere geziler düzenler, bitki hakkında bilgiler toplardı.” (D-23, s.67)

29. “Melih amcadan önce Tıkırtı koştı kapıya; Melih amca kapıyı açınca da Sude Naz'ı miyavlayarak karşıladı. Sude Naz onun bembeyaz pamuk tüylerini okşadı.” (D-9, s.71)

30. “Yazılanlara göre ünlü Türk gezgini Evliya Çelebi pek çok yeri gezmiş, oralarda gördüklerini de on ciltten oluşan Seyahatname adlı kitabında uzun uzun anlatmıştı. Türk kültür tarihi ve gezi edebiyatında çok önemli bir yeri vardır eserin.” (D-24, s.72)

31. “Evliya Çelebi bize gittiği bütün yerlerin genel durumunu, coğrafi özelliklerini ve tarihini aktarmakla kalmaz; o yöre halkının eğlence anlayışından giyim kuşamına, kültürü ne kadar pek çok şey anlatır...” (D-24, s.72)

32. “Gittikleri yerlerde iz bırakmalarını sağlayan parlak renkli sümüksü sıvılarıyla, ucunda gözlerinin olduğu upuzun boynuzları ve sırtlarında taşıdıkları kabuklarıyla hem çok ilginç hem de çok sevimli bulurdu salyangozları.” (D-9, s.75)

33. “Sonra da bu minik canlıları eline alıp güvende olacağını düşündüğü bahçeye ya da çayırın çimenin içine bıraktı.” (D-9, s.75)

34. “Kendilerini sanki bir zaman yolculuğuna çıkmış gibi hissediyorlardı. Neler yoktu ki burada: yöresel kıyafetler, gramofonlar, gemi maketleri, eski mutfak eşyaları, plaklar...” (D-27, s.79)

35. “Efe bir değil iki gözleme yemiş ve keyfi yerine gelmişti. Oh be! Şimdi kafam çalışır, dedi şişmiş göbeğini tutarak.” (D-17, s.80)

36. “Sonunda soluğu bakır levhaya kabartılarak 'Engür'ün Bakırcı Dükkânı' yazılmış bir bakırcıda aldılar. Kapının girişinde, ellerine eldiven geçirmiş bir adam oturmuş, koca bir bakır tencereyi tokmağa benzeyen bir şeyle dövüyordu.” (D-20, s.81)

37. “Hem biraz soluklanmak, hem de kalaycılığın nasıl bir şey olduğunu merak ettikleri için, dükkânda biraz kalıp kalaycı ustasını ilgiyle izlediler.” (D-20, s.83)

38. “Bakır tencerelerin, cezvelerin kullanıldıkça içi kararır ya... İşte o zaman zehirli bir kimyasal salgılar; o haliyle içine yiyecek içecek konursa insanlar zehirlenir. O yüzden de kararan bakırın içini kalaylamak gerekir.” (D-29, s.84)

39. “Roma Hamamı arkeologların yaptığı çalışmalarla açık hava müzesine dönüştürülmüştü. Bölgede antik Ankyra kentinin sütunlu yolunun da bir kısmı bulunuyordu.” (D-24, s.85)

40. “Kalıntıların arasında ilerlerken, 'Belki ben de bir arkeolog olur, kazılara katılırım,' dedi Efe.”

Arda güldü. 'Ben dedektiflik yaparsın diye düşünmüştüm.’” (D-20, s.86)

41. “Sizin Japonca yazılışı kağıtta matsunoyuki adı verilen bir Japon tatlısının tarifi varmış meğer. Pirinç hamuruna çam ağacı şekli verilerek yapılır, sonra yeşil şekerle katlanırmış.” (D-27, s.92)

42. “Ucu sivri ve köşeli kalemle yumuşak kil tabletler üzerine bastırılarak yazılıyormuş. Arkeologların bunu çözmesi uzun zaman aldı. Ben bir arkeolog değilim ama araştırmayı severim.” (D-20, s.93)

43. “İşte sizin bana verdiğiniz kağıtta bunlar yazıyor. Bu tablet Sümer okulları hakkında bilgi veriyor. Tablet evini Sümer'deki okullar gibi düşünün biri soruyor diğeri de yanıtıyor.” (D-24, s.94)

44. “Kitaplarda pek çok ilginç şey bir araya gelebilir. Alice Harikalar Diyarında'yı düşünün. Konuşan bir tavşan, çılgın bir şapkacı, yumurta adam, bir görünüp bir yok olan bilge bir kedi ve daha neler neler var.” (D-18, s.97)

45. “Okulun bekçisi de her kış mevsiminin başında olduğu gibi yine kara kara düşünüyordu. Kış demek onun için daha çok iş demekti.” (D-17, s.98)

46. “Müze de bulunan eserler Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde, özellikle Orta ve Güneydoğu Anadolu ile iç Ege bölgelerinde yapılmış olan birçok kazı sayesinde gün ışığına çıkarılmış.” (D-24, s.102)

47. “Hitit Uygarlığı ve sanatın sembolü sayılan ve bir zamanlar Ankara'nın amblemi olan Hitit Güneş Kursu çok ilgilerini çekmişti.” (D-24, s.102)

48. “Yol üstünde girdikleri, gümüşçü den ablasına çok güzel bir kolye beğendi, 'Ablam buna bayılacak,' diyerek satın aldı.” (D-5, s.103)

49. “Bence bu kadar ince düşünceli bir kardeşi olduğu için asıl sana bayılacak, dedi Duru.” (D-34, s.103)

50. “Benim karım harika yemekler yapar ve dünya mutfağına da bayılır. En büyük zevki de budur. Ben de doğum gününde, ona bir sürpriz yapayım, dedim.” (D-13, s.107)

51. “Bir tanıdığımın gelinin Japon'dur. Ondan değişik bir Yemek tarifi istedim. Kızcağız da Türkçe yazmasını bilmiyor, Japonca yazmış işte... Biz onu tercüme ettirdik. Çok leziz bir tatlının tarifi imiş.” (D-27, s.107)

52. “Üniversitede öğrenci iken tiyatro kulübünde idim ben... Bu da oynadığımız oyunun bir sahnesinden.” (D-22, s.107)

13-ADVİN GÜMÜŞ SIRTLI GORİLLER ÜLKESİNDE

1. “Seni Haylaz... Bu yaptığın çok ayıp! Bir daha sakın bir şey çalma! Yoksa başımız belaya girecek.” (D-10, s.5)

2. “Buradakiler, her beyaza 'Muzangu' diyorlardı.” (D-1, s.7)

3. “Kampala'da hemen hemen herkes İngilizce bildiği için ne anne-babası ne de Advin yerlilerle iletişim kurmakta zorlandı.” (D-1, s.14)

4. “Nil'in doğduğu yeri görmek için Jinja şehrine gidip biraz oradaki yerliler ile söyleşi yapalım. Oradan da Ekvator çizgisine uğrarız.” (D-23, s.16)

5. “Kâh kahve ve muz ağaçları, kâh yemyeşil çayırlar, kâh çocuğunu sırtına bağlayıp başının üzerine meyve dolu leğeni yüklenmiş, ellerinde torbalarla yürüyen yalınayak yerli kadınlar, kâh bisikletlerinin arkasında bisikletin neredeyse üç katı büyüklüğündeki muz salkımlarının taşıyan gençler...” (D-27, s.18)

6. “Tekneleri durgun sularda yavaşça yol alırken doğa onlara tüm görkemini sunmak ister gibiydi.” (D-23, s.22)

7. “Mete Bey de telâşlanmıştı. 'Çabuk, çabuk tekneyi yaklaştıralım maymuna.' ... 'Fora... Fora ne olacak peki?' “ (D-9, s.24)

8. “Advin'in içinde küçük de olsa bir umut belirmişti. 'Fora... Fora kurtarır kendini. Kurtarır, değil mi anne?' 'Umarım,' dedi annesi ona sımsıkı sarılarak...” (D-13, D-32, s.25)

9. “Lütfen birkaç dakika bekleyelim! Ne olur!" dedi Advin yalvarırcasına. Bir yandan da gözlerinden yaşlar boşanıyordu.” (D-13, s.25)

10. “Küçük çocuklar yanlarına gelmiş, meraklı gözlerle onları inceliyorlardı. İnci Hanım gözleri ıslık ıslık parlayan, çıplak ayaklı, yırtık elbiseli bu güzel çocukların bol bol fotoğrafını çekti.” (D-8, s.27)

11. “Advin'in anne babası yılın değişik zamanlarında, farklı ülkelerde yaşayan insanların kültürlerini araştırmak üzere seyahate çıkarlardı.” (D-20, s.28)

12. “Bakari bu güzel gölün adının yerlilerin dilinde "birçok küçük kuşun yeri" anlamına geldiğini söyledi.” (D-1, s.32)
13. “Gri başlı martılar, karabataklar, siyah sumrular, dalgıçkuşları, semer gagalı leylekler ve daha birçok kuş mavi-yeşil suların üzerinde özgürce uçuyordu.” (D-9, s.32)
14. “Bakari, bu ilginç gölün üzerinde 29 ada olsa da, bu adaların sadece birkaçında insanların yaşadığından söz etti.” (D-23, s.32)
15. “Üzeri saz ve otlarla kaplı, tek odalı barınaklar olan evlerin tuğlalarını, çamurdan yapmışlardı. Bazıları ise dallardan basit bir kulübe iskeleti yapıp, duvarlarını toprakla sıvanmıştı. Fora merakla evlere girip çıkıyordu. Neyse ki yerliler oldukça misafirperverdi de hiçbiri ona kızmadı.” (D-27, s.33)
16. “Kuzey ve güney yarımküreyi birbirinden ayıran, ekvator denen bu hayali çizgi, Başkent Kampala yakınlarında bir sembol ile işaretlenmişti.” (D-24, s.35)
17. “Çemberin içindeki "S" İngilizcede güney anlamına gelen south kelimesinin, "N" de kuzey anlamına gelen north kelimesinin ilk harflerini temsil ediyordu.” (D-1, s.35)
18. “Aynı deneyi kuzey yarımküre tarafına geçip yapınca da tam tersi oluyordu. Su da çiçek de soldan sağa dönüyordu. Kabı tam ekvator çizgisine getirdiğinde ise delikten daire çizmeden dikey olarak boşalıyordu.” (D-21, s.37)
19. “Anne ve babası küçük bir masada oturmuş, Bugisu denilen yöresel kahvelerini yudumluyorlardı.” (D-27, s.41)
20. “Haksız yere kendini de başkasını da suçlama lütfen. Profesör Mayer hiç de garip biri değil, sadece çok konuşuyor o kadar.” (D-34, s.46)
21. “Şebek değil, o bir kapuçin maymunu. Üstelik de bir adı var onun...” (D-9, s.53)
22. “Advin kendini tutamadı, "Tüm bu saydıklarımız bir canlıdan daha mı değerli yani?" diye sordu.” (D-9, s.55)

23. “Bu kez İnci Hanım sözü aldı, "Bu kuşlar bayrağımızda yer alıyor, değil mi?" dedi. "Evet hanımefendi." "O yüzden de sizin için bir anlamda kutsal sayılırlar." “ (D-27, s.56)

24. “Memur Bey'in bir suçu yok. Kanunlar böyle!” (D-14, s.57)

25. “Hayvanlar bizim düşündüğümüzden de zekiydi Advin. Çoğunun yer ve yön duygusu insanlarla yarışır. Fora da çok zeki bir maymun; eminim bir yerlerden çıkıp gelecektir, dedi.” (D-9, s.57)

26. “Yüreğinin derinliklerinde bir sızı hissetti. "Umarım çok yakında bir araya geliriz küçük dostum," dedi kendi kendine.” (D-13, s.69)

27. “Aralarında en az 10 metre mesafe bırakmalıydılar. Bu; insanlardan çok, nesilleri tükenmek üzere olan bu hayvanları korumak için getirilmiş bir yasaktı.” (D-9, s.72)

28. “Ama rulo ağacının kabuğu kaşıntıya ve yaralara birebirdir. Fazla yenirse, sersemliğe ve baş dönmesine neden olabilir.” (D-23, s.82)

29. “Umut her zaman vardır. Biliyor musun benim adımlı Büyükbabam koymuş. Bakari 'umut verici' demek.” (D-32, s.85)

30. “Afrikalı Hanım, Advin'e bu ismi verirken kulağına bir de Afrika kabilelerine özgü bir dua fısıldamıştı.” (D-27, s.85)

31. “Tek hedefi bir an önce otele varmak olduğu için doğa harikası bu ormandaki güzelliklerin farkında değildi. Ne harıl harıl çalışan kırmızı karınca kolonilerini gördü gözü ne de az ötesinde uçan ve üzerinde tıpkı bir baykuşun gözlerine benzer yuvarlak beneklere sahip kahverengi baykuş keleşini...” (D-23, s.92)

32. “O adamın seni hırsız yapmasına izin vermeyeceğim.” (D-10, s.103)

33. “Advin minibüse biner binmez Fora'ya sıkı sıkı sarıldı, "Merak etme Fora. Az kaldı dostum...”” (D-13, s.109)

34. “"Hımm... Benimle karakola gelin bakalım, derdinizi orada anlatırsınız, dedi polis.”” (D-14, s.111)

35. “İnci Hanım onları çok merak etmişti. Uzun uzun sarıldı oğluna. 'Ohh! Başınıza bir şey geldiğini sandım ve öyle korktum ki!’” (D-13, s.115)

14-ALMARPA'NIN GİZEMİ

1. Bundan beş bin yıl önce geçmiş zaman hayaletleri değil, sizin benim gibi insanoğulları yaşırdı Kaunos ta. İnsanoğlu kâh toprağı kazdı kâh taşı taş üzerine koydu, kendine evler, hamamlar inşa etti.(D-24, s.7)
2. Dinlendirmek için yorulan ruhunu, tiyatroyu icat ettiği insanoğlu. (D-22, s.7)
3. Otomobilin camından bakıldığında metrelerce asfalt hem metal bariyerler görölürdü; oysa trenin camından bakarken insan kendini sanki doğanın içinde uçuyormuş gibi hissedirdi.(D-23, s.11)
4. Hem benim iş sayesinde çocuklar domates gibi kokan domates, yamru yumru leziz mi leziz patates, mis gibi elma ve armut yiyecekler. (D-23, s.12)
5. Ama on yaşıdaysanız hayat hiç de kolay değildi sizin için. Kendi kendinize kararlar alıp gelecek planları yapamaz; aksine, büyüklerinizin sizin için yaptıkları planları uymak zorunda kalırsınız.(D-33, s.12)
6. Taşrada yaşam, şehirdekine kıyasla daha yavaş akıyordu, ama sanki daha sakin ve daha huzurluydu.(D-23, s.17)
7. Arkadaşları gibi o da Metin'e başta kötü ve soğuk davranmıştı. Şimdi bunu pişmanlıkla hatırlıyordu.(D-15, s.18)
8. Bu benim hayatım boyunca yazdığım ilk mektup! Sanırım senin de aldığın ilk mektup olacak. Ne güzel değil mi?(D-7, s.25)
9. Kestane kebab/ Acele cevap... Dedemden duyduğum bu tekerlemeyi hep bir yerde kullanmak istemişim. Bundan daha güzel bir yere uyumazdı herhalde!(D-1, s.27)
10. Ama akşama büyüklerinizden izin almayı unutmayın sakın!(D-5, s.29)
11. Bana babanın telefonunu verir misin Kaan? Onunla bir konuşayım. Hiç tanımadığı biriyle oğlunu gönderecek değil ya! Sabah seni tekneye onun getirmesini, böylece tanışabileceğimizi söylerim.(D-5, s.30)
12. Kaunos Antik Kenti aslında Dalyan'ın karşı kıyısına düşüyordu ve Kaanların tekneyi demirlediği iskeleye yürüme mesafesi ile 5 dakika uzaklıktaydı. Kısa

yürüyüşten sonra gördükleri manzara karşısında Kaan neredeyse büyülenmişti. Tam karşılarında, arkeologların tamamı ile buraya özgü olduğunu saptadığı tapınak cepheli Kaya Mezarları tüm ihtişamı ile uzanıyordu.(D-24, s.38)

13. Anlattığı şeylerle anne ve babasının bu kadar ilgilenmesi hoşuna gitmişti. Çektiği birbirinden güzel fotoğrafları onlarla paylaştı.(D-5, s.43)

14. İşte o zaman bu Kuşçu Bey koşmuş yardımına. Sıtkı yine bir gün fidelerin başında kara kara düşünürken, bu Kuşçu, elinde poşetlerle çıkagelmiş.(D-11, s.52)

15. Annesi ve babası bilgisayarda oyun oynamak yerine onun sürekli ders çalışmasına çok sevinmiş ama bir o kadar da şaşırmışlardı.(D-19, s.43)

16. Yuva yapılacak sahilde onları rahatsız eden herhangi bir durum, yuva yapmadan denize dönmelerini neden olur. Bu yüzden geceleri ışıklandırma yapılmaz ve sahilde turistlerin kalmasına izin verilmez.(D-9, s.68)

17. Kaplumbağanın rahatsız olmaması için hep birlikte biraz daha uzaklaştılar.(D-9, s.70)

18. Oğlum kendin için çalışıyorsun. Domates eken domates biçer. Sen de şimdi geleceğin için ne ekersen onu biçeceksin.(D-12, s.83)

19. Koruma altında olmalarına rağmen, hâlâ kareta kaçakçılığı yapıyordu. Daha geçen sene tırlarla kaçırılırken yüz yirmi tane karettaya gümrükte el konulmuştu.(D-14, s.91)

20. Minerali, besini birdenbire değil de, azar azar yemeli toprak. Bu yüzden de gübreyi, kütlesini bozmadan toplamak gerekir.(D-23, s.97)

21. Yüzyıllar öncesinde acaba neler yaşandı buralarda? Bu güzelim topraklar ne yaşamlar, ne yaşanmışlıklar barındırıyor kim bilir.(D-24, s.102)

22. Sandalların oraya geldiklerinde gördüler ki buradaki sandalları hep kadınlar kullanıyordu. 'Ne güzel,' dedi Işıl Hanım. 'Hemcinslerimin her işin üstesinden geldiklerini görmek beni hep hoşnut etmiştir.'(D-2, s.106)

23. Pelikan gagasının altındaki koca torbada sakladığı balıkları yerken martı onun mavi gagasının neden böyle olduğunu anlamış. Değil bir daha o gaga ile alay etmek, pelikanın gagasına gıpta etmiş, hatta için için kıskanmış.(D-9, s.120)

24. Tabii ben hastanedekeyken de veterinerde kafesindeydi. Gerçi çok önceden onu bir daha kafese sokmayacağıma söz vermiştim, ama ne yapalım öyle yapmak zorundaydım.(D-9, s.146)

25. Her çocuk gibi ipe çekerdim okulların kapanıp da tatile gireceği günü. Çünkü okullar kapanınca her sene annemler beni, birkaç haftalığına da olsa köye, dedemin yanına gönderirlerdi.(D-5, s.152)

26. Eline aldı koca bir tarakla saçını tarayan narin bir kız gibi, sanki incitmekten korkarcasına tırmıklardı toprağı. Şefkatle yaklaşırdı doğadaki her şeye...(D-23, s.153)

27. Amacım size kül yutturmak falan değil. Ben sadece o toprakların yalnız köylülerin değil, aynı zamanda kuşların da yaşam alanı olduğunu hatırlatmak istedim.(D-23, s.159)

28. Böyle de dalmış gitmişken iskeleden geçen küçük bir çocuk annesine 'Aa, anne, bak papağan... Kafeste papağan var!' dedi. O an hatırladım Çiko'yu. Kafesini açtım ve 'Sen de özgürsün artık Çiko! İstedğin yere git,' dedim.(d-26, s.160)

29. İlhan Bey'se 'Anlaşılan bu gece yine kahveler benden.' dedi. Karısının çalışma masasına oturduğunu görünce ve çok geçmeden kahveleri yapıp getirdi.(D-2, s.167)

15-DEDEMİN UÇAN DAİRESİ

1. “Dedemi de babaannemi de çok severim ben. Onlar gelince evimiz daha bir şenlenir, renklenir.” (D-5, s.7)

2. “Üstü alabildiğine pamuk bulut, altı yemyeşil kır bayır bu cenneti bırakayım da ne yapayım orada ben? (D-23, s.7)

3. “Hadi ama uzatma artık. Özür dilerim, seni yanlış anladığım için.” (D-34, s8)

4. “İstesem de daha fazla somurtamazdım ki, tonton dedemle canım babaannem geliyordu yarın. O gece ağzım kulaklarımda yattım yatağıma.” (D-28, s.9)

5. “Madem hasta değilsin, ne yapacaksın rapor alıp?

...

Öyle gezip tozmak için rapor mu alınmış?” (D-16, s.10)

6. “Yoo Cenk Bey... Değil cüce, dev görse okulu asmak yok...” (D-19, s.12)

7. Canım dedeme yarın harçlıklarımın arta kalan parayla şöyle yepyeni bir kitap almaya karar verdim.(D-13, s.14)

8. “Meğer benim eski püskü diye burun kıvırdığım o kitaplar pek kıymetliymiş. “Kitap dediğin öyle senin sandığın gibi gün geçtikçe eskimez, değer kazanır. Bu yüzden de hiçbir kitap çöpe atılmaz, atılmamalı,” dedi dedem.” (D-18, s.17)

9. “Ben de kitaplarımı hiç eski gitmeyeceğim. Ama eskir yıpranırsa da çöpe atmam.” (D-18, s.18)

10. “Eve girdim ama aklım hâlâ o sevimli yavrudaydı. Acaba annesi neredeydi?” (D-9, s.19)

11. “Okulun önünde peşime takıldı. Yazık, kimsesi de yok! Hem daha yavru...” (D-9, s.21)

12. “Annem köpeğin karşısına geçmiş, “Aman da ne şeker şeysin sen öyle!” diye köpeği okşayıp sevmiyor mu?” (D-9, s.21)

13. “Çimler Biçilecek biçilmesi ne de, çim biçme makinesi dünya para... Apartmandakilerin de cebinde akrep var sanki. Kimse para toplayıp almaya yanaşmıyor.” (D-10, s.23)

14. “Dede, 'Köyün en çok neresini özledin?' diye sordum. 'Rüzgârını, yağmurunu, ağacını, toprağını, insanını...' dedi uzaklara bakarak. “ (D-23, s.26)

15. Ağaç dediğin dallarını göğe özgürce uzatır. Şehirde ağaçların yerini binalar almış çoktan. Onlar uzayıp gidiyor göğe... Ağaçlar da ne yapsın, hep bodur kalmış.” (D-23, s.27)

16. “Keşke legodan değil de gerçek bir gemim olsa... Canımın istediği zaman dümenine geçip denizlere açılsam, dalgaları yersem, korsanlarla savaşısam.” (D-25, s.33)

17. “Lahanacılar ve Bamyacılar, Sultan'ın önünde adlarla cirit karşılaşması ve çeşitli gösteriler yaparlarmış. Bayramlarda ve eğlencelerde de bu yarışmalar halka açık meydanlarda olurmuş.” (D-27, s.35)

18. “Şu dedem de çocukla çocuk oluyor bazen... Bir süre ikisi birlikte böyle bağıra bağıra dizlerinin üzerinde timsah yürüyüşü yaptılar, neşe ile el çırtılar.” (D-33, s.36)

19. “Dedem büyük bir coşkuyla başladı şiir okumaya:

Kış mevsiminde çıkar ortaya lahana

Gerçi biçimce Keykavus 'un topuzuna benzer

Can verir insana, çünkü taze gül yaprağıdır lahana.

...” (D-1, s.37)

20. “Ertesi gün, yalnız öğretmenim değil, tüm sınıf yaptığım maketi de, anlattığım hikâyeyi de, okuduğum şiiri de çok beğendi.” (D-12, s.39)

21. “Uçar vallahi... Zamane çocukları bu hayal gücüyle Hazerfen Ahmet Çelebi gibi kanat takıp uça hiç şaşırmam, dedi dedem.” (D-33, s.41)

22. “Gökyüzünü ve bulutları seviyorum diye pilot, denizi seviyorum diye kaptan, balıkları seviyorum diye dalgıç, kedileri ve köpekleri seviyorum diye veteriner, pasta ve kurabiyeleri seviyorum diye pastacı olunur mu hiç?” (D-20, s.43)

23. “-Etnolog?

-O da ne?

-Hatırlamıyor musunuz, böcek bilimcisi...” (D-20, s.44)

24. “Bir görseniz bugün Tunç devrinden kalma ne takılar bulduk. Biz hanımlar her devirde süslüymüşüz.” (D-24, s.50)

25. “Heykelin boynuzlu başlığı vardı. Ben görür görmez bunun bir tanrı heykeli olduğunu şıp diye anladım. Ama Emine tutturdu, bu bir asker diye... Sonunda kazı başkanı İlhan Bey de gök tanrısı Teşup'un heykeli bu, deyince inandı Tanrı olduğuna...” (D-24, s.50)

26. “Köylü kadınları çalıştırmak kazı başkanının fikriymiş. Başta herkes şaşırmış buna. Ama köylü kadınların işlerini nasıl azimle ve titizlikle yaptıklarını görünce tüm ekip memnun kalmış bundan.” (D-2, s.52)

27. “Daha sonra büyük bir büyüteçle bu toprakta kemik ve boncuk aradı. Bulduğu kemik parçalarını diş fırçasına benzeyen ama kılları daha uzun bir tür fırça kullanarak özenle temizledikten sonra bir keseciye koyuyordu. Canım babaannemi görmeliydiniz! Bu haliyle gerçekten de 40 yıllık arkeologlara benziyordu.” (D-20, s.53)

28. “E haklı köpek, koşturacak tabii... Şehirde ev diye dört duvar arasındaydı; bahçe diye göre göre de sağı solu yine duvar, kibrit kutusu kadar yeşillik gördü hayvan.” (D-23, s.55)

29. “Acaba büyüyünce Ben de tamircim olsam? Gittiğim, gezdiğim yerlerde bozulan ne varsa tamir ederim; böylece çocuklar televizyonsuz, çizgi filmsiz kalmaz, ben de işsiz kalmam, diye düşünüyorum.” (D-20, s.56)

30. “Haklıydı dedem, görsel sanatlar dersi için biriktirdiğim atıklardan harika anıt yapıp bir de öyküsünü anlatmıştı bana... Onun sayesinde sınıfın en yüksek notunu almakla kalmamış öğretmenimizin de gözüne girmiştin.” (D-12, s.58)

31. “Kardeşim de ben de sabırsızlanıyorduk. Alp zeytinleri birer ikişer atıyordu ağzına. Sütünü de bir dikişte içiverdi çabucak.” (D-17, s.37)

32. “Efendim, bu şal yeri gelir dalgaları yara yara giden koca bir gemi, yeri gelir azgın bir deniz, yeri gelir yedi başlı ejder, yeri gelir kırk odalı saray olurdu.” (D-25, s.66)

33. “Evvel zaman içinde kalbur saman içinde... Dalgalı mı dalgalı denizin birinde fındikkabuğu gibi bir o yana bir bu yana, sallana sallana koca bir gemi gidermiş.” (D-1, s.68)

34. “Varsın bugün hiç susmasın kurbağaların, cırcır böceklerinin korusu; ne de olsa canım amcam geliyor benim.” (D-5, s.72)

35. “Benim tarladan da yeni kaldırdık mahsulü. Patates ekecektim fakat ekmem, beklerim. Gerçi patatesin emeği az ama karı da az.” (D-17, s.79)

36. “Aman Baba! Bir deli kuyuya bir taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış.” (D-1, s.80)

37. “Büyüyünce yazar olursam gelip hep köyde yazarım hikâyelerimi.” (D-20, s.86)

38. “Ben de dedemle birlikte yazdığımız şiiri okudum:

Köyümüze hoş geldin

Hepimizi sevindirdin.

Bereketli yağmurları bekler gibi bekledik seni.

Adın tadın bizim için yeni.” (D-1, s. 92)

39. “Hiç dostum olmasa mı? Yani ne Burak, ne Can, ne Oya... Çok sıkılıyorum tabii.” (D-15, s.101)

16-EFES'İN SIRLARI

1. “Eren polisiye kitaplara, özellikle de çizgi romanlara bayılırdı.” (D-18, s.9)

2. Sadece okuduğu kitapların etkisiyle ve dedektiflik maceralarına olan merakı yüzünden bu sıradan mahallede gizemli bir şey bulmaya çalışıyordu.(D-25, s.10)

3. Onu şikayet eden ikizi değil mahalleliydi. Karşı apartmanda yaşayan ve yıllardır evine köpeğinden başka kimsenin girmediği yaşlı adam özel hayatının kalmadığını söylemiş; onun hemen alt katında oturan çift ise çok daha dişli çıkmıştı.(D-10, s.10)

4. 'Eğer bir kez daha oğlunuzun elinde dürbünle bizi dikizlediğini görürsek derhal polis haber vereceğiz' demişlerdi. (D-14, s.10)

5. "Hiçbir şey yasalardan üstün değildir..." (D-14, s.11)

6. Minicik tatlı şey... İrem paltosunun altından çıkardığı kedi yavrusuyla sanki bir bebekle konuşur gibi konuşuyordu.(D-9, s.11)

7. Ne yani, şaka mı bu? Gecenin bir yarısı sıcacık yatağından sırf bu kedi yavrusunu alıp odana getirmek için mi kalktın sen?(D-9, s.11)

8. Zaten okuduğu bir polisiye kitapta hırsızlar çaldıkları mücevheri, kısa bir süre de olsa çöp kutusunda saklamışlar mıydı?(D-18, s.13)

9. ...Eren dedektifliği özeniyordu. Neredeyse etrafındaki her şeyde ve her yerde olağanüstü bir şeyler arar olmuştu.(D-20, s.13)

10. Başka zaman olsa Eren bu fırsatı kaçırmazdı ama ona boncuk gözleri ile masum masum bakan kediye ele vermek hiç de içinden gelmiyordu. (D-9, s.16)

11. Eren'se dün gece İrem'i gözlemek için elinden apar topar bıraktığı çizgi romanın devamını merak ettiği için erkenden kalkmış; kitabı okumaya dalmıştı.(D-18, s.17)

12. Türkçeyi biraz da olsa öğrenmişti ama hâlâ oldukça şiveli konuşuyordu.(D-1, s.18)

13. Sen de caponca komik söylüyor. Öğrenemedi hiç. Çin çong gong diyor er şeye...(D-1, s.19)

14. 'Bir yerde dikiş tutturamaz' diye adı çıkmıştı ama ablası Şeyma kardeşini çok sever ve kimselere hakkında kötü şey söyletmezdi.(D-5, s.21)

15. Çok çalışkan şu Japonlar çok!(D-27, s.22)

16. Burcu sürprizi duyar duymaz öyle sevinmiştik ki böyle anlarda hep yaptığı gibi küçük bir çığlık atmadan edemedi.(D-28, s.22)

17. Dedesi 'Bana çekti bu kız. Ben de hediyeleri çok severim,' dedi.(D-5, s.22)

18. Duyduğu habere sanki en sevdiği çizgi roman serisinin yeni kitabının çıkacağını öğrenmiş gibi sevindi. İrem de mutlu olmuştu.(D-28, s.23)

19. Ne bileyim gizemli şeyler satan değişik bir dükkân işte. Bu müthiş bir fikir. Düşünsene kapıda puslu ya da parlak ısıltılı harflerle 'Gizem Dükkânı' yazıyor.(D-25, s.25)

20. Hımm... Demek Dedektif Hızlısürer yanında pusula taşıyor. O halde açacağım Gizem dükkânında pusulalar da olmalı ve lastik çizmeler...(D-25, s.26)

21. Aslında gizemli olan çizmeler değil de onları giydiğinde yaşanan şeyler... Hımm... Demek senin gibi düşünenler için bir de böyle not yazsam iyi olur çizmelerin üzerindeki fiyat etiketinin yanına.(D-25, s.26)

22. Ozan Dayı her zaman olduğu gibi yine çok neşeliydi ve sanki bir yılbaşı partisine gider gibi giyinmişti.(D-28, s.29)

23. İrem ise elinden düşürmediği fotoğraf makinesi ile bol bol resim çekip durdu.(D-22, s.30)

24. Tıpkı gizli görev yapan bir dedektif edası ile etrafına şöyle bir bakıp kâğıdı cebine atıverdi.(D-20, s.33)
25. Of Tolga, unut artık şu Midas'ın heykelini... Ne Midas'mış ama!(D-24, s.35)
26. Vay canına! Büyüyünce dedektif olmaya ne dersin?(D-25, s.37)
27. Aradan haftalar geçmiş, sonbaharın yerini kışa bırakması en çok caddenin başındaki çöpçüyü sevindirmişti; çünkü çöpler yetmiyormuş gibi, bir de bütün gün yere dökülüp duran yaprakları hışır hışır süpürme derdinden kurtulmuştu.(D-20, s.40)
28. İrem, o heyecanla Efes'i anlatan bir sürü dergi ve gezi kitabı almış; hafta sonu anneanne ve dedenin evindeki aile yemeğine giderken bu kitapları da yanında getirmişti. (D-18, s.42)
29. '...Efes'in kuruluş efsanesini bilen var mı?' diye sordu. ... İrem okumaya başladı
- Üç bin yıllık bir efsanedir bu. Duyduklarınıza inanın Efes işte bu kadar eskidir.(D-1, D-24, s.42)
30. Ama Deniz dediğin engin olduğu kadar cömerttir de bereketini sunar avlanmayı bilene.(D-23, s.44)
31. Ne olursa olsun bol bol fotoğraf çekip güzel vakit geçireceğim.(D-28, s.53)
32. Keyifli bir yolculuktan sonra zeytin ve meyve ağaçları ile süslenmiş kıvrım kıvrım yolun sonunda, taşlarla döşenmiş dar sokaklarından mis gibi gözleme kokusu yayılan, adı gibi şirin bir yer olan Şirince karşıladı onları.(D-27, s.54)
33. Sokaklarda dolaşıp yöresel yemekler ve gözlemelerle karınlarını bir güzel doyurduktan sonra çay içmek için asırlık çınarın atında aldılar soluğu.. (D-27, s.54)
34. Buranın sit alanı olduğundan, mimari dokusuna sadık kalınarak restore edildiğinden ve bu yüzden de evlerin en fazla iki katlı olduğundan söz etti.(D-27, s.54)
35. Ozan Dayı Efes'in tarih boyunca birçok kez yer değiştirdiğinden, bu yüzden de kalıntılarının oldukça geniş bir alana yayıldığından söz etti. Bugün gezecekleri Efes'i Büyük İskender'in generallerinden biri ızgara planına göre kurmuştu.(D-24, s.58)

36. Tarih öğretmenimiz Ayşen Öğretmen'den bile çok şey biliyorsun. Tarihçi bir dayım varmış da haberim yokmuş!(D-20, s.59)

37. İki arkadaş selamlaştıktan sonra kendi aralarında biraz Japonca konuştular.(D-1, s.59)

38. Burcu 'Koniçiva!' diyerek Japon selamı verdi. Kendi dilinde selamlamak bay Kiyoshi'yi mutlu etmişti, 'Ne güzel öğrenmişsin. Arigato! Aferin,' dedi.(D-27, s.60)

39. Aslında arkeoloji ilgimi çekiyor. Belki de arkeolog olurum. (D-20, s.61)

40. Antik dönemde bu taşlar, şehirler arasındaki uzaklıkları göstermek için yol kenarına dikilirmiş. (D-24, s.63)

41. Ozan dayı bu taşların üzerinde Roma döneminde yolu yaptıran imparatorların adlarının yazıldığını söyledi.(D-24, s.65)

42. Meğer bizim kayınbirader bunca zaman Turist rehberi olmayı beklemiş baksana sen bilmediği yok taşını toprağını anlatıyor. (D-20, s.65)

43. Sakın sütunları hareket ettirip de gizli bir geçide falan ulaşacağımızı sanma olsa olsa bu güzelim anıtı yıkarsın! (D-24, s.66)

44. Tam da ayak bastığımız yerde deniz varmış. Zaman içinde deniz çekilince eski liman bölgesi denizden kilometrelerde içeride kalmış. (D-24, s.74)

45. Ozan Dayı ise bu hamamların pek çok kez onarıldığını veya yeniden inşa edilmiş olduğunu; toprak üstünde görülen kalıntıların eski Yunan değil de Roma dönemine ait olduğunu anlattıktan sonra, 'Bu hamamların en önemli özelliğini bilen var mı?' diye sordu. (D-24, s.77)

46. Tapınağın önüne geldiklerinde Eren'in kalbi heyecandan güm güm atıyordu. Belki de az sonra bir sorun ya da bir taşın altında büyük bir hazine bulacaklardır. (D-28, s.81)

47. Sen ne anlarsın ki fotoğrafçılıktan? İyi bir fotoğrafçı bir sürü poz yakalar ve içlerinden en güzelini seçer. (D-22, s.83)

48. Antik dönemin üçüncü büyük kütüphanesi olan ve ön cephesindeki kolonların arasında dört kadın heykelinin yer aldığı Celsus Kütüphanesi'ni geçtiler. (D-24, s.86)

49. Gösterişli yapının girişinin üzerinde genç antik çağa ait olan eski Efes kentinin kuruluş efsanesini betimleyen kabartmalar yer alıyordu. (D-24, s.87)

50. Eren rüyasında ki gibi değerli taşlar ve altınlarla dolu bir sandık olmasa da tıpkı Kapadokya'da buldukları gibi yine eski zamanlardan kalma esrarengiz bir testi ya da eski paralar falan bulacaklarını düşünüyordu. (D-25, s.88)

51. Bunu hangi polisiye kitapta okuduysan çok saçma. Onun aslı suçluluğu kanıtlanana kadar herkes masumdur.(D-14, s.93)

52. Dinleyin, dedi Burcu ve önündeki dergide yer alan yazıyı okumaya başladı: 'Kuretler Caddesi'nin yamacında Efesli zenginlerce kullanılan yamaç evlerini göreceksiniz..." (D-18,D-24, s.94)

53. Caddenin sonunda Herakles kapısı karşınıza çıkacaktır. Kapının üzerinde Herkül kabartmaları yer alır. Bunlardan birinde Herakles'in Nemea aslanını öldürdüğü tasvir edilir.(D-24, s.94)

54. Herakles söylemiş bunu. Efes'te yaşamış ünlü bir düşünürmüş. Bu sözü de Artemis Tapınağı'nda öğrencilerine söylemiş. (D-24, s.99)

55. Artemis Tapınağı diye toprak üstünde kala kala sadece bir sütun kalmıştı. Bir zamanlar burada içinde en yetenekli heykeltıraşların yaptığı bronz ve mermer heykellerle dolu, yüz kadar sütundan oluşan devasa bir yapı olduğuna inanmak güçtü. (D-24, s.101)

56. Biliyor musunuz öyle büyükmüş ki burası, içi tapınak, dışı da tıpkı bizim Kapalıçarşı gibi kullanılıyormuş. Gelen ziyaretçiler çarşıdan aldıkları altın ve fildişlerini tanrıçaya sunarlarmış. En az yedi kere yıkılmaya çalışılmış. (D-24, s.102)

57. Aspendos'ta ki Roma döneminden kalma tiyatro gibi yamaca yaslanmayan ve hem sahne kısmı hem seyirci kısmı tüm bir bina şeklinde yükselen amfiteyatrolar Antik Yunan Dönemi'nde görülmez. İlk defa Roma döneminde inşa edilmişler. Ama Efes'teki bu tiyatro Side'deki ile beraber Antik Yunan döneminin en büyük tiyatrolarından biriydi. (D-24, s.114)

58. Günümüzde eşsiz mimarlık örneği olarak kabul edilen bu Yamaç evlerinin görüntüsü ikizleri Tolga'yı ve Burcu'yu büyülemişti. (D-24, s.116)

59. Sakura bunların Japonların geleneksel Daruma bebeği olduğunu, bu bebeklerin dokuz yıl kesintisiz meditasyon yapan ve bu yüzden kolları ve bacakları uyuşan Buda'yı temsil ettiğini söyledi. (D-27, s.126)

60. Bilmeceler... (D-1, s.130-133)

17-UYUYAN TOPAÇ

1. “Köpekle birlikte bir an önce dışarı çıkmaza babasının bir süre daha söyleneceğini anlayan Arda, “Hadi çıkar beni dışarıya! Çıkar, çıkar,çıkar!” dercesine havlayan köpeğine döndü...” (D-9, s.8)

2. “Teyzem... “Dün gece ölmüş,” diye fısıldadı annesi, sonra da Arda ve Alya'ya birer öpücük kondurduktan sonra başının ağrıdığını söyleyerek çabucak odasına çekildi.” (D-30, s.13)

3. “Bazen yaz tatillerinde annesi ve Alya ile birlikte teyzesini ziyarete giderlerdi.” (D-5, s.14)

4. “...Senin o boş sandığın odalarda ne anılar var bir bilsen” (D-6, s.14)

5. “Özelikle onaylamadığı durumlarla karşılaştığında, büyük teyzenin kaşları arasındaki bu iki çizgi daha da belirginleşir, bu da ona masalların kötü büyücüsüne benzer bir hava verirdi” (D-31, s.16)

6. “Ama annesi çok severdi onu. Çünkü bu teyze onun için bir akrabadan fazlasıydı. Henüz küçük bir kızken ailesini bir trafik kazasında kaybeden büyük teyze büyötmüşü.” (D-5, s.16)

7. “Haksızlık ediyorlar; sadece lafını sakınmayan biri benim teyzem...” (D31, s.17)

8. “Henüz küçük bir kızken, ne zaman saçlarını öreceğ olsa, “Yoo bu hiç yakışmıyor sana, çenenin sivriliği ortaya çıkıyor!” diyende oydu mesala.” (D-16, s.17)

9. “Veteriner kliniği burası olur. Hatta istersen küçük bir hayvan barınağı olarak bile kullanabilirsin bu geniş bahçeyi...” (D-20, s.17)

10. “Ama o hem teyzesini çok sevdiği için hem de çocukları büyüdüğü evi görsünler, onu büyüten kadını tanısınlar diye fırsat buldukça o ahşap evin kapısını çalmıştı.” (D-5, s.18)

11. “Alya durmadan soru soruyordu. Üstelik huysuzluğu da iyice artmıştı; doğru dürüst yemek yemiyor, sürekli ‘Annemi isterim!’ diye tutturuyordu. Sevin Teyze, onun bütün mızımlıklarına katlanıyor, sabırlı davranıyor ve her seferinde yumuşacık sesiyle ‘Annen yakında gelecek canikom. Bak şimdi yatıcaaz, kalkıcaz, yatıcaaz, kalkıcaz, bir de bakıcaz ki anne gelmiii!’ diyordu.” (D-33, s.19)

12. Teyzemin evindeymiş... Birilerine vermiştir diye düşünüyordum ama canım teyzem saklamış işte... (D-33, s.23)

13. Haftalar sonra zamanın sihirli elleri Ardanın annesinin acısını azaltmayı başarmış, evde her şey normale dönmüştü. (D-6, s.24)

14. Üç arkadaşın geleceğe yönelik bir sürü planı vardı. Bir kere üçü de hep aynı okullarda okuyacaklar; üniversiteye gitme zamanı geldiğinde de aynı üniversiteyi olmasa bile aynı şehirdeki üniversiteleri tercih edeceklerdi.(D-15, D-32, s.25)

15. Satmadı işte! Orayı ne kadar çok sevdiğini en az benim kadar iyi biliyorsun. O elma ağaçları, o eski ev onun her şeyiydi...(D-33, s.27)

16. Haklısın hayatım. Buradaki evi kiraya verir, onun geliriyle ev kredisini zorlanmadan öderiz. Bu arada da çocukların üniversite eğitimleri için kenara üç beş lira koyarız.(D-17, s.28)

17. “Çünkü her marangoz yaptığı ahşaba kendi şarkısını gizler. Senin gıcırta dediğin bu ses, aslında onu yapan marangozun şarkısıdır... Bak, daha dikkatli dinle; bu gıcırtilar birer notadır! Hiçbir merdiven gıcırtısı birbirine benzemez, tabii aynı marangozun elinden çıkmadıysa...” (D-20, s.33)

18. “..... çünkü her eşyanın onun için bir hikâyesi, bir anısı vardı.” (D-13, s.36)

19. “O andan sonra ananasların çile olduğunu hayal etmeye başladım ve nasıl olduysa perdelerin üzerinde çilekleri gördüm.” (D-25, s.39)

20. Bence üzerine gitmesek daha iyi olur hayatım. Zamana bırakalım... Eninde sonunda durumu kabul etmesi gerektiğini anlayacak. (D-33, s.45)

21. Ahşap işçiliğinin en güzel yanı da bu işte: Tahta verilen emeği gizlemez hemen gösterir verir. (D-20, s.63)

22. “Bu arada Arda eski arkadaşlarını da unutmamıştı. Tolga ve Semih’le bilgisayarda görüntülü konuşuyor, sık sık da telefonlaşıyordu. Annesinin dediği gibi, arkadaşlarıyla uzaktan da olsa güçlü bir bağ kurabildiğini görmek onu mutlu ediyordu.” (D-15, s.76)

23. Onları alıp oku l çıkışları yanınıza uğrasam, bana biraz marangozluk öğretir misiniz? Size çıraklık yapsam, birlikte çalışsak olur mu? (D-20, s. 90)

24. Yeter ki iste! Zaman ayır ve emek ver. (D-12, s.93)

25. Ben çok severim bu öyküyü... O halde anlatayım da dinle...(D-1, s.95)

26. Buraya gelmeseydi ne Ömer’i, ne Selim’i ne de Figen’i tanıyacaktı. Hem burada yalnız onlarla değil, yaşlı marangozla da dost olmuş; ondan ahşapla ilgili neler neler öğrenmişti.(D-13, s.102)

27. “Çünkü o da Sorgun Usta’nın bahsettiği çocuklar gibi, kurmalı kumandalı son model oyuncakların meraklısı olmuştu... Ama günlerdir marangozun dükkânında kırık sehpayla uğraşırken çok şey öğrenmişti. Tahta oyuncaklar artık onun gözünde değerliydi. Ne de olsa hepsi de el emeği göz nuruydu.” (D-12, s.103)

28. Bak buna çok sevindim işte! Kuklalarım da diğer ahşap oyuncaklarda insanları, özellikle de çocukları çok sever. (D-33, s.103)

29. Arda dükkânda o kadar mutlu oluyordu ki bu büyülü yer geceleri bile rüyasına giriyordu.(D-6, s.104)

30. Size bir teklifim var çocuklar. Boş zamanlarınızda gelip yardım edin bana... ben de karşılığında, dükkandan istediğiniz bir oyuncak vereyim size. (D-12, s.105)

31. Bu yaşlarda bir şeylerle uğraşmak çok önemlidir, dedi. Bu size çalışma disiplini verir.(D-12, s.106)

32. akşam büyük şehirde bıraktığı arkadaşları Tolga ve Semih ile telefonda uzun uzun konuştu.(D-15, s.106)

33. Henüz sınavlar başlamadığından, o hafta dört arkadaş, neredeyse her gün okul çıkışı dükkâna uğrayıp yaşlı marangozun verdiği işleri yaptı. Bazen bir kuklanın kopan bacağını onardılar, bazen yeni yapılan bir atı cilaladılar, bazen de yalnızca yerdeki talaş ve ahşap artıklarını süpürüp oyuncakların tozunu aldılar. (D-12, s.107)

34. “...Bir yandan da onlara ‘Huş Ağacının Hikâyesi’ni anlattı...” (D-1, s.107)

35. Bir daha hiç didişmemişler. Yaşayıp gitmişler kardeşçe, dal dala, baş başa vermişler, uzanmışlar güneşe. (D-34, s.111)

36. Sınıfta en yüksek notu o aldı. Gururla eserinin fotoğraflarını çekti, bunları Semih ve Tolga’ya yolladı. (D-28, s.113)

37. Dağın doruklarında çok sevdiğim bir ceviz ağacı var. Ta gençliğimden beri bilirim o ağacı... Yıllar var ki onu görmemiştim. İşte onu budamaya gittim. (D-23, s.116)

38. Bence polise gitmeliyiz... Murat Amca’ya gördüklerimizi anlatabiliriz. (D-14, s.129)

39. Ne o çocuklar, yoksa polislik mesleğiyle ilgili bir ödev mi hazırlıyorsunuz? (D-20, s.130)

40. “Ne olacak? Bunlar kaçakçı! Arkeolojik eser kaçakçısı... Bir Grifon heykeli buldular, onu yurt dışına kaçıracaklar! Belki de beraberinde bir sürü başka değerli tarihi eseri de! Eminim o sandığın içi bu tarihi eserler ile doluydu.” (D- 10, s.132)

41. Figen ise yaşlı marangozun başına gelenlere çok üzülmüştü. Niye götürüldüğü belli değil daha, yüzde yüz eminim, o masum, diyordu ağlamaklı bir sesle... (D13, s.133)

42. Yaşanan bu olay Arda’nın babasının kaygılarını iyice artırmıştı. Aman oğlum, bundan sonra daha dikkatli olun. Baksanıza, hiçbirimizin aklına gelir miydi böyle bir olay? (D-10, s.136)

43. Ne dersiniz, bu Pazar kocaman bir elmalı turta yapıp onu ziyarete gidelim mi? ... O Pazar Sorgun Usta kapıda Arda’yı ve ailesini görünce çok mutlu oldu. (D-6, s.137)

44. Tahta oymaları zımparalıyor, tahta oyuncakları ve kuklaları boyuyor, bazen de cilalıyorlardı. Yaşlı marangoz da karşılığında onlara istedikleri tahta oyuncakları veriyordu. (D-12, s.138)

45. En sevdiğim oyuncaklardan biridir topaç... Bu yaşında bile zevkle çeviririm. (D-33, s.138)

46. Kasabadaki kaçakçılık olayı, gazetelerde ve televizyonlardaki haber bültenlerinde de yer almıştı... (D-10, s.139)

47. -Kaç kamyon geçecek oynayalım mı?

-Oynayalım, dedi Ömer neşeyle...

-Nesine, diye sordu Figen.

-Nesine olacak, ahşap oyuncağına! (D33, s.140)

18-HAYAL KÜRE

1. Aysila'nın aya bakarak hayaller kurdu bir gün annesi ona, isterse aya gidebileceğini söylemişti. Aysila gerçekten de büyüyünce bu parlak uyduya gitmeyi ve orada yaşamayı çok istiyordu.(D-25, s.12)

2. Bu duygularla Orkır'a gitmiş ve derslerine dört elle sarılıp yeni ay kraliçesi olmaya hak kazanmıştı.(D-12, s.13)

3. Uzayda, bu mavi gezegendeki çocuklar kadar güzel hayaller kuran hiç kimse yoktu. Ne değişik, ne farklı, ne güzel, ne sınırsız hayallerdi onlarınki...(D-25, s.15)

4. Bir gün astronot olup tüm gezegenleri dolaştığını hayal ediyor; bir sonraki gün bir zaman makinesi icat ediyor; ondan sonraki günse tüm dünyaya barış getiren biri olarak düşlüyordu kendini...(D-3, D-25, s.15)

5. Aysila da içinde ağlamak için derin bir istek duydu o anda. Ama kendine engel olmalıydı çünkü ağlayarak hiçbir şeyi çözemezdi.(D-32, s.18)

6. Şimdi çok daha iyi anlıyordu, Orkır'da öğrendikleri ve onlara gereksiz gelen birçok bilginin aslında ne kadar gerekli olduğunu.(D-19, s.20)

7. Bir an önce oraya varıp Bayan Şina ve Bay Pino'dan yardım istemeliydi. Belki Ayküre'deki kolayca çözülebilecek sorun, sırf yardım almaması yüzünden felaketle sonuçlanabilirdi.(D-11, s.24)
8. Eminim, sen bunu da başaracaksın ve unutma yalnız değilsin; bil ki bu yaşlı dostun sana yardım edecek.(D-11, s.33)
9. Gerekirse bin kez, bir şey bulana kadar bu ipucunu yazalım.(D-12, s.33)
10. Oysa dünyalı çocuklar bayılırdı düş kurmaya. Üstelik hepsi de ne güzel hayallere sahiplerdi...(D-25, s.47)
11. Hımm... buna göre Hiçbir Yerde Olmayan Gezegen, Şom Şüpülüs, Mili-Lilli ve Mortokos'u birleştiren çizgilerin tanımladığı üçgenin iç açısını ikiye bölen üç açığortayın kesiştiği noktadan 30°48' batı Muspopot isimli Kızıl Gezegen istikametinde 0,31893 ışık yılı gidildiğinde varılan noktada olmalı.(D-21, s.52)
12. Pindimindi, Hontus'u karşısında görünce çok sevindi. 'Ben de ayçöreklerini fırından yeni çıkarmıştım. Üstelik yanında sıcak süt de var,' dedi.(D-15, s.53)
13. Ama ne Ay Parlaticıları ne de ben bunlardan şikâyetçiydik. Aksine hepimiz de Ay dilinde şarkılar söyleyerek neşe içinde yapıyorduk işlerimizi.(D-12, s.56)
14. Çünkü Noni yaptığı her iyi şeyden sonra kalbinde o kadar güzel bir his duyuyordu ki, artık istese de kötülük yapamaz olmuştu.(D-4, s.70)
15. Dünyanın en güzel şeylerinden biridir matematik. Düşünsenize, sayılar hiçten başlar ve sonsuza ulaşır. Hayır, daha da iyisi... Dilerseniz, eksi sonsuzdan başlayıp başka bir sonsuza ulaşır, dedi.(D-19, D-21, s.94)
16. Burada her geçen gün kötü şeyler oluyor. Dün gelen öğrenci grubunu görmeliydin, dedi. Hepsi de mutsuz, umutsuz ve kavacı olmuşlar. (D-6, s.105)
17. Hayaller olmayınca böyle oluyor işte. Oysa hayalleri canlıyken mutluydular, gelecekte umutluydular.(D-25, s.105)
18. Hayal kurmak evrenin en güzel şeylerinden biridir. Hayaller sizi mutlu eder ve istediklerinize ulaşmanız için mücadele gücünüzü artırır.(D-25, s.106)

19. Hayal edin çocuklar. Matematik de hayalle başlar. Sayıları hayal edin, sonsuz sayıları.(D-21, s.119)

20. Ah çocuklar! Hayal güçleri o kadar güzel ki... Sizin derslerinize de bayılıyorlar...(D-19, s.119)

19-HOFLİPUF

1. “Biliyor musun, bu halini bana küçüklüğünü hatırlatıyorsun. Hiç unutmam, bir keresinde sana kitap okurken, Çirkin Ördek Yavrusu masalının kahramanı ördek değil, tavuk, diye tutturmuştun, ben de masalı sana öyle okumak zorunda kalmıştım.” (D-33, s.8)

2. “Küçüklüğünden beri masalları çok severdi ve birçoğunu neredeyse ezbere bilirdi; her gece yatmadan önce masal okumaya bayılırdı.” (D-18, s.8)

3. “Babası ise kulağına şöyle fısıldadı: 'Tatilin ve bu güzel kasabanın keyfini çıkar, benim yerime de eğlen, olur mu?’” (D-33, s.9)

4. “Ama bu bulutlar, dünyadaki bulutlardan çok farklıydı: bazıları sarı, bazıları turuncu, bazıları da pembe ya da kahverengiydi; göğün mavisi bile, dünyadakinden çok daha canlı ve göz alıcıydı.” (D-25, s.13)

5. “Büyük babası da küçüklüğünden beri ona masal anlatırdı. Aslı çok severdi bunu.” (D-5, s.17)

6. “Burak, macera meraklısıydı; bu tür kitaplara bayılır, büyüyünce dedektif olma hayalleri kurardı.” (D-25, s.17)

7. “Bu gezilerden birinde, fındık toplayan bir sincaba rastlamışlardı da, ‘Bu orman, sincaplar ve çocuklar oynasın diye böylesine güzel,’ demişti büyükannesi.” (D-23, s.18)

8. “Dört arkadaş o günden beri bu kulübe de birbirinden güzel oyunlar oynuyordu.” (D-33, s.21)

9. “Ebeleme, sobeleme

Mini mini tekerleme

Arabanın tekeri

Mızıkçının şekeri

Kedi şekeri çaldı

Mızıkçı ağladı.

Bir iki, kurnaz tilki

Tık tık, hık hık

Sen kal, sen çık.” (D-1, s.22)

10. “Büyükannesi, "Pikniğe hazır mısınız?" deyince hemen, "Arkadaşlarım da bizimle gelebilir mi?" diye sordu. "Tabii ki tatlım! Zaten öyle çok börek yaptım ki değil bize, ormandaki kurda kuşa bile yeter." dedi büyükannesi sevecen bir sesle.” (D-7, s.44)

11. “Aslı, "Günaydın büyükanne, günaydın büyükbaba!" dedi neşeli bir sesle ve hemen kahvaltı masasına oturup kızarmış ekmeğinden koca bir ısırık aldı.” (D-5, s.67)

12. “Bebikus, kendisi orada değilmiş gibi konuşulmasından hoşlanmamıştı.” (D-34, s.70)

13. “Bu eşyaları tekboynuzdan geri alıp masallardaki yerine koymamız gerekiyor. Bunun için yardımınıza ihtiyacım var.” (D-11, s.71)

14. “Çağla, o sırada saatine baktı ve telaşla, "Saatim... Saatim durmuş! Gecikirsem annem ve babam beni çok merak eder! Saat kaç acaba?" diye sordu.” (D-5, s.75)

15. “Sonunda, "Ben kuş oyalarım, Siz Aslı'yı kaldırın!" dedi Burak ve kuşun dikkatini dağıtmak için bir o yana bir bu yana koşmaya başladı.” (D-15, s.86)

16. “Koşarak arkadaşlarının yanına geldi, "İyi misin?" diye sordu... "Seni bir daha hiç göremeyeceğimi sandım!" diye cevap verdi Eren.” (D-15, s.88)

17. “"Hayır, bazen ruhunla da duyarsın," dedi Aslı. Öyle ya ne zaman büyükannesiyle ormana gidecek olsalar, yaşlı kadın gözlerini yumar, ormanın sesini dinlediğini söylerdi.” (D-31, s.89)

18. “Zor da olsa bir dal parçasıyla toprağa, ormanın kabataslak bir krokiisini çizmeyi başarmışlardı.” (D-21, s.96)

19. “Sizlere nasıl 'insan veya bilim dilinde 'homo-sapiens' deniyorsa, bize de 'tekboynuz' ya da Lâtince 'unicornis' denir.” (D-1, s.106)

20. “Bazıları bunu bilmez ama oyun oynayan herkes kazanır dünyalı kız! Önemli olan kimin kazandığı değil, oynarken geçirilen eğlenceli zamanlardır.” (D-33, s.107)

20- MİDAS’IN PEŞİNDE

1. “Başka hiçbir şey için değil ama takip ettiği bu tür seri kitaplar için harçlığını biriktirir ve büyüyünce gizli bir dedektif olmanın hayallerini kurardı.” (D-25.s.9)

2. “Kuzenleri Tolga, Eren ve İrem'den 1 yaş küçük olan Burcu, henüz 3 yaşındayken anne ve babasını trafik kazasında kaybettiğinden beri anneannesi ve dedesi ile birlikte yaşıyordu.” (D-30, D-5, s.10)

3. “-Onun adı Sushi baba... Ama belki Sakura yenge bize Danburi yapar, dedi İrem... Annesi Eda Hanım, merakla:

-Damburi mi? O da ne tatlım?, diye sordu.

-Sebze ve etten yapılan bir tür pilav.

-İyi ama sen bunu nerden biliyordun k? Yoksa okulun kantininde Japon yemekleri de mi satılıyor?, dedi Erdem bey şaşkınlıkla.

-Hayır. Geçen gün Japonya’la okuduğum bir gezi kitabında yazıyordu.” (D-27, D-18, s.18)

4. “Ozan Dayı diğer büyüklere benzemez, tıpkı yaşlıları gibi çocuklarla uzun uzun sohbet eder, onlarla hep birlikte eğlenceli zamanlar geçirirdi.” (D-33, s.19)

5. “Zıpzip Burcu’nun sesini tanımış; kuyruğunu bir sağa bir sola sallayarak koşarak yanlarına gelmişti. Burcu onu okşarken o da Burcu’yu yalıyordu.” (D-9, s.20)

6. “Japon gelin, hiç de düşündükleri gibi akşam yemeği için Onlara Japon yemekleri hazırlamamış; sofrayı Türk mutfağının birbirinden güzel lezzetleri ile donatmıştı.” (D-27, s.22)

7. “Artık başka yerlerde gizem arar olmuştı. Evde olduğunda, dürbünüyle yine sokağı izliyor ve okuduğu kitapların da etkisiyle içten içe ‘Belki esrarengiz bir şey görür; belki çözülecek bir olaya rastlarım.’ diye ümit ediyordu.” (D-25, s.24)

8. “Hımm... Görüyorum ki, içimizde uzay bilimine meraklı öğrenciler var. Aferin çocuklar... Bilim geleceğe ışık tutar.’ dedi ve bilimle ilgili uzun bir konuşma yaptı. Konuşma sırasında NASA’nın uzay programlarından, Mars ve Venüs’e gönderilen uzay araçlarından ve planlanan Ay İstasyonu’ndan söz etmesi Eren’in kuşkularını pekiştirmişti.” (D-21, s.27)

9. İrem ne zamandır bir dergide gördüğü fotoğraf yarışmasına katılmak istiyordu. Bu yüzden de Eren’in söylediğini ciddiye alıp hemen çantasından fotoğraf makinesini çıkardı ve sarı, turuncu, kırmızı kahverengi tonlarına bürünmüş rengarenk yapraklarını dökmeye başlamış olan ağacı defalarca fotoğrafladı. (D-22, s.29)

10. Yeni gelen Ayşen öğretmen öğrencilerin gönlünde çabucak taht kurmuştu. Çünkü bu öğretmen, bugüne kadar gördükleri diğer öğretmenlere pek benzemiyor; dersleri canlandırarak anlatıyordu. (D-19, s.30)

11. Anneanneleri aradın değil mi Burcu? Biliyorsun yoksa annemler tüm şehri ayağa kaldırırlar, dedi. Anneannesi ve dedesi burcunun üzerine titiyor; onu gözlerinden bile sakınıyorlardı.(D-5, s.33)

12. “O gün okul çıkışı, dört kafadar kütüphanenin altını üstüne getirmelerine rağmen hiçbir kitapta heykelle ilgili bir bilgiye rastlamadılar. Bu arada İrem, efsanevi Kral Midas’la ilgili üç kitabı okumak için ödünç aldı.” (D-18, s.38)

13. Yarıyıl tatilinde okul gezisi düzenleyip öğrencileri özellikle Ankara Eskişehir yolu üzerindeki Gordion’a, sonra da Ankara ‘ya Anadolu Medeniyetler Müzesine götürecekti. O gün derste yaptığı bu duyuru Tolga’yı da, Eren’i de çok heyecanlandırmıştır. (D-24, s.41)

14. “Evet, sizde geliyorsunuz değil mi? Dördümüz çok eğleneceğiz, diye bağırды Burcu sevinçle.” (D-5, s.43)

15. “Geziden bir gün evvel anneannem ve dedem herkesi eve çağırmıştı. Tabii yemeğin bahane olduğunu, aslında büyüklerin asıl amaçlarının onlara geziyle ilgili nasihatler vermek olduğunu dört çocuk da çok iyi biliyordu.” (D-5, s.47)

16. “Midas’ın dillere destan gül bahçesinde uyuya kalmış. Kim bilir rüyasında Kaf Dağına mı varmış? Tam da bu sıra Midas güllerini budamaya çıkmış. Çıkmış da bahçesinde bu davetsiz misafire rastlamış. Demiş ki: konumğumun gönlünü hoş etmeli, yedirmeli, içirmeli...” (D-24, s.49)

17. “Ozan dayı “ Off! Şu büyükler de gerçekten çokbilmiş oluyor bazen!” dedi yeğenlerine göz kırparak... Sonra da çocuklar otobüse binerken “Gezinin ve yaşınızın tadını çıkarın” dedi muzip bir sesle.” (D-33, s.53)

18. “Frigler zamanında Gordion denilen yerde şimdi arkeologların kazılar yaptığı geniş yassı bir höyük var; bu höyüğün yakınlarında adını ondan almış olan Yassihöyük köyü var, dedi Ayşen öğretmen gözlerini ovuşturarak.” (D-24, s.55)

19. “Abaküs değil Tümülüs akıllım! Tümülüs höyüğün biimsel adı. Arkeologlar höyük demez Tümülüs derler.

.....

Tümülüslerden birinde bronz, taş ve kolonlar, ağaç mobilya ve çanak çömlek kalıntıları vardır. Katman katman kazılmış Yassihöyük’ün altında, 2600 yıllık Gordion’un kalıntıları olarak taştan yapılmış binaların temellerinden başka pek bir şey kalmamıştı.” (D-24, s.56)

20. “Tunç devrin’den, Milattan Önce 7.ve 9. Yüzyıllardan kalma....bazıları daha da eski; neredeyse 3200-3300 yıl öncesinden...” (D-24, s.58)

21. “Gordios öküzleri neyle beslenmiş bilinmez ama öküz arabası sayesinde kral olduğu için arabayı tapınağa bağışlamış.” (D-24, s.66)

22. “Karşılarındaki elli üç metre yüksekliğindeki yapı Anadolu ve antik dünyanın ikinci yüksek tümülüsü.” (D-24, s.69)

23. “...Oysa Kral Midas’ın milattan önce sekizinci yüzyılın son yirmi yılında hüküm sürdüğü bilinmekteydi.” (D-24, s.71)

24. “İnsanlar çoğaldıkça ısınmak için daha çok ağaç kesmişler; karınlarını doyurmak için daha çok ekili alanalara gereksinim duymuşar ve zamanla kesile yıkıla buralar bu hale gelmiş. (D-23, s.73)”

25. “Eşek kulaklı Midas efsanesini anlattı:

Apollon gümüşten lirini çalarken kuşlar bile susup onu dinlermiş.

Pan'sa kendni bildi bileli flüt çala çala kırlarda gezermiş. Pan mı Apollona, Apollon mu Pan'a meydan okudu bilinmez,

....” (D-24, s.77)

26. “Barışı simgelediği için çocuklar. Heykelin arkasında güneşi simgeleyen dairesel biçim var, bakın... Hitit Güneş Kursu... Özellikle Çorum'da yapılan kazılarda bu tür heykellerin birçok seçkin örneği bulunmuş.” (D-24, s.81)

27. “Dört kafadar Kapadokya'da yaşadıkları maceranın etkisiyle bu kez yetkililere haber vermek için geç kalmak istemiyorlardı.

...

En yakın polis karakoluna vardıklarında nefes nefese kalmışlardı.

....

İhbarda bulunmak istiyoruz biz, dedi.” (D-14, s.104)

28. “Biz çok özür dileriz öğretmenim. Her şey için...” (D-34, s.117)

29. “Sakarya Nehri'nin yanında kurulu bu köy, adını, dün gezdiğimiz Gordion'un kalıntılarını barındıran ve günümüzde arkeolojik kazı alanı olan Yassihöyük'ten almıştır.” (D-24, s.118)

21-IŞIĞIN ÇOCUĞU AREL

1. “Çünkü tanıdığı Arel, onu her gördüğünde Neşe ile gülümser ve "Nasılsın küçük dostum?" Deyip daha istemeden ona hemen en sevdiği yiyeceklerden verirdi.” (D-9, s.7)

2. “Belki de canı bir şeye sıkılmıştır. Biz farelerin de çok kötü günleri oluyor, insanların neden olmasın?” (D-6, s.7)

3. “O gün galaksi olağan günlerinden birini daha yaşıyordu. Satürn, halkası ile birlikte sakın sakın dönüyor; süslü Venüs, "En güzel benim," diye şarkılar söylüyordu. Obur kara delik canavarları ise yanlarından geçen üç gök cismini yutmuş ama doymamışlardı.” (D-25, s.9)

4. “Hektor, Aypeynir ve Ay Şövalyesi masalını bitirdikten sonra yeni bir masal okurken uyuyakalan Arel'e bir gecede böyle neler olduğunu düşünüyor ve onun için endişeleniyordu.” (D-15, s.22)
5. “Hayallerini gerçekleştirmek üzere Mondî'den ilk önce Pokus, ardından da Hokus ayrılmıştı.” (D-25, s.23)
6. “Doğduğundan beri bir gün bile masalsız uyumamıştı. Masal Baba ne zaman uzay dürbünüyle Arel'in odasına bakacak olsa onu hep kitap okurken görür ve çok mutlu olurdu.” (D-18, s.25)
7. “İşte şu raftakiler uykudan önce masallarıydı. Bu masalları dinleyen çocuklar mışıl mışıl uyur ve masal tadında düşlere dalarlardı.” (D-18, s.25)
8. “İşte şu eski raftaki klasik masalları da büyükanne ve büyükbabaları torunlarına okurdu. Arel'in büyükbabası da Arel henüz küçücükken ona bunlardan az okumamıştı.” (D-5, s.26)
9. “Böyle bağırp çağırarak bir yere varamayız. Bizim işimiz neler olup bittiğini bir an önce anlayıp masalları geri getirmek, gürültü yapmak değil!” (D-10, s.32)
10. “Şahsi bir mektubu okumak fikri hiç olmasa da bence neler olup bittiğini anlamalıyız.” (D-10, s.39)
11. “Yakında masallar da, kahramanları da geri dönecek ve o kötü cadı cadı cezasını çekecek.” (D-10, s.45)
12. “Masallar olmazsa çocuklar kitapları nasıl sevecek? Masalsız büyüyen çocukların nasıl olabileceğini düşünebiliyor musun?” (D-18, s.52)
13. “Dünya'nın yüzölçümü 510.000.000 kilometrekaredir; yüzde yetmiş biri denizlerle, yüzde 29'u karalarla kaplıdır. Kıtaların büyükten küçüğe sıralanışı şöyledir: Asya, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika, Avrupa, Avustralya.” (D-21, s.58)
14. “Gerçekten çok garip hayvanlar da şu Fareler! Biraz önce onları küçümsediği için çok utanmıştı.” (D-9, s.59)
15. “Öyle ki bazen geceleri herkes yatınca başucundaki gece lambasını açıp o loş ışıktaki bile masal okurdu.” (D-18, s.65)

16. “Annesi her ne kadar bu ışıkta kitap okumaması gerektiğini söyleyip bunun gözlerine çok zararlı olduğu konusunda onu uyarsa da...” (D-29, s.65)
17. “Henüz miniminnacık bir bebekken bile büyükbaba beşiğin yanı başında oturup ona birbirinden güzel masallar anlatırdı.” (D-18, s.66)
18. “Büyükbaba torunu doğunca ' adı Arel olsun, o da en az masal kahramanı Arel kadar güçlü ve cesur olsun. Hiçbir kötölük onu korkutmasın, yıldırmasın,' demişti.” (D-32, s.66)
19. “Yunan mitolojisi ve Yunan efsanelerinden oluşan Bu kitapta Hektor diye bir kahraman vardı: günümüzdeki Yunan yarımadasından gelen Akha orduları tarafından kuşatılmış olan Troya kendini korumak için kahramanca çarpışan bir prensi.” (D-24, s.70)
20. “Kutudan Tam otuz tane masal kitabı çıkmıştı Bunlar Arel'in daha önce hiç okumadığı, adını bile duymadığı yepyeni masallardı.” (D-18, s.72)
21. “Eskiden okuduğun masallar yüzünden inanılmaz bir hayal gücün var senin de tıpkı benim gibi...” (D-18, s.77)
22. “Ama bu yaptığınız hiç hoş bir şey değil. Özel yaşama saygı diye bir şey duymadınız mı siz?” (D-10, s.82)
23. “şimdi, söyle bakalım, Cadus'u bulup masal kahramanlarını onun elinden kurtarması için bu yaşlı Masal Baba'ya yardım edecek misin? İnan bana, bunu sensiz başaramam.” (D-11, s.99)
24. “Hatta botanik diye bir de alan geliştirilmişti dünyalılar ve botanikçilerin işi gücü bitkilerle uğraşmaktı.” (D-23, s.105)
25. “Yine bir gün bu hayaller ile gökyüzüne bakarken gökten aynı anda tam üç yıldız kayıverdi. Bu olay hiç de sıradan bir şey değildi ve Mondililerin inancına göre o anda tutulan dilekler gerçek olurdu. “ (D-25, s.105)
26. “Anne ve babası o gece Pokusla uzun uzun konuştular. İki de onu çok özleyeceklerini ama hayallerinin peşinden gitmesine engel olmayacaklarını söylediler.” (D-25, s.108)

27. “Ama yine de o kısacık konuşmalarda dahi annesi hâlâ küçük bir çocuk gibi ona yatarken üzerine iyi örtmesini, saç ıslak dışarı çıkmamasını söyler; babası ise oradaki yiyecekleri sorardı merakla.” (D-5, s.110)

28. “Pindimindi kendine gelince ona yüzmenin öyle kolay bir şey olmadığını, hayallerine kavuşup iyi bir dalgıç olmak için sabretmesi ve özel eğitim alması gerektiğini, içine atlıyı verdiği osu kitlesinin de bir deniz değil, göl olduğunu söyledi.” (D-12, s.111)

29. “Büyük babam büyük annemle birlikte Eskiden o sokakta oturuyormuş. Ama ben doğum adam Kısa bir süre önce büyük Annem ölmüş ve büyük babam da bize taşınmış. Bildiğim kadarıyla oradaki evi de hiçbir zaman satmamış.” (D-30, s.113)

30. “Ah, Şimdiki Çocuklar! Kitap okumak yerine böyle saçma sapan şeylerle vakit öldürüyorlar. Bu çocuklara kitapları sevdirecek bir şey olsa keşke.” (D-18, s.115)

31. “Biliyorum, sana haksızlık ettim. Sırf yalnız kalmaktan korktuğum için ve bencilliğimden senin dünyaya gitmeni hiç istememiştim...” (D-34, s.120)

32. “Annemler beni çok merak etmiştir! Onları biraz dolaşıp geleceğimi söylemişim. Biz gitmek zorundayız hemen.” (D-5, s.131)

33. “Bu herhangi bir şarkı değil Arel!

...

Kötü cadı kaçırdı kahramanları

Kötü cadı büyüleyemedi cüceleri

Ah, cüceler, cüceler şimdi neredeler?

...”(D-1, s.136)

34. “Çünkü o sevimli çocuk, doğduğu günden beri masallarla büyüdü.” (D-18, s.159)